

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
STATYBOS IR ARCHITETKŪROS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS IR URBANISTIKOS KATEDRA

Kristijonas Būdelis

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas
dr. J. Kamičaitytė – Virbašienė

Kaunas
2015

**PARENGTO BAIGIAMOJO DARBO SAVARANKIŠKUMO
PATVIRTINIMAS**

Patvirtinu, kad parengtas magistro baigiamasis darbas
ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ ARCHITEKTŪROS ĮTAKOS ASPEKTAI LIETUVIU
ARCHITEKTŲ KŪRYBAI

- atliktas savarankiškai ir nebuvo kaip visuma pateiktas jokiame dėstomajame dalyke atsiskaityti šiame ar ankstesniuose semestruose;
- nebuvo pateiktas atsiskaityti kitame KTU fakultete arba kitoje Lietuvos aukštojoje mokykloje;
- turi visas į baigiamojo darbo literatūros sąrašą įtrauktą informacijos šaltinių nuorodas.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

2012-05-18

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
STATYBOS IR ARCHITEKTŪROS FAKULTETAS
ARCHITEKTŪROS IR KRAŠTOTVARKOS KATEDRA

Magistro baigiamasis darbas

ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ ARCHITEKTŪROS ĮTAKOS ASPEKTAI LIETUVIU

ARCHITEKTŲ KŪRYBAI

SAM-3 gr. stud. Kristijonas Būdelis

Magistro baigiamajame darbe suformuojami šiuolaikinės japonų architektūros interpretavimo pagrindiniai aspektai Lietuvos kontekste. Medžiagos kaupimo ir analizės rezultatų apibendrinimo etape išsiaiškintos teorinės bei praktinės šiuolaikinės japonų architektūros interpretavimo problemos ir suformuoti jų sprendimo hipotetiniai principai. Šiuolaikinės japonų architektūros kūrimo principais grįstos architektūros empirinių tyrimų metu sukaupti ir apibendrinti duomenys reikalingi išsiaiškintiems teoriniams ir praktiniams japoniškos architektūros interpretavimo ir lokalaus projektavimo problemoms spręsti bei suformuluoti koncepcinius jų sprendimo principus. Taikant eksperimentinio projektavimo metodą, pateikiami Dvasininio harmonizavimo centro koncepciniai siūlymai ir sprendiniai, patvirtinantys hipotetinius ir koncepcinius šiuolaikinės japonų architektūros kūrimo principais grįstos architektūros projektavimo principus. Suformuluotos bendros magistro baigiamojo darbo išvados.

Magistro baigiamasis darbas susideda iš tekstinės dalies (130 psl.), grafinės dalies (12 lapų 70 x 100 cm), priedų, maketo.

Reikšminiai žodžiai:

Šiuolaikinė japonų architektūros įtaka, filosofija architektūroje

KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
CIVIL ENGINEERING AND ARCHITECTURE FACULTY
ARCHITECTURE AND URBANISM DEPARTMENT

Master's final work

ASPECTS OF CONTEMPORARY JAPANESE ARCHITECTURE INFLUENCE ON
LITHUANIAN ARCHITECTURE

SAM-3 gr. stud. Kristijonas Būdelis

Master's final work formulates principles of Japanese architecture's influence on Lithuanian architects' works. Theoretical and practical problems of Japanese architecture principles based architecture design were ascertained and formulated hypothetical principles for solving them in the phase of material acquisition and analysis results generalization. The basic principles of Japanese architecture's influence on Lithuanian architects' works were gathered and generalized additional data needed for known theoretical and practical design problems of interpretation of Japanese basic architecture principles, solving and formulated conceptual principles for solving them in the empirical researches. While using the experimental project methods conceptual proposals and solutions of the Center of Spiritual Harmonization was design. There is a summary which concludes overall thesis.

Master's final work consists of text part (130 pages), graphical part (12 sheets of drawings, 100x70 cm) and additional documents.

Keywords:

contemporary Japanese architecture's influence, philosophy in the architecture

Tuinys	
IVADAS	6
1. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ IR LIETUVIŲ ARCHITEKTŪROS SANTYKIS LITERATŪROJE	8
1.1. JAPONŲ IR LIETUVIŲ ŠIUOLAIKINĖS ARCHITEKTŪROS SAMPRATA	8
1.2. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ IR LIETUVIŲ ARCHITEKTŪROS PRINCIPAI TEORINIUIOSE ŠALTINIUISE	15
<i>1.2.1 Šiuolaikinės japonų architektūros raiška</i>	<i>15</i>
<i>1.2.2. Šiuolaikinės lietuvių architektūros raiška</i>	<i>16</i>
1.3. JAPONŲ ARCHITEKTŪROS ĮTAKA PASAULIO ARCHITEKTAMS	17
1.4. JAPONŲ IR LIETUVIŲ ARCHITETKŪROS SĄLYČIO TAŠKAS	22
1.5. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ IR LIETUVIŲ ARCHITEKTŪROS SĄVEIKOS HIPOTETINIS MODELIS	38
2. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ ARCHITEKTŪROS ĮTAKOS ASPEKTŲ LIETUVIŲ ARCHITEKTŲ KŪRYBAI EMPIRINIAI TYRIMAI	40
2.1. EMPIRINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA	40
TYRIMŲ STRUKTŪRA IR METODIKA	42
2.2. SOCIOLOGINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI	43
2.3. TYRIMŲ VIETOSE IR ANTRINIŲ TYRIMŲ ANALIZĖS REZULTATAI	49
PAVYZDŽIŲ LIETUVOJE APROŠOMOJI ANALIZĖ	58
JAPONIŠKOS ARCHITEKTŪROS KŪRIMO PRINCIPAIŠ GRĮSTOS ARCHITEKTŪROS JAPONIJOJE IR LIETUVOJE OBJEKTŲ PALYGINIMAS	63
2.4. JAPONIŠKOS ARCHITEKTŪROS KŪRIMO PRINCIPAIŠ GRĮSTOS ARCHITEKTŪROS LIETUVIŠKAME KONTEKSTE KONCEPCINIS MODELIS	67
3. DVASINIO HARMONIZAVIMO CENTRO VILNIAUS RAJONE EKSPERIMENTINIS PROJEKTAS	72
3.1. EKSPERIMENTINIO PROJEKTO ALTERNATYVIŲ TERITORIJŲ PARINKIMAS IR APIBŪDINIMAS	72
3.2. DVASINIO HARMONIZAVIMO CENTRO SKLYPO IR JO APLINKOS ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ	76
3.3. DVASINIO HARMONIZAVIMO CENTRO ARCHITEKTŪRINIAI SPRENDIMAI	77
<i>3.3.1. Sklypo tvarkymo koncepcija</i>	<i>77</i>
<i>3.3.2. Siūlomas sklypo tvarykmas</i>	<i>78</i>
<i>3.3.3. Dvasinio harmonizavimo centro tūrinis - planinis sprendimas</i>	<i>79</i>
<i>3.3.4. Dvasinio harmonizavimo centro interjero sprendiniai</i>	<i>81</i>
<i>3.3.5. Pastato konstrukciniai sprendiniai</i>	<i>81</i>
3.4. EKSPERIMENTINIO PROJEKTO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS	89
IŠVADOS	90
PRIEDAI	96

IVADAS

Japonų architektūra kaip architektūros raiškos būdas yra aktualus šių dienų architektūrai. Ši architektūra asocijuojasi su tvaria, ekologiška, intelektualia ir gilios filosofijos architektūra.

Japonų architektūros įtakos tendencija labiau pastebima užsienio šalių architektūroje, šiandien tokios stilistikos pastatų atsiranda ir Lietuvoje. Visuomenėje susiformavusi nuomonė, kad ekspresyvios stilistinės raiškos architektūra ignoruoja aplinką, yra tik formalistinė architektūros išraiška, tačiau literatūroje stipriai pabrėžiamas tokios architektūros ryšys su ja supančia urbanistine terpe, stiprus filosofinis pagrindas, simbolika. Nors gilų ir daugiasluoksnį filosofinį pagrindą turinti architektūra nėra naujiena rytų pasauliui, tačiau vakariečiai tik paskutiniaisiais dešimtmečiais pradeda atsisukti ir stebėti japonų ir kitų rytų pasaulio atstovų darbus, jų architektūrinės raiškos būdus, principus, pradeda įžvelgti gerąsias tokios architektūros puses ir stengiasi išsiaiškinti, kaip jas galima pritaikyti šiuolaikinėje architektūroje, kuriant naujus šiuolaikinius pastatus.

Šiame darbe nagrinėjama japonų architektūros sąvoka, tiriami tokios architektūrinės raiškos turintys pavyzdžiai užsienyje ir Lietuvoje, apibrėžiamos japonų architektūros raiškos galimybės, bei darnos kontekstinėje aplinkoje prielaidos. Formuluojamas koncepcinis modelis.

Pažangos siekis – tai varomoji jėga, skatinanti vystytis įvairias sritis. Architektūros istorija rodo kaip, bėgant laikui, keitėsi gyvenamasis būstas – jis tobulėjo. Šis procesas vyksta ir toliau. Apie šiuolaikinės architektūros pokytį yra sakoma, kad tradicijos praeitis gali būti užfiksuota ir užšaldyta, tačiau dabartis ir ateitis yra dinamiškas reiškinys su tęstinumu ir pažangos perspektyva (Nagashima 1999 m.). Architektūra turi būti visapusiškai pritaikyta šiuolaikiniam gyvenimui, išsaugant nusistovėjusią vietos praktiką ir laikantis tam tikrų principų, galima sėkmingai daryti tam tikrus pakitimus, tik reikia žinoti, ko žmogus trokšta labiausiai.

Senoji ir naujoji japonų architektūra vertinga ne tik tuo, kad reprezentuoja nacionalinės ar regioninės architektūros estetines normas, bet gali būti pavyzdys ateities architektūrai. Čia susikerta kažkas daugiau nei architektūros kūrybos principai ir normos, čia susikerta žmogaus sąmonės elgesys tam tikrose erdvėse, žmogaus troškimai ir gyvenimas, filosofija ir apmąstymas. Nauji pastatai turėtų pristatyti kiekvienos kartos idėjas, technologijas, medžiagas ir „architektūrinę kalbą“ (Macdonald 2011 m.), o kuriant nauja, neišvengiamai tenka prarasti kažką sena, ir profesionaliai apmąstytos inovacijos visada duoda sociumui daugiau negu atima (Bučas et al. 2011 m.).

Lietuviai architektai ypatingai per praeitus du dešimtmečius yra pasiekę daugybę nuopelnų architektūros srityje. Būdami Sovietų Sąjungos sudėtyje, lietuviai

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3

menininkai negalėjo savęs realizuoti ir laisvai kurti, tačiau nukritus uždangai ir atsivėrus visoms galimybėms, galima rinktis ir lygiuotis su vakarų valstybėmis. Lietuvos architektai sparčiai juda architektūros Olimpo link, tačiau kad jį pasiektų, turėtume pradėti gilintis į save, savo šaknis, mąstyseną, pojūčius, emocijas. Tik architektūra, kuri už planų, funkcijų, vizualinio pateikimo slepia gilesnes mintis ir emocinius, psichologinius potyrius, gali būti vadinama fundamentalia. Architektūra, turinti savą fizinę ir emocinę istoriją, gali būti ateities architektūra.

Darbo aktualumas

Literatūroje japonų architektūra dažnai nagrinėjama filosofiniu - estetiniu aspektais, aprašoma architektūros raiška, jos kūrimo principai, aptariami atskiri autoriai bei objektai (Tadao Ando, Kuma Kengo, Kazuyo Sejima ir kt.), tačiau apibendrinančios tokios architektūros raiškos galimybes ir dermės prielaidas lokaliajoje kontekstinėje aplinkoje literatūros stinga. Tokia literatūra apibrėžtų šios krypties architektūros kontekstinėje aplinkoje kūrimo gaires, taptų puikiu projektuotojų įrankiu.

Darbo tikslas

Išanalizuoti funkcines, estetiškes ir filosofines japonų architektūros įtakas lietuvių architektams ir sukurti architektūros modelį naudojant japonų architektūros kūrimo principus. Nustatyti šiuolaikinės japonų architektūros interpretavimo pagrindinius aspektus Lietuvos kontekste.

Uždaviniai

- Išanalizuoti literatūros duomenis apie japonų šiuolaikinę architektūrą ir jos įtaką lietuvių architektams, analizės pagrindu sukurti hipotetinį modelį.
- Atlikti empirinius tyrimus, reikalingus išaiškintiems teoriniams ir praktiniams japonų architektūros principų interpretavimo problemoms spręsti ir suformuluoti šiuolaikinės japonų architektūros interpretavimo pagrindinius principus Lietuvos kontekste.
- Pagal koncepcinį modelį atlikti eksperimentinį projektą, išryškinant funkcines, estetiškes ir filosofines japonų architektūros įtakas.
- Apibendrinti viso darbo rezultatus ir suformuluoti šiuolaikinės japonų architektūros interpretavimo pagrindines nuostatas Lietuvos kontekste.

Tyrimo objektas - japonų architektūros principų įtakota architektūra. Tokiu būdu tiriama japonų architektūros stiliškos turinti pasaulio ir Lietuvos architektūra ir aplinka, kurioje tokios architektūros apraiškų gali rasti.

Darbo metodai ir struktūra

Magistro tiriamasis darbas sudarytas iš trijų dalių: literatūros šaltinių analizės, empirinių tyrimų ir eksperimentinio projekto. Vadovaujantis šia programa, parengiama literatūros šaltinių analizė - teorinė dalis ir pagal ją atliekami tyrimai vietose, antrinių šaltinių analizė bei sociologinės apklausos. Panaudojant šią medžiagą ir išvadas, pateikiamos šiuolaikinės japonų architektūros interpretavimo pagrindinės nuostatos Lietuvos kontekste.

Baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys:

- Tekstinė (kartu su pavyzdžiais, priedais ir iliustracijomis) - apjungia analitinio referato medžiagą, tyrimus, eksperimentinio projekto aprašymą ir išvadas, kuriose apibendrinami visi darbo rezultatai.
- Grafinė dalis, kurioje pateikiami teorinių ir empirinių tyrimų rezultatai bei eksperimentinio projekto medžiaga (brėžiniai, eskizai, analizės schemas, vizualizacijos, fotofiksacijos).
- Maketas, iliustruojantis siūlomą dvasinio harmonizavimo centro Vilniaus rajone erdvinę struktūrą ir santykį su aplinka.

1. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ IR LIETUVIŲ ARCHITEKTŪROS SANTYKIS LITERATŪROJE

1.1. Japonų ir lietuvių šiuolaikinės architektūros samprata

Japonų architektūros identiteto samprata. Japonų architektūros filosofija

Japonų architektūra nuo seno žinoma, kaip menas. Tai nėra vien tik „amatininkų“ profesija (Tomas Grunskis 2012 m.), tai kažkas daugiau nei vien tik sienos ir planai su juose matomomis funkcijomis. Tai menas ir filosofija. Tai suteikta garbė, kuri byloja, kad turi

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
pareiga padėti žmonėms. Japonų architektūra yra kupina filosofinių idėjų, kurios koncentruojasi į žmogų, jo vidinį gyvenimą, emocijas ir troškimus. Tai tokia architektūra, kuri yra kuriama, suprantant žmogų ir jo problemas.

Jeigu paklaustume japono, kodėl tradiciniai japonų namai žiemą yra labai šalti, o vasarą nepatogiai karšti, jie tik paaiškins, kad toks namų dizainas yra istoriškai pritaikytas prie vietinio klimato. Į klausimas dėl baldų nebuvimo ir nepatogumo klūpinti ant šiaudinių *tatami* grindų, bus atsakyta, kad japonams toks sėdėjimo būdas yra žymiai patogesnis. Nepatiklus paklausus apie miegojimą ant vatinio patalo *futono*, tiesiamo ant grindų, bus bandyta įtikinti, kad miegojimas ant grindų užtikrina geresnį poilsį. Tačiau tai tėra išorinis kiekvieno japono turimas kiautas. Jie niekada nepasakys tikrosios priežasties, manydami, kad paprasti vakariečiai negali to suprasti[3].

Tiesa ta, kad japonai tiki, kad gyvendami su tokiais nepatogumais, jie gali surasti *pastogę*, geriausiai tinkančią *savajam aš*.

Išskirtiniai tradiciniai japonų namai yra lyginami su didžiuliu skėčiu, išsiskleidžiančiu peizaže, nedominuojančiu aplinkoje ir suteikiančiu gyvenamą erdvę gamtoje. Eksterjeras kelia tropinio namelio asocijacias, kai tuo tarpu interjere žaidžia *Mondrian* geometrija[3]. Tačiau kartu, kaip visuma, jie sukuria ilgų tradicijų kulminaciją, išreikštą elegantiškai sutvarkyta interjero erdve, naudojant natūralias medžiagas ir sujungta su architektūra ir aplinka. Japonų namai yra vienas iš tų nepaprastai retų žmonių sukurtų darinių, kurie peržengia paprastas praktiškumo ribas ir stengiasi rasti ryšį tarp žmogaus reikmių ir fizinio patogumo.

Už tradicinės japonų architektūros slepiasi gilios Zen budistų tradicijos. Tai darė milžinišką įtaką ir šiuolaikinės architektūros filosofijai. Toks mąstymas giliasi į mūsų aplinką, domisi ir analizuoja pasaulį. Filosofija atranda kelius į *natūralią architektūrą* ir stengiasi koncentruotis į fizinius veiksmus[7]. Anot japonų tradicijų, tik tokia architektūra gali pažadinti mūsų jausmus ir egzistuoti pasaulyje kaip dovana.

Kad suprastume japonų eskaluojamus meno ir estetikos principus, turime atsisukti ir pasigilinti į japonų pasaulėžiūrą, jos įtakas, atsineštas iš kitų kultūrų. Japonų sukurta išskirtinė estetika išsivystė iš dalies dėl neįprastoss Japonijos geografinės padėties – juosta salų išsidėsčiusių 200 kilometrų nuo Pietų Korėjos ir 800 kilometrų nuo Kinijos. Tokia lokacija taip pat gelbėjo apsisaugant nuo priešų ir vakariečių gyvenimo būdo invazijų ir leido Japonijos valdovams nuspręsti ir kontroliuoti artėjimą kitų kultūrų link.

Architektūra nėra vien tik pastatas ir jo projekto sudėtingumas. Šiuolaikinė architektūra turėtų būti charakterizuojama pagal jos filosofiją ir supratimo paprastumą. Japonų architektai nuo seno tikėjo ir tiki, kad filosofijos paprastumas atskleidžia dizaino „sielą“ ir parodo

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
pagrindines pastato idėjos gaires. Pasiiekti tokį architektūros paprastumą galima tik sujungus vaizduotę ir kūrybą su architektūros idėjomis, išreikštomis statybos konstrukciniais elementais.

Wabi ir Sabi: estetikos vientisumas

Beveik visos istorinės Kinijos ir Japonijos meno formos išsivystė iš Taoizmo ir Zen budizmo principų. Abi filosofinės tradicijos įsitvirtino Japonijos kultūroje ir vietinių gyventojų sąmonėje. Ir per ilgus metus kinų ir japonų meno šedevruose, nepaliestuose trumpų modernių srovių, galime lengvai pastebėti vieną pagrindinį bruožą – natūralumą. Natūralumas išreiškiamas visiška gamtos ir visatos harmonija ir jos žaismu ir santykiu su aplinka[19]. Nors pagrindinės estetikos srovės yra kelios, tačiau jas visas jungia du vyraujantys principai – *wabi* ir *sabi*.

Japonų menų formos pasikliauja dviem dominuojančiais principais – *wabi* ir *sabi*. *Wabi* apibūdina filosofinę sandarą, erdvės pajautimą, kryptį ar pagrindinį kelią, kai tuo tarpu *sabi* atspindi estetinę sandarą, esančią tam tikrame objekte ar jo bruožuose, taip pat *sabi* nusako laiko sunaudojimą, chronologiją ir objektyvumą. Nors du principai turi skirtingus apibrėžimus ir sferas, tačiau jie yra kaip dominuojanti visuma ir dažniausiai susilieja į vieną bendrą meno formos principą – *wabi-sabi*.

Wabi yra kildinamas iš vienišumo ar atsiskyrimo nuo visuomenės pojūčių, kas labiau panašėja į kančią ir liūdną atsiskyrėlio vienatvę. Tačiau XIV a. Japonijoje toks mąstymas įgavo šiek tiek kitokį atspalvį. Anot Leonard Koren, tik paties pasirinkta izoliacija ir savanoriškai išgyvenamas atsiskyrėlio skurdas suteikia galimybę pasiekti dvasinį trutingumą. Iš tikrųjų, *wabi* apibrėžia visišką skurdą, tačiau tai išplaukia ne iš materialių daiktų neturėjimo, bet iš noro neprisirišti ir netapti priklausomam nuo materialinio pasaulio. Žmogui reikia tiek daiktų, kiek užtenka visiems būtiniausiems gyvenimiškiems faktoriams patenkinti, ir ne daugiau. *Wabi* yra tas visiškas paprastumas, kuris atsikrato nereikalingų daiktų ir detalių tam, kad žmogaus gyvenimas galėtų tiesiogiai susieti su gamta ir realybe. Toks materialinis apsisvalymas taip pat išlaisvina iš piknaudžiavimo, įmantraus puošnumo ir pompastikos. *Wabi* yra tylus pasitenkinimas paprastais daiktais. Apibendrinant, *wabi* yra gyvenimo būdas ar dvasinis kelias. Zen principuose *wabi* atsiduria turtingoje Konfucijaus, Tao, Budos ir Šinto tradicijų mokymų sandūroje, tačiau vis tiek išlieka tas pats atsiskyrėlio išvalgumas ir gilinimasis į priežastis, verčiančias rinktis skurdžią aplinką[6]. Kita vertus, galima teigti, kad visi filosofiniai akcentai yra pakankamai panašūs ir persipina tarpusavyje: dvyliptumas tėra iliuzija, prisirišimas prie ego ir materialių gėrybių veda į kančią, mirties baimė užkerta kelią į prasmingą gyvenimą, nes gyvenimo pabaiga yra tarsi atsidavimas į visišką gamtos harmoniją. Taip atsiskyrėlio gyvenimas, *wabizumai*, įgavo visiškai kitokią prasmę Japonijoje, tai gyvenimas vienatvėje ir paprastume. (Tim Wong,

Ph.D. & Akiko Hirano, Ph.D., 2009, „Wabi – sabi. Learning to See the Invisible“, Santa Fe, USA).

Sabi kaip išorinė estetiškai vertė yra sukuriama, remiantis metafiziniais ir dvasiniais Zen principais, tačiau jie yra persmelkti kiekvieno menininko sąmonės, vaizduotės ir naudojamų medžiagų kokybės poveikio. *Sabi* akcentuoja natūralių procesų svarbą, išreikštą nepretenzinguose ir dviprasmiškuose objektuose ir meno darbuose, kurie perteikia amžiną ir universalią tėkmę ratu. Tai tarsi nepastovumas, kuris vis dėlto yra malonus ir provokuojantis, vedantis stebėtoją ar klausytoją į apmąstymą, kuris sugrįžta į *wabi* ir atgal į *sabi*, estetiškai patirtis, kuri sukelia holistinę taikią ir permatomą minčių perspektyvą. *Sabi* apibūdinami objektai yra asimetriški, nepretenzingi holistiniai *wabizumai* vaisiai, dviprasmiški, pasirenkant tarp įžvalgos ir intuicijos, sukeliantys labiau dvasines emocijas nei priežastis ir logišką mąstymą[8]. Dvilypumas leidžia kiekvienam stebėtojui pasirinkti jų mąstymo ir niuansų kelią.

Sabi greičiau apibūdina nuošalumo jausmą ar netgi vienatvę. Tai atmosfera perteikiama poezija ir muzika, jausmingumas atsiskleidžiantis mene ir dramoje, mintys provokuojamos aplinkos ir kraštovaizdžio. *Sabi* dizaino principai dažniausiai naudojami įvairia japonų kultūros išraiškos forma – japonų sodai (Zen ir arbatos sodai) (pav. nr. 1), architektūros ir jos elementai, poezija, keramika, kaligrafija, arbatos gėrimo ceremonija, ikebana, bonsū auginimas, muzika, teatras. (Tim Wong, Ph.D. & Akiko Hirano, Ph.D., 2009, „Wabi – sabi. Learning to See the Invisible“, Santa Fe, USA).

Pav. nr. 1 Arbatos sodas, Japonija, Kyoto

Wabi ir *sabi* tarpusavio ryšys yra labai glaudus ir kartais šie principai persipina taip, kad juos yra sudėtinga atskirti. Todėl dažnai japonų kultūroje yra naudojamas *wabi* ir *sabi* kaip vienas dominuojantis estetikos principas, turintis tam tikrus abiemis būdingas estetiškai ir filosofinės raiškos apibūdinimo nuostatas.

Anot Andrew Juniper, terminas *wabi-sabi* apibūdina tokius bruožus, kaip laikinumas, asimetrija ir netobulumas. Tokie esminiai principai yra visiškai priešingi Vakarų kultūrų sukurtiems estetiškiems principams, kurių šaknys randamos jau heleninėje pasaulėžiūroje, kurioje pagrindinės vertybės tampa pastovumas, didingumas, simetrija ir tobulumas.

Wabi-sabi yra intuityvinė padėka trumpalaikiui gražiui fiziniame pasaulyje, kuris atspindi nepakeičiamą gyvenimo tėkmę dvasiniame pasaulyje. Tai tarsi sumenkintas

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
grožis, egzistuojantis kuklume, nuoširdume, netobulume, ar netgi sunykęs, estetinė jausmingumas, kuris randa melancholišką grožį laikinume.

Kontrastas tarp Vakarų eskaluojamų estetikos principų yra kildinimas iš kontrasto Vakarų filosofijoje apie jėgą, autoritetą, dominavimą, pasižadėjimą ir kitų ar gamtos kontrolę. Menas sukurtas tokioje kultūroje, yra jos verčių matoma ir juntama išraiška. Menas turi būti suprantamas vizuoliai ir dvasiškai lygiai taip, kaip *wabi ir sabi* negali būti traktuojami atskirai, nes jie papildo vienas kitą ir sukuria bendrą japonų estetikos principų rinkinį. (Tim Wong, Ph.D. & Akiko Hirano, Ph.D., 2009, „Wabi – sabi. Learning to See the Invisible“, Santa Fe, USA).

Wabi-sabi dizaino principai yra skirstomi į kelias kategorijas. Vieni principai labiau taikomi, kuriant ir vertinant poeziją, dramą, rašant literatūros kūrinius, kiti – kuriant fizinius objektus, tarp jų ir kraštovaidį ir architektūrą. Pagrindiniai bruožai aptariant architektūros objektus yra skirstomi į kelias grupes: tipas, forma, tekstūra, grožis, spalva, paprastumas, erdvė, balansas, saikas. Pagrindiniai japonų estetikos dalys yra apibūdinamos septyniomis atskiromis grupėmis, kurios apibendrina *wabi-sabi* principus.

Kanso (簡素). Paprastumas ar chaoso pašalinimas. Menas yra išreikštas paprastais, natūraliais būdais. Tai primena mums galvoti ne apie dekoracijas ir puošybą, bet apie tokį skaidrumą, koks gali būti pasiektas tik atsisakant ne būtinų dalykų.

Fukinsei (不均整). Asimetrija ir netaisyklingumas. Idėja kontroliuoti kompozicijos balansą asimetrija ir netaisyklingumu yra pagrindinė Zen estetikos dogma. Yra labai sudėtinga sukurti grožį subalansuota asimetrija atskleidžia grožį, lygiai taip, kaip gamta yra kupina elementų ir harmoningų ryšių, kurie yra asimetriški, tačiau nepriekaištingai subalansuoti. Tai yra tas dinaminis grožis, kuris traukia ir sužavi.

Shibui/Shibumi (渋味). Išgrynintas grožis. Tiesus kelias be pagražnimų ir įmantrybių. Elegantiškas paprastumas, visiškas glaustumas. Šiandien terminas naudojamas apibūdinti ką nors šalto, bet nuostabiai minimalaus, įtraukiant technologijas ir produktus.

Shizen (自然). Natūralumas. Visiškas apsimetimo, vaidybos nebuvimas, nepriverstinė kūryba. Ironiška, bet spontaniška gamta japonų soduose nėra sukurta atsitiktinai. Tai tarsi priminimas, kad dizainas nėra atsitiktinumas net kai kuriama natūralaus pojūčio aplinka. Tai nėra laukinė gamta, tai labiau gamta su tikslu ir intencija.

Yugen (幽玄). Gilumas ar netikėtats atsiskleidimas. Pavyzdžiui, japonų sodai – tai tarsi subtilumo ir simbolinių elementų kolekcija. Fotografai ir dizaineriai gali laisvai sugalvoti daugybę būdų, kaip parodyti daugiau nerodant visko. *Yugen* ir yra parodymas daugiau, rodant mažiau.

Datsuzoku (脱俗). Įpročių ir formulių nebuvimas. Išsilaisvinimas iš rutinos ir įprastumo. Ne šio pasaulio. Visuotinai priimtinių ribų peržengimas. Šis principas

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 apibūdina tą jausmą, nustebimą, kai suprantama, kad galima išsilaisvinti iš visuomenės primestų standartų.

Seijaku (静寂). Ramybė ar energizuotas ramumas, tylumas, vientisumas. Tokie jausmai užplūsta, įžengus į japonišką sodą. Priešinga seijaku reikšmė yra triukšmas ir trukdymas. Ir tik Zen menininkai gali suprasti, kaip galima sukurti energingą ramumą. (Reynolds G., 2008, „Presentation Zen“, Tokyo)

Japonų architektūroje pagrindinį vaidmenį vaidina filosofija. Čia viskas sukasi aplink žmogų ir jo pagrindinius išgyvenimus ir emocijas. Taip ir kuriama estetika, kurioje žmogus jaustųsi visiškai patogiai. Tačiau japonai nesikoncentruoja į fizinį patogumą, tai labiau dvasinis komfortiškumas. Juk tik sveika siela gali būti laiminga.

Lietuvių architektūros identiteto samprata. Lietuvių architektūros filosofija

Erdvinis žmogaus materialinės aplinkos formavimo menas – architektūra – vystosi nuo seniausių laikų, įvairiuose regionuose įgydamas savitų, nuo jį kuriančių žmonių pasaulėjautos, būdo, kultūros lygio ir statybinių medžiagų pobūdžio priklausančių bruožų. Į romantizuojamą architektūros istorijos sampratą lietuvių architektūra ateina su medinėmis kunigaikščių pilimis, papilių gyvenvietėmis, kaimo sodybomis ir būsimų miestų užuomazgomis. Taip kuriamas valstybinės didybės paveikslas, rodos, giliai įsišaknijęs tautinėje pasamonėje. Tačiau dar 1969 m. laikraštyje „Aidai“ rašydamas „Lietuviškos architektūros klausimu“ Jurgis Gimbutas pastebėjo: „Klaidinga manyti, kad lietuviai turi savą tautinį stilių tik kaimo architektūroje, nes Lietuvos miestų ir dvarų architektūriniai lobiai taip pat priklauso lietuvių architektūrai ir turi savų būdingų bruožų, nepaneigiant amžino įtakų žaismo. Taigi, negalima apsiriboti tik kaimo tradicija. <...> Reikia stengtis, kad naujoji lietuviška architektūra būtų logiška, kad ji būtų tinkama savo paskirčiai, kad ji būtų estetiška.“ (Gimbutas 1969 m.). Net ir dabartinais laikais susidaro įspūdis, kad nacionalinio tapatumo arba identiteto paieškos architektūroje yra aktualios teoriniame lygmenyje, o realybėje „paviršutiniškai savųjų šaknų architektūriniai ieškojimai atrodo pakankamai formaliai ir naiviai“ (Čaikauskas 2005: 57).

Tyrinėdami ir analizuodami tradicinį Lietuvos medinį pastatą suprasime, kad jis yra darni, praktiška, ekonomiška ir ekologiška struktūra, kur visos jo dalys – pamatai, sienos, stogas, langai, durys, puošybos detalės yra svarbios ir tarpiai tarpusavyje susijusios. Kiekvienas elementas turi savo vietą, paskirtį, pavidalą ir yra neatsiejamas nuo visumos. Dar labiau visumą pajusime įvertinę tradicinės kaimo sodybos kompozicinę struktūrą ir jos elementų dermes. Etninėje kultūroje, priešingai nei dabarties, niekada nebuvo beprasmiškų daiktų ar puošybos. Dekoruojamos buvo matomiausios ir svarbiausios pastatų dalys: prieangiai, durys, langų

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 apvadai, sienų apkalas, sijų ir gegnių galai, lėkiai, skliautai. Visos jos konstruktyvios ir funkcionalios. Tad grožis ir nauda arba funkcija ir estetika lietuvių kultūroje yra neatskiriami dalykai.

Tvirtu namo siekis lėmė tradicinių medžiagų panaudojimo taisykles ir konstrukcinių sistemų evoliuciją. Lietuvoje mediena visada buvo pigiausia ir lengviausiai gaunama statybinė medžiaga. Didžioji dalis girių buvo iškiršta tik XVIII - XIX a. Pušų ir eglių mediena drėgname ir palyginti šaltame krašto klimato labai tiko gyvenamajai statybai. Visa tai sudarė sąlygas formuoti aukšto lygio dailidystės mokyklai. Didikų sodybose mediniai pastatai dominavo iki XVII a. vidurio, stambių bajorų – iki XVIII a. pabaigos, vidutinių ir smulkių – iki pat XIX a. pabaigos. (Puodžiukienė D., 2011. Medinės ponų namų architektūros raida Lietuvoje XVI a. vid. – XIX a. vid.)

Atrodytų, toks pastatų statybinių medžiagų panaudojimas lėmė ir lietuviškos architektūros organišką įsiliejimą į gamtinę aplinką. Lietuviai nuo seno yra žinomi vienkiemiais, turinčiais „privačius miškelius“ aplink gyvenamuosius namus. Sodybos, dvarai, gyvenamieji namai laikui bėgant išlaiko tokį pat kontekstą – visi jie stengiasi turėti gamtinę terpę ir architektūrą, darniai žaidžiančia su tokia aplinka.

Patogumas lietuvių architektūroje buvo suprantamas kaip tinkama plano struktūra. Planavimą lėmė bajorijos gyvenimo būdas, kurį didesniuose dvaruose reglamentavo etiketas, mažesniuose – papročiai ir tradicijos. Reprerentacinės patalpos buvo didžiausi ir geriausiai įrengti ponų namų kambariai ar salės. Gyvenamojoje dalyje vyko kasdieninis šeimos ir tarnų gyvenimas. Tokia tradicija yra išlikusi iki šiol. Kiekvienuose namuose yra reprerentacinė patalpa, kuri įrengta geriausiai, kartais net ir nepaisant kaip įrengta likusi namų dalis.

Grožio suvokimas lietuvių estetikoje yra pakankamai reliatyvus. Estetikos principai ir supratimas priklauso nuo ekonominio – socialinio statuso, taip pat ir išsilavinimo. Atskiri laikmečiai atnešė skirtingas estetikos sroves, todėl šiuolaikinėje visuomenėje viskas yra stirpiaiai susimaišę ir sudėtinga atskirti esminius lietuvių estetikos principus. Lietuvoje iš kartos į kartą buvo perduodama įprastas akiai ir mielas širdžiai pastato ir jo dalių proporcingumas, bruožai, būdingi lietuvių etninio arealo medinei statybai – formų ir dekeror saikingumas, organiška jungtis su aplinka.

1.2. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ IR LIETUVIŲ ARCHITEKTŪROS PRINCIPAI TEORINIUOSE ŠALTINIUOSE

1.2. Šiuolaikinės japonų ir lietuvių architektūros principai teoriniuose šaltiniuose

1.2.1 Šiuolaikinės japonų architektūros raiška

Nepaisant gilios, tūkstantmečiais besitęsiančios japonų architektūros kūrimo tradicijos, šiuolaikinė architektūra, išlaikant senuosius estetikos principus žengia minimalizmo kryptimi. Japonų estetikos principai *wabi-sabi* yra labai glaudžiai persipynę su minimalizmo principais. Todėl šiuolaikinėje Japonijoje pagrindinė architektūros raiška yra apibūdinama minimalizmo sąvoka, tačiau japonų minimalizmas vis tik yra vertinamas kitaip, tai estetika, turinti filosofiją savyje.

Svarbiausiais minimalizmo principas – apsisvalymas nuo daugybės mus kasdien supančių daiktų, paliekant tik būtiniausius daiktus. Jokių pompastiškų ir prabanga dvelkiančių papuošimų, nebūtinų detalių, tik keletas funkcionalių, estetiškų baldų, tarpusavyje sukuriančių harmoniją. Čia nerasite ryškių, į akis krentančių šviesos šaltinių, jie tarsi pasislepia sienų bei lubų nišose, skleisdami ramią subtilią šviesą. Interjero ir eskterejro medžiagos – tik natūralios: medis, grublėtas lauko akmuo ir betonas, plonytė medvilnė ir šilkas. Stiklinės lentynos ir plonos aliumininės baldų konstrukcijos tik papildo lengvumo ir skaidrumo pojūtį. Spalvų gama tokia, kokios tik širdis geidžia, svarbiausia, išlaikyti vientisumą ir subtilią harmoniją. (Mokhov O., 2008. „Minimalist Design: A Brief History and Practical Tips“, Denmark)

Subtilumas išgaunamas ne elementų ir spalvų deriniais ar tūrių žaismu. Kiekviena detalė turi funkcija ir savo filosofiją ar istoriją. Tai nėra vien tik gražūs, elegantiškas architekto vaizduotės darinys. Japoniška architektūra įgauna tą nepaprastą gražumą ir harmoniją vien dėl to, kad viskas yra pateisinta funkcija ir filosofija. Net ir menkiausias elementas yra gaunamas kaip rezultatas, nuodugnai tyriant ir stebint atskirus žmogaus būdo ir elgesio bruožus, jo emocijų ir psichologijos veiklą.

Japoniška estetika yra nugludinta šalies patirto gyvenimo, išbandymų ir gilių tradicijų. Čia galima rasti tam tikras spalvas, kurios patvirtintos laiko yra naudojamos kaip „amžinos harmonijos“ spalvos ir jų deriniai. Juoda spalva ar tamsiai ruda pabrėžia formą ir struktūrą, o

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
daugiausia naudojami balti, šviesūs (rudos, geltonos, žalios) atspalviai, artimi gamtos koloritui. Niekada nebus naudojamos spalvos, kurios nebegali būti pagrįsto laiko ar tradicijų, todėl pamatyti ryškias spalvas japonų architektūroje yra praktiškai neįmanoma.

Japonų estetika – tai išskirtinis paprastumas ir preciziškumas. Tiek interjere, tiek eksterjere. Tačiau visa tai yra sukurta nuodugniu darbu ir analize. Galbūt dėl to, įžengęs į iš pirmo žvilgsnio minimalistinį interjerą, niekada nepasijusi esantis neįtikioje erdvėje. Atrodytų, japoniškame interjere nieko netrūksta, tačiau ir tikrai nėra nieko per daug. Viskas turi savo vietą ir savo paskirtį. Tuo tarpu, vakarų architektai, besistengiantys instinktyviai nukopijuoti tokias erdves, daro esminę klaidą, nepasitelkdami japonų tradicijų išgrynintų estetikos principų.

1.2.2. Šiuolaikinės lietuvių architektūros raiška

Suvokus pamatinius egzistencinės reikšmės veiksnius, naujoji Lietuvos architektūra, kaip vienas svarbiausių materialinių, kultūrinių ir dvasinių tautos gyvenimo formantų, turėtų laikyti savo uždaviniu surasti optimalų savo santykį su pasaulio civilizacijos ir kultūros eiga, naujausiomis tendencijomis, šiuolaikinėmis tautos gyvenimo aplinkybėmis ir išskylančiais prieštarumais. Identiteto požiūriu lygiai taip pat ši nuostata galėtų tarnauti kaip vienas svarbiausių principinių architektūros kokybės vertinimo kriterijų.

Reikšmingą poveikį bendrajam naujosios Lietuvos architektūros charakteriui daro viena funkcionalizmo krypties atmaina – minimalizmas. Pagal savo idėjinį turinį ir raiškos pobūdį jį galima skirti į tris pagrindines dalis: demokratinį, pseudominimalizmą ir hiperminimalizmą. Demokratinio minimalizmo bruožas – taupumas, socialinės atskirties mažinimo galimybė, masinė statyba. Stilistinė raiška atspindi humanizmo idealus ir turi motyvuotą prasmę. Lietuvoje dar nėra daug tokių pavyzdžių – Kėdainių Gedulo namai (archit. D. Čiūta, R. Vieštautas, V. Spečkauskas) (*Pav. Nr. 2*), kai kurie gyvenamųjų namų kompleksų projektai Vilniuje, Klaipėdoje – bet demokratinis minimalizmas, neigiantis išsišokantį elitizmą, turi tautinio identiteto paieškų ir sklaidos potencialo. (Minkevičius J., 2013. Tautinio identiteto esybės ir išraiškos problema naujoje Lietuvos architektūrinėje kūryboje)

Pav. Nr. 2 Kėdainių Gedulo namai

Pseudominimalizmas iš esmės reiškia snobiškąjį, ne saikingą, bet išskirtinai komfortišką, prašmatnų, brangiais sprendimais pagrįstą minimalizmą, kuris neturi nieko bendro su tikrąja minimalizmo idėja ir filosofija (pavyzdžiui, gyvenamasis namas Kaune, Žeimenos g., archit.V. Juozaitis) (*Pav. Nr. 3*). (Minkevičius J., 2013. Tautinio identiteto esamybės ir išraiškos problema naujoje Lietuvos architektūrinėje kūryboje)

Pav. Nr. 3 Gyvenamasis namas Kaune, Žeimenos g.

Pačią agresyviausią minimalizmo pusę demonstruoja hiperminimalizmas. Jis konceptualiai atstovauja sparčiai plintančiai globalizacijai, kuri vadovaujasi tik finansiniu pelnu, neturi jokių kultūrinių siekių, niveliuoja visas savo kelyje sutiktas vietinių kultūrų apraiškas. Ši architektūra užtvindo pasaulio miestų erdves beveik vienodomis stiklo plokštumomis ir permatomais tūriais, atspindinčiais tik siaurą materialinio vartojimo ideologiją. Lietuvoje ji reiškiasi pirmiausia didžiųjų prekybinių centrų, automobilių salonų, kai kurių sporto arenų architektūroje. Jų stambios tūrinės formos, saistomos racionalių technologijų, paprastai neįstengia išvengti grubumo ir vizualinio sunkumo, nors architektai ir deda pastangų pasiekti aukštesnę estetinę kokybę.

1.3. Japonų architektūros įtaka pasaulio architektams

Japonų architektūros ir pasaulio architektūros santykis ir raida

Rytų kultūra ir filosofija subtiliai ir lengvai įsilieja vakarietiškame pasaulyje, tapdamos neatskirama jo dalis. Tai neišvengiamai darė įtaką ir vakarietiškams namams, pradėdant nuo lengvų interjero detalių - bonsų, ikebanų, žemų staliukų, stumdomų popierinių sienų iki detalaus feng šui interjero.

Šie vėjai neaplenkė ir architektų, vienaip ar kitaip įliejančių rytietiškos, medžiu ir harmonija dvelkiančios dvasios į vakarietišką akmenis ir betono pasaulį. Bendrų bruožų - ne vienas

Kartu su Europos bei arabų, senovės Kinijos ir Japonijos architektūra yra svarbi pasaulio architektūrinės sistemos dalis. Čia nebus kalbama apie gamtos stichijų lengvai nugriaunamus trumpaamžius japonų ir kinų namelius, o apie pačią tradicijos koncepciją, kuri ir atkeliavo į Vakarų pasaulį.

Kinijos architektūra yra verta atskiros studijos, ji siekia gilią senovę ir turi išlaikiusi daug įdomių senovinės statybos pavyzdžių. Tačiau šiandienos pasaulis daugiau žino apie Japonijos architektūrą. Apie ją daugiau užregistruojama žinių, nes Japonija anksti pradėjo atsiverti pasauliui, o Kinija net kelis dešimtmečius buvo užsidariusi po komunizmo uždanga. Kita vertus, Japonijos architektūra yra neatsiejama nuo Kinijos, iš kurios per ilgą laiką yra perėmusi daug elementų.

Abiejų šalių bendras architektūros bruožas yra medis - pagrindinė statybinė medžiaga. Jei Europoje medinius statinius išstūmė iš viduržemio atkeliavusi akmenis ir degtų plytų tradicija, tai Japonijoje ir Kinijoje net dabar po moderniai atrodančia išore dažnai galima aptikti medines konstrukcijas. Nors akmuo, plytos bei čerpės sutinkamos ir čia, medis yra tradicinė statybos priemonė. Ypač japonai yra ištikimi savo tradicijoms. Be to, medis naudojamas ir todėl, kad gerai prisitaiko prie žemės drebėjimų bei klimato pokyčių.

Paprastai rytietiški nameliai yra žemi, dažniausiai vieno aukšto, būna ir šiek tiek pakelti ant žemų pastolių, kad gerai cirkuliuotų karštas arba šaltas oras. Kinų architektūrai būdingos stačiakampės erdvės, hierarchiškai sujungtos į organinę visumą. Centre išdėstomos pagrindinės gyvenamosios erdvės, kur gyvena garbiausi šeimos nariai. Kitos erdvės jungiamos iš šonų - taip suformuojamas vidinis kiemas. Kinų architektūrai taip pat būdinga gausiai dažyti medį, taip jis apsaugomas nuo aplinkos poveikio.

Japoniško namo samprata rutuliojosi šiek tiek kitaip. Čia išreikštas poetinis atsakas į gamtą, todėl per savo namus japonai daugiau siekia atskleisti santykį su žeme, vandeniu, uolomis ir medžiais, nei su visuomenine tvarka. Japonijos architektūra labiau orientuota į harmoniją su aplinka. Ši ypatybė labai aiškiai įkūnyta japonų Katsura rūmuose (pirma XVII a. pusė), kuriuos suprojektavo ir pastatė arbatos ceremonijos meistras. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad rūmų konstrukcijos neturi jokios sistemos, tačiau realybėje tai gerai apgalvota ir nuosekli sistema, per daugybę atvirų erdvių integruota su vidaus ir išorės elementais. Naudotos medžiagos paviršius nedekoruotas, stengiantis maksimaliai išnaudoti medžiagos tekstūrą.

Pusiausvyra su aplinka būdinga ir Kinijai. Praktiškai visus namus kinai statė pagal feng šui tradiciją, orientuojant namą, kambarius ir vidinį interjerą pagal pasaulio šalis. Todėl Kinijoje daugelyje namų galima rasti įėjimus į vidų iš visų keturių pusių.

Maždaug XIX a. pabaigoje Vakarų architektai jau buvo išsėmę savo dviejų pagrindinių architektūrinių šaltinių - klasikinio ir gotikinio - išteklius. Nors Vakarų kultūra palaipsniui pati ėjo link beribės ir izotropinės visatos minties, ši kosmologijos teorija vis negalėjo rasti savo išraiškos architektūrinėje erdvėje. Pokyčiui trūko postūmio iš išorinio pasaulio. Kaip tik tuo metu Japonija atsivėrė Vakarų pasauliui, o japonai jau buvo sėkmingai perkėlę „Budizmo visatą“ į architektūrą. Taip XIX amžiaus pabaigoje Vakaruose suklestėjo japonizmo mada, pradžioje pasireiškusi padidėjusiu europiečių ir amerikiečių susidomėjimu estetika bei dekoratyviniu dizainu, dar žinomu kaip Estetinis judėjimas.

Dar 1879 m. Filadelfijoje (JAV) vykusioje parodoje japonai pristatė savo tradicinį statinį, o po Čikagoje 1893 m. vykusios pasaulinės parodos japonų darbai įgaudavo vis didesnę vaidmenį Vakaruose.

Tuo metu, kai kiti Amerikos architektai dairėsi idėjų Europoje, gerai žinomas jų kolega Frankas Lloydas Wrightas pasidairė po Japoniją ir iš ten perėmė „atvirą planą“ bei asimetriškas kompozicijas. Jas kūrėjas panaudojo savo ankstyvuosiuose „prerijų namuose“, kurie nemažai įtakos padarė netrukus Europoje prasidėjusiam „De Stijl“ judėjimui.

Prerijų mokykla vadinamas vėlyvojo XIX a. ir ankstyvojo XX a. architektūros stilius, būdingiausias Jungtinių Valstijų vidurio vakaruose, kurio pradininkas ir yra laikomas F. L. Wrightas. Šios mokyklos architektų statiniams būdingos horizontalios linijos, plokšti arba valminiai stogai su plačiais kabančiais karnizais, horizontalia juosta išdėstyti langai, harmonija su aplinka, solidi konstrukcija, meistriškumas bei metodiškai naudojami ornamentai.

Nors F. L. Wrightas dažnai neigdavo sėmęsis minčių iš japonų architektūros, pastatams naudotas charakteris ir aplinkos detalės bylojo ką kitą. Prerijų mokykloms taip pat įtaką darė romantikai-idealistas (geresni namai darys žmones geresnius) bei transcendentinė Emersono filosofija. Savo ruožtu Prerijų mokykla darė įtaką vėlesniems architektūros stiliams, ypač minimalizmo (mažiau yra daugiau) ir bauhaus (po formos eina funkcija), kuris buvo De Stijl (grotelinis dizainas) ir konstruktyvizmo (pabrėžia pačią struktūrą ir statybos medžiagas) mišinys.

Organiška architektūra (F. L. Wright)

F. L. Wrightas buvo gana kontraversiška asmenybė. Pradžioje daugiau garsėjęs skandalais, nei savo kūrybine sėkme, architektas tarsi pražydo pradėjęs kurti rytietišką stiliumi vadinamuosius prerijų namus, nors ne kartą tą mėgindavo paneigti.

Pav. Nr. 4 Vasarnamis "Krioklys"

Galiausiai F. L. Wrightas sukūrė pastatą, tapusį jo memorialiniu darbu, įamžinusi kūrėją visiems laikams. 1934 m. Pensilvanijos valstijoje buvo pastatyta Edgardo J. Kaufmanno Sr. rezidencija. Namas pastatytas beveik virš krioklio, todėl ir pavadintas „Fallingwater“ (krentantis vanduo) (Pav. Nr. 4).

Netrukus po to, kai jis buvo baigtas „Time“ žurnalas įvertino statinį kaip patį gražiausią Wrighto darbą. Jis buvo įtrauktas į sąrašą „Smithson“ žurnalo skelbiamų 28 vietų, kurias būtina aplankyti, „kol nevēlu“. Be daugelio kitų sėkmių ir titulų 1991 m. Amerikos architektų institutas jį įvertino kaip geriausią visų laikų Amerikos architektūros darbą. O 2007 metais jis buvo 29 Amerikos architektūros favoritų sąrašė.

Medžių ir tekančio vandens pieglobyje stovintis „Fallingwater“ yra nepakartojamas dėl savo gyvybiškumo, organiškumo. Jis vienas puikiausių „organiškos architektūros“ pavyzdžių - Franko Lloyd Wrighto sugalvotas terminas, vėliau plačiai prigijęs ir naudojamas. 1939 metais jis rašė: „Kai kalbu apie organišką architektūrą, skelbiu, kad organiška architektūra yra šiuolaikinis idealas ir būtinas mokymas. Per ją galime pamatyti gyvenimo visumą ir dabar tarnauti šiai visumai...“. Ir išties jo architektūra dvelkė organiška vienove, neatskiramu santykiu su aplinka, kai namo viduje nereikalingi paveikslai, nes gali jausti natūralų aplinkos peizažą.

Organiška architektūra – tai idealas, kurio F. L. Wright ir jo šalininkų nuomone, reikia siekti. Jai būdingas platus visuomeninis architektūros vaidmuo, didžiulis humanizacijos užmojis ir plastinių sprendimų individualizavimas. F.L.Wright teigė: „Jeigu demokratija kada nors turės laisvę ir savo kultūrą, tai architektūra bus jos pagrindas“. Šioje architektūroje turi būti viskas natūralu, be melo. „Tiesa – dieviškumas architektūroje“. Ji gerbia mokslą, techniką, mašiną, bet laiko juos tik priemone kultūrai kelti.

Panašu, kad F.L.Wright įsigilino ir suprato, esminius japonų architektų gvildenamus architektūros kūrimo principus. Nesvarbu, koku būdu, nesvarbu, kaip spraciai bevystantys statybų industrija, japonai visada atsisuka į žmogų ir jo vidinį pasaulį. Anot F.L.Wright,

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
architektai neturėtų pamiršti, kad namas tėra „mašina gyventi“, o architektūra prasideda ten, kur baigiasi namo apibrėžimas. „Reikia galvoti ne iš mašinos pusės, bet iš gyvenimo – mašinos link. Aparatūra, įrankiai, mechanika – visa tai tėra tik prietaisai. Mes turime išreikšti ne mašiną, o žmogų“ (F.L.Wright 1931 m.)

De Stijl judėjimas

De Stijl - tai meninis judėjimas, prasidėjęs 1917 m. Olandijoje ir gyvavęs iki 1931 m. Tam tikra prasme jį įkvėpė vadinamieji prerijų namai Amerikoje. Judėjimo pradininkas - žymus menininkas, architektas ir kritikas Theo van Doesburgas.

De Stijl grupės idėjas plėtojo dailininkai Pietas Mondrianas ir Bartas van der Leckas bei architektai Gerritas Rietveldas, J. J. P. Oudas. De Stijl stengiasi išreikšti naują utopinį idealą, susidedantį iš dvasinės harmonijos ir tvarkos. Šis stilius propaguoja visišką abstrakcionizmą ir universalumą, vedantį į esmines formas ir spalvas. Idėjos plėtotojai supaprastino aiškiai matomas kompozicijas į vertikalias ir horizontalias kryptis, stačiakampio formą, naudojo tik pagrindines spalvas - geltoną, raudoną, mėlyną - kartu su balta, juoda bei pilka. Iš esmės, De Stijl išreiškia visišką paprastumą ir abstrakciją.

G. Rietveldas, J. J. P. Oudas bei Ludwigas Mies van der Roheas sėmėsi įkvėpimo iš japonų architektūrinio paveldo, kurdami modernias erdves. Vienas pirmų žinomesnių darbų buvo architekto Ludwigo Mies van der Roheo vokiečių pavilijonas Barselonoje 1929 m.

Darbuose vengta simetrijos, tačiau jie įgavo estetinio balanso naudojant kontrastus. Daugelyje grupių trimatės erdvės darbai, vertikalios ir horizontalios linijos yra išsidėsčiusios sluoksniais arba plokštumoje, kad nesikirstų viena su kita. Tokiu būdu sudaromos sąlygos kiekvienam elementui būti nepriklausomam ir neužgošti kitų.

Šie bruožai ypač pastebimi Rietveldo Schrioderio name, kuris yra vienintelis pastatas, suprojektuotas visiškai pagal De Stijl principus. De Stijl judėjimui įtaką darė kubizmas, taip pat misticizmas ir idėjos apie idealias geometrines formas, būdingas neoplatoninei filosofijai, kilusiai iš matematiko M. H. J. Schoenmaekerio. De Stijl darbai darė įtaką Bauhauzo stiliui ir tarptautiniam architektūros stiliui, taip pat aprangos ir interjero dizainui.

Kaip kalba vienas japonų trielio haiku eilutės: „Sėdėjo vienuolis ir gėrė arbatą, žydėjo chrizantemos“. Taip jau susiklostė, kad vienur žmonės arbatą geria kavinėje, kitur arbatos išvis negeria. O Japonijoje arbatos gėrimui suteikiamas ypatingas dėmesys, tai menas, todėl ir patalpa šiai ceremonijai turi būti ypatinga. Dažniausiai tai yra atskiras namelis, įrengtas sode, kur atliekama

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
arbatos gėrimo ceremonija, prilygstanti meditacijai. Dar įdomiau tai, kad japonų kultūros mėgėjai arba tiesiog žmonės, kuriantys estetinį grožį savo aplinkoje, gyvena ir ne Japonijoje.

Feng Šui yra kinų filosofija, tyrinėjanti santykį tarp žmonių ir aplinkos. Tai gamtos mokslas, atskleidžiantis, kaip žmonės veikia jų artimiausia aplinka[2]. Visa, kas mus supa, yra susiję. Tam tikras geografinis, planetų ar architektūrinis išdėstymas turi galią arba pagerinti, arba pabloginti žmogaus gerovę.

Atrodo, jog panašiai pradeda galvoti ir šiandienos architektai vakariečiai. Atsiranda vis daugiau agentūrų, siūlančių projektuoti pastatus pagal feng šui principus, pradedant nuo vietos parinkimo, planavimo iki architektūrinio projekto ir interjero.

Įspūdingo, beveik 150 tūkst. kv. m. ploto biurų pastato prie Sakramento upės statybos kainavo 60 milijonų dolerių. Pastatą projektavo EM Kado Associates architektai, taikę tradicinės kinų filosofijos feng šui taisykles[15]. Tai vienas ryškesnių pavyzdžių, kur modernioji architektūra pasitelkia visa, kas geriausia šiandienos technologijų pasaulyje ir nesentančiose praeities tradicijose bei išmintyje.

Panašu, kad nuo praėjusio amžiaus pradžios pradėjusi plisti Rytų, ypač japonų architektūra, gali tapti vienas iš labiausiai įkvepiančių indėlių į urbanistinės kraštovaizdžio studijas. Ji tampa labai vertinama dėl savo grynumo, estetinių ir erdviųjų savybių, aukštų technologinių standartų bei jausmo gamtai.

1.4. Japonų ir lietuvių architektūros sąlyčio taškas

Interjeras

Vakarietiškiems statiniams būdingas masyvumas kontrastuoja su rytietiškųjų konstrukcijų liaunumu. Praeities Vakarų architektūroje pastatas dažniausiai projektuotas, atsižvelgiant į formą, iš atskirų dalių, neretai komponuojama pabrėžiant vertikale, siekiama įspūdingumo. Jis turėjo mažai ką bendra su jį supančia gamta, juos siejo tik formalūs ryšiai. Rytų architektūra su gamta susijusi glaudžiu – dvasiniu ryšiu, pastatas harmoningai dera su jį supančia aplinka, stengiamasi pabrėžti naudojamos medžiagos ypatybes, akcentuojant horizontale, laikomasi paprastumo ir natūralumo[12]. Projektuota iš vientisų architektūrinių blokų, atsižvelgiant į jo apimtį, taip sukuriant lengvumo ir grakštumo įspūdį.

Ne mažiau skirtinga ir japoniškoji interjero elementų samprata. Pagal europietiškojį suvokimą japonai beveik nenaudoja jokių baldų. Pavyzdžiui, japonų namuose nėra spintų, baldus pakeisdavo kelios nišos sienoje, viena buvo paliekama tuščia su šiek tiek pakeltomis

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 grindimis – *tokonoma*. Ji atliko svarbų vaidmenį įvairiausių normų kupiname japonų gyvenime. Šventinėmis dienomis ši niša buvo užpildoma rankraščių ritiniais – *kakemono* ritinėliais, vazomis su gėlėmis bei bronzinėmis šventųjų statulėlėmis. Nišos abiejose ar vienoje iš pusių atliko spintų funkciją. Šios nišos buvo apdailinamos labai įvairiai: su stumdomomis durelėmis bei atviromis meniškai išdėstytomis lentynomis. Jose japonai laikydavo savo drabužius, reikalingiausius daiktus ir negausius lovos reikmenis. Pastatai bei juose esantys baldai harmoningai derėjo, o pats pastatas tiesiog papildė jį supančią aplinką

Charakteringas japonų kultūros bruožas – tipiško europietiškojo dekoru elemento – meno dirbinių nebuvimas. Todėl nedidelės gyvenamosios patalpos atrodė tuščios ir griežtos, kambarius puošdavo tik sienų bei lubų apdaila šviesios spalvos rūšies mediena ir švelnios stumdomų pertvarų bei sienų detalių spalvos. Vidinių patalpų harmonija buvo sukuriama naudojant storus grindų demblius bei keletą itin elegantiškų formų baldų.

Japonų baldininkai nuo senovės garsėjo kruopščiu darbu, tačiau jų darbo įrankiai buvo visiškai primityvūs. Jie dirbo sėdėdami ant žemės, be darbastalio, tačiau naudojo įrankius, išskyrus kelias išimtis, panašius į naudotus Europoje.

Japoniškajame būste baldų mažai, tačiau jie buvo itin subtiliai dekoruojami ir džiugino akį puikia metaline furnitūra, spalvingu ir dailiu laku. Charakteringiausias japoniškųjų baldų bruožas – itin išplėtotą unikali lakavimo technika, gimusi dar VIII–X a. [11].

Japonai nenaudojo lovos, miegojo ant demblio, išmarginto ornamentais, ant kurio paklodavo ploną, medvilnės prikimštą čiužinį. Vietoj įprastos pagalvės, kaip ir senovės egiptiečiai, jie naudojo medinę pagalvėlę, apvilktą besisukančiu cilindru, išpintu iš nendrių. Šalia gulto buvo pastatomas popierinis žibintas, pagamintas iš įvairių augalinių pluoštų, sumaišytų su augalinės kilmės klijais. Net ir stalui nebuvo skiriama daug dėmesio, pvz., rašydami japonai naudodavo prailgintą, 20–30 cm ilgio lakuotą staliuką su stumdomomis dėžutėmis, išsiskiriantį ypatingu dailumu. Šiandien daugeliui žinomi didesnių matmenų japoniškieji stalai, spintelės bei spintos buvo gaminamos specialiai eksportuoti. Patys japonai jų beveik nenaudojo.

Pav. Nr. 5 Kotacu japoniškuose namuose

Tradiciniame name prieangio, prieškambario ir virtuvės grindys medinės, o kitų kambarių grindys išklotos šviesiais pintais vikšrių dembliais – *tatamiais*, dalijančiais kambarį į lygius stačiakampius. Šiais laikais daugumos gyvenamųjų namų bei butų grindys yra iš poliruoto medžio arba užklotos kilimine danga, o *tatamiais* išklotas tik miegamasis. Įžengus į japonų namus, reikia nusiauti batus ir palikti juos prieškambaryje ar svetainėje[16].

Tradicinis praktiškas šildymo būdas – *kotacu* – žemas, apklotas stalas, su apačioje įtaisytu šildytuvu (šiais laikais elektriniu) (*pav. nr. 5*). Norėdamas sušilti žmogus atsisėda prie stalo ir pakiša kojas po apklotu.

Japonų namuose atskirai nuo tualetų kambario dar yra įrengtas specialus vonios kambarys – *ofuro* (*pav. nr. 6*), skirtas vien maudytis. Keturkampė vonia pripildoma karšto vandens, o prieš į ją lipdamas žmogus nusiprausia su muilu ir nusiplauna sėdėdamas ant mažos kėdutės greta vonios. Kadangi visi į vonią lipa švarūs, visa šeima gali išsimaudyti tame pačiame vandenyje.

pav. nr. 6 Japoniškas vonios kambarys

Be to, Japonijoje itin populiarios – *seno*, viešosios pirtys. Dauguma japonų namuose turi vonios kambarį, bet įprotis maudytis pirtyse neišnyko[9]. Viešint šioje šalyje verta apsilankyti tokioje pirtyje, tačiau japoniškoji pirtis pirmiausia skirta atsipalaiduoti, o ne maudytis.

Dar vienas originalus senovės japonų išradimas – stumdomos vidinės pertvaros – *fusuma* (permatomas popierius mediniuose rėmuose), leidžiančios lengvai sujungti ir išardyti įvairias namo dalis, norint sukurti salę ar keletą nedidelių izoliuotų kambarių, pereinant iš vienos patalpos į kitą. Stumdomos išorinės sienos – *sioji*(*pav. Nr. 7*), ir vidinės pertvaros leidžia lengvai, atsižvelgiant į nuotaiką, pakeisti namų aplinką ar atverti ją į skirtingas pasaulio puses – nukreipti žvilgsnį į skirtingo tipo sodus arba, neišeinant iš namo, grožėtis gamtos formų įvairove.

Kitaip nei įprasta Europoje, Japonijoje sodininkai bei interjero kūrėjai dažnai buvo tie patys žmonės, stumdomas pertvaras paverčiantys peizažais, stengdamiesi ir namo viduje sukurti specifinę apmąstymams nuteikiančią atmosferą[9]. Dėl gyvenamojo ploto stygiaus bei idėjos originalumo toks sprendimas Japonijoje ir šiandien itin populiarus.

Pav. Nr. 7 Sioji iliustracija

Kiekviena japoniškojo dekoruoto meno rūšis plėtojosi atskirai, tačiau buvo itin kruopščiai derinama ir harmoningai papildė viena kitą. Vėduoklėms, kimono, medžio graviūroms ir keraminiams indams – visiems būdingas praktiškumas bei patrauklumas ir poetiškumas. Meistriškai sukomponuota gėlių puokštė – *ikebana* – papildė ir keitė nuotaiką, perduotą peizažo paveiksle ar poeto eilėse[9]. Toks poetiškumas būdingas meilės romanų klestėjimo Japonijoje laikais (čia jie atsirado anksčiausiai), kai po meilės nakties meilužiai vienas kitam siūsdavo eilėraščių su augalo šakele.

Ikebana yra glaudžiai susijusi su patalpų interjero puošyba bei kitomis meno rūšimis. *Ikebanos* puokštė, o taip pat ir jos kūrimo menas *kado* nėra tiesiog paprasta gėlių kompozicija. Puokštės kūrimą reglamentuoja daugelis griežtų taisyklių, o jos tikslas ypatingos pauzės *ma*, būdingos visam japonų menui, turi paskatinti žmogų susimąstyti. Šiandien Japonijoje gyvuoja keletas *ikebanos* mokyklų, tačiau visos jos laikosi bendrų, pagrindinių principų. *Ikebana* yra gyva, jai naudojamos tik gyvos gėlės, be to, stengiamasi jų nesužaloti. Gyvumo puokštei suteikia ir jai būdinga asimetrija[9].

Tarp kitų interjero detalių deramą vietą užima *bonsai* – nykštukinių medelių auginimas, demonstruojantis begalinę kantrybę bei kruopštumą. Pavyzdžiui, Japonijoje ir šiandien auginami *bonsai*, perduodami iš kartos į kartą jau kelis šimtus metų.

Eksterjeras

Vienas iš pagrindinių sąlyčio taškų tarp japonų ir lietuvių architektūros principų tampa konstrukcijos. Lietuvos etninėje architektūroje labiausiai paplitusios konstrukcijos buvo medinės. Jau nuo pirmųjų amžių prieš Kristų gyventa prie piliakalnių. Šalia piliakalnių buvo įsikūrusios gyvenvietės. Pastatai buvo stulpinės, o nuo viduriniojo geležies amžiaus – rentininės konstrukcijos. Viduje būdavo įrengiami šiek tiek į žemę įgilinti plūktiniai židiniai. Tuo tarpu Japonijoje netgi iki šiol yra plačiai naudojamos medinės konstrukcijos. Tik šioje šalyje jos naudojamos kaip seisminio saugumo konstrukcijos. Medinės konstrukcijos, turinčios amortizuojančių savybių, jau nuo seno buvo žinomos Japonijoje, kaip saugiausia

medžiaga konstrukcijų statybai. Tai viena iš priežasčių, kodėl akmenys nėra labai plačiai naudojami šioje šalyje, ypač individualių namų statyboje. Tuo tarpu Lietuvoje akmenys nebuvo naudojami niekada dėl šios žaliavos stygiaus, išskyrus pamatus, kur jie kiek įgilinti, virš žemės – laisvai padėti ant natūralių lauko riedulių ar sutvirtinti kalkiniu ar cementiniu skiediniu. Japonijoje akmenys nėra dažnai naudojami dėl to, kad jų konstrukcijos nėra atsparios žemės drebėjimams. Išskirtiniai atvejai senojoje japonų statyboje, kuomet buvo naudojami akmenys yra gynybinės pilys, bokštai, kai kurios šventyklos ir kiti pastatai, kurie turėjo būti apsaugoti nuo priešų.

Visiems seniesiems lietuvių didiesiems ūkio pastatams būdingas masyvus (apie 2/3 viso pastato aukščio) stogas, dažniausiai keturšlaitės arba pusvalminės (su čiukrais ar be jų) formos, dengtas ta pačia danga kaip ir kiti sodybos pastatai (dažniausiai šiaudais (rečiau nendrėmis), vėliau – skiedromis arba gontais). Panaši proporcija išlaikoma ir senojoje japoniškų gyvenamųjų namų statyboje, kur stogas tampa pagrindine puošybos detale. Stogai yra puošiami kaip akcentas architektūroje. Ypač gražiai puošti šventyklų stogai, kuriems suteikiama „plūduriuojančio“ stogo emocija, kuri yra išlaikyta iki pat šių dienų tik išreikšta jau skirtinga architektūra ir stiliumi[24]. Pirmieji architektai, susižavėję japoniška architektūra, visų pirma stengėsi perimti šią emociją, kartu su pagrindinio tūrio lengvumu, peršviečiamumu. Tai galima pamatyti Mies van der Rohe darbuose tokiuose, kaip Barcelona Pavilion (1929 m.) ar 1951 m. pastatytame Farnsworth House (pav. nr. 8).

Pav. nr. 8 Farnsworth House

Lietuvoje senųjų namų langai yra nedideli, su keturiais ar šešiais dalinimais, su langinėmis arba be jų, kai kur – su santūriai dekoruotais viršlangiais (gali būti dažomi). Durys – neaukštos, gana plačios, atsiveriančios į vidų, dviejų lentų sluoksnių, kurių vidinis – konstruktyvinis, o išorinis – dekoratyvus, įvairaus piešinio. Tuo tarpu japonų namuose langai ir durys tarsi susilieja į vieną visumą – durys tampa slankiojančiomis sienomis, langai nebetenka reikšmės, sienos gali tapti pertvaromis. Klimatų skirtumas lėmė tokią architektūrą. Lietuvių architektūra privalo būti masyvesnė, mažiau stiklo, tuo tarpu japonai gali sau leisti kuriti lengva ir peršviečiamą architektūrą.

Šiuolaikinėje lietuvių architektūroje galima labai lengvai rasti tam tikrų panašumų su japonų architektūra. Ypatingai prasidėjus minimalizmo krypčių populiariajam etapui. Minimalizmas greitai užvaldė europiečių širdis ir tapo vienu mėgstamiausių namų dekoravimų stilių. Lietuviai noriai įsileidžia minimalizmą į savo namų interjerus, pastatų tūrius, spalvas ir netgi idėjas. Naujųjų pastatų tūriai tampa žymiai lengvesni ir grakštesni, interejai solidesni ir subtilesni. Tačiau tai tik iš pirmo žvilgsnio pastebimi akcentai. Pradėjus gilintis, galima suprasti, kad tokie tūriai Lietuvai visai netinka, kad jie buvo klaidingai nukopijuoti ir klaidingai manyta, kad ištraukti iš konteksto pastatai, gali tiktai visai kitame pasaulio krašte. Lietuviai, deja, vis dar nėra pasiruošę žengti greta japonų minimalizmo, jie vis dar traktuoja minimalizmą, kaip ir dauguma vakariečių architektų[22]. Galima atrasti nemažai išorinių panašumų, kurie klaidingai yra maišomi su minimalizmo stiliumi. Lietuvoje yra gausu tokios architektūros pavyzdžių, tačiau ji auga iš noro sukurti elegantiškas ir grakščias formas, tačiau esmė čia vis dar nėra paliečiama.

Modernizmo periodo architektūra (7-9 dešimtmečiai)

Stilistinė architektūros raida laisvajame, demokratiname pasaulyje buvo koreguojama socialinių santykių, menininkų idėjų, ekonominių veiksnių, kai kurie sprendimai diktuojami korporacijų ar didelių verslo grupių. Sovietų sąjungoje – išskirtinai politinės santvarkos. Politika naudojo meną kaip būdą manipuluoti visuomene, demonstruoti galią, pabrėžti nedidelio žmogaus ir didelės sistemos santykį. Galbūt dėl šios priežasties, Lietuvos architektūra modernizmo laikotarpiu žengė į priekį, kartu tyrinėdama pasaulyje novatoriškiausius architektūros pavyzdžius.

Kenzo Tange (1913–2005), japonų architektas, daręs nemažą įtaką pasaulio architektams. Architekto darbai, sukėlė didelių diskusijų ir atvėrė naujus kelius tuometinei architektūrai. K. Tange formas vystė naudodamas naujausias technologijas ir greitai įgavo modernizmo lyderio, įrodančio sintezę tarp japoniško ir vakarietiško dizaino, Japonijoje statusą. Taip pat K. Tange yra vienas iš metabolizmo pradininkų, žengęs į pasaulį su tokiais darbais, kaip Shizuoka telekomunikacijos centras, Tokijas (1967 m.) (pav. nr. 9).

Pav. nr. 9 Shizuoka telekomunikacijos centras (1967m.)

Vienas didžiausių K. Tange tarptautinių palikimų yra Olimpinis stadionas (pav. nr. 10) Tokijo mieste, pastatytas 1964 m. Buvo naudojamos naujausios technologijos, kuriant grakščią, elegantišką formą. Brutalizmas, betono panaudojimo būdas, vantinės konstrukcijos darė nemenką įspūdį tuometiniams lietuvių architektams. Tokių konstrukcijų panaudojimas atnešė naujas sroves į Sovietų Sąjungos reprezentacinius pastatus. Vilniaus sporto ir konferencijų rūmai (1971 m.), Lietuviškųjų Koncertų ir sporto rūmų (pav. nr. 11) (V. Chlomauskas, J.Kriukelis, Z. Landzbergis) istorija prasidėjo 1960 m., kuomet Miestų statybos projektavimo institutas paskelbė konkursą projektui sukurti.

Pav. nr. 10 Olimpinis Yoyogi stadionas (1964 m.)

Rūmai buvo projektuojami greta esamo stadiono, pagrindinį fasadą atgręžiant į upę bei miesto centrą. Lenktas, dinamiškas siluetas, įspūdinga gelžbetonio ir stiklo kombinacija atspindi XX a. 6-ojo ir 7-ojo dešimtmečių modernizmo bei brutalizmo architektūros dvasią. Vakarietų kontekste rūmus būtų galima gretinti su Le Corbusier'o projektais Čandigare ar UNESCO būstinės pastatu Paryžiuje. Tiesa, brutalistinei statinio estetikai pakenkė techninis atlikimas – statybininkai nesugebėjo padaryti gražaus monolitinio gelžbetonio paviršiaus, tad jį teko apdailinti tinku.

Pav. nr. 11 Vilniaus sporto ir konferencijų rūmai (1971 m.)

Pagrindinėje salėje dominuoja gelžbetonio ir baltai dažyto medžio sienų dermė ir į fojė sieną įmontuotas banguojančių medžio juostelių pano (dail. R. Kavaliauskas), primenantis Alvar Aalto eksperimentus su lenkta mediena. Antrajame aukšte pagal sovietinės nomenklatūros tradicijas įrengtas prabangus bufetas–baras svarbiems partijos asmenims.

Unikali vantinė salės perdangos konstrukcija laikyta vienu novatoriškiausių to meto sprendimų visoje Sąjungoje. Inžineriniu ir funkciniu požiūriais ne mažiau svarbi ir transformuojama aikštė bei 46 tonas sverianti scena, kurią buvo galima perlenkti tarsi knygą ir pastatyti prie galinės salės sienos. Rūmuose vyko įvairių sporto šakų varžybos, koncertai, suvažiavimai. Čia tilpo nuo 3200 iki 6000 žmonių. (Leitėnaitė R., 2013. Paralelės. Lietuvos architektūra: trys laikmečiai, trys veidai)

Lietuvoje struktūralistinei architektūrai plėtotis buvo palanki terpė dėl politinės situacijos ir tuo metu vyravusių statybos tendencijų. Moduliai, sekcijos, tipiniai segmentai – visa tai yra labai priimtina struktūralistinei filosofijai. Tokia modulinė geometrinių formų estetika aptinkama gėlių parduotuvės Vilniuje tūriniame sprendime (archit. N. M. Vaičiūnienė 1968 m.). Architekto Algimanto Lėcko suprojektuotas pensionas „Žilvinėlis“ Palangoje (1970 m.), pasižymi trijų sluoksnių kompoziciniu tinklu, kuriame skirtinguose lygiuose karkasas ir raudonų plytų mūras) matomas fasaduose, kadangi papildoma apdaila nenaudojama. Tokiu būdu pabrėžiamas konstrukcijos dualumas, o tuo pačiu ir pastato kontekstualumas. Išryškintas karkasas turi sąsąją su pajūrio kraštui būdinga fachverko architektūra (Nekrošius 2008). Panašia stilistine raiška pasižymi ir architekto R. Buivydo suprojektuoti poilsio namai „Gubojas“, Šventojoje (1976 m.) (pav. nr. 12) (Buivydas 2006). Šiuo atveju atviros konstrukcijos išryškinimas tarnauja pagrindinės pastato koncepcijos – vėjų išsklaidytų kopų įspūdžiui sustiprinti. Meninės raiškos skirtumai tarp struktūralistinių Lietuvos ir užsienio architektūros objektų, pasireiškė neužbaigtų, tęstinių struktūrų projektavime. Konstrukciškai įgyvendinamoje, tačiau sudėtingoje, R. Buivydo siūlomoje vadinti „erdvinių blokų“ (Buivydas 2006b) koncepcijoje lietuviškų pavyzdžių atrasti sudėtinga. Suprantama, tai įtakojo šios koncepcijos specifika, ypatingas reprezentatyvumas, statybos

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
kaštai. Struktūralizmas apsiribojo atvirų formų kūrimu, deja, japonų metabolistų ateities architektūros paieškų nepasiekė.

Pav. nr. 12 Poilsio namai "Guboja" (1976m.)

Postmodernizmo periodo architektūra (XX a. pabaiga)

Postmodernizmo stiliaus tendencijų kilmė ir pritaikymas architektūroje Lietuvoje – dar nėra aiškiai apibrėžti ir moksliskai išnagrinėti. Publikacijos profesinėje periodikoje, liečiančios šią temą, nebuvo skirtos gilesnei reiškinių analizei, tačiau nuolat fiksuojamos liudijimus (radikalius ir nuosaikesnius) apie glaudų ryšį tarp spausdino pavyzdžio (kilmės) ir realizuoto projekto (pritaikymo): „<...> kai kuriuose architektūros kryptyse <...> galima pastebėti daugiau kopijavimo. Dažnai tai pasakytina apie postmodernizmą <...>“ (Jablonskienė 1996), „<...> nemažai kolegų naudojami keliais išviršiniaus postmodernizmo požymiais, nesigilindami į esmę, ir tuo jį, kaip progresyvų judėjimą, nuvertindami“ (Anuškevičius 1980). Privačių gyvenamųjų namų atveju dar atkreipiamas dėmesys ir į užsakovo įtaką, jo skonio kultūros demonstravimą architektūrinėmis formomis.

Postmodernizmo architektūra, nors iki šiol neturinti tikslaus stiliaus apibrėžimo, dažniausiai charakterizuojama istoristinėmis ir regionalistinėmis architektūrinėmis formomis ir tose formose užkoduota simboline prasme (Jencks 2006 m.). Vakarų pasaulyje postmodernizmo architektūros kūriniai buvo einamuju metu „paaiškinami“ – monografijose, manifestuose, kritikos straipsniuose – pačių autorių ar architektūrologų. Lietuvoje tokia praktika privačių gyvenamųjų namų architektūroje faktiškai neegzistavo. Šis faktas leidžia nagrinėti tik postmodernizmo stiliaus architektūrinį elementą per se ir jo atsiradimą vadinti „pritaikymu“.

9 dešimtmečio pabaigoje – 10 dešimtmečio pradžioje Lietuvos architektai postmodernizmo stiliaus tendencijų privačių gyvenamųjų namų architektūroje galėjo aptikti užsakomuose užsienio architektūros žurnaluose. Išnagrinėjus to meto užsienio periodiką galima išskirti kelias svarbias aplinkybes. Žurnaluose publikuojami ne tik postmodernizmo, bet ir kitų stilių (pavyzdžiui, Late Modernism) architektūros pavyzdžiai. Be to, postmodernizmo stiliaus privačių gyvenamųjų namų realizacijos ir projektai buvo tik dalis tų postmodernizmo

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 publikacijų ir nebuvo randami kiekviename numeryje. Dar daugiau – dešimtojo dešimtmečio pradžioje postmodernizmo stiliui ėmus prarasti populiarumą architektūroje, jo pavyzdžių sumažėjo ir žurnaluose, o dešimtojo dešimtmečio viduryje faktiškai neaptinkama. Taigi peršasi mintis, kad Lietuvos architektai galėjo remtis tik gana nedideliu ir nebūtinai aktualios informacijos kiekiu iš užsienio.

Postmodernizmo stiliaus tendencijų privačių gyvenamųjų namų architektūroje Lietuvoje pritaikymas vyko dviem (nebūtinai sinchroniškais) lygmenimis:

- 1) perimamas charakteringas analogo tūris,
- 2) perimamos analogų detalės.

Kartu reikėtų kelti klausimą, kodėl vienos tendencijos buvo plačiau pritaikomos už kitas ar populiareesnės tam tikroje namų grupėje. Lietuviškoje profesinėje spaudoje bene vienintelį kartą yra įvardinamas postmodernizmo stiliaus gyvenamojo namo (Miglovaros g., Šiauliai) analogas užsienyje. „Toks dviejų tūrių komponavimas turi precedentą – tai Takefumi Aida 1982 metais suprojektuotas Toy Block House“ (pav. nr. 13).

Pav. nr. 13 Toy Block House (1982 m.)

„Toy Block House I“ dviejų tūrių šlaitiniais stogais kompozicija buvo pritaikyta Lietuvoje projektuojant ir dvibučius namus. Vis dėlto lietuviškuose pavyzdžiuose neatsispindi analogo formų abstrakcija ir detalių minimalizmas. To priežastis gali būti ta, kad kai kuriais atvejais dviejų tūrių kompozicija galėjo būti perimama ne tiesiogiai iš „Toy Block House I“, o iš pirmtakų Lietuvoje – publikuotų spaudoje ar matomų natūroje.

Kita Lietuvos privačiuose gyvenamuosiuose namuose pasitaikanti tūrių komponavimo tendencija – stačiakampis tūris šlaitiniu stogu su per simetrijos ašį (ar kiek paslinktu) įkomponuotu portalu. Šios dvi pastato tūrio komponavimo tendencijos dažniausiai pasireiškėdavo „tipiniuose“ ar „adaptuotuose tipiniuose“ projektuose, kurie paprastai skiriami vidutinių pajamų užsakovui. Tokį populiarumą būtų galima sieti su archetipiniu šeimos namo įvaizdžiu: rašydamas apie architektūrinę kalbą Charles Jencks išskiria tris šios kalbos dėmenis: metaforą, žodžius ir sintaksę.

Stogas yra vienas iš „žodžių“, o šlaitinis stogas laikytinas „žodžiu-simboliu“, kuris „šiaurės šalyse tradiciškai simbolizuoja „namus“ (Jencks 1987). Akira Ozawa, vienas iš žurnalo *The Japan Architect* redaktorių, šlaitinio stogo panaudojimą sieja supostmoderniu periodu ir teigia, kad, neabejotinai, namo su šlaitiniu stogu vaizdinys yra užfiksuotas mūsų pašąmonėje nuo vaikystės ir tas stogas reiškia prieglobstį nuo negandų (Ozawa 1980). Tačiau „elitinių-etaloninių“ grupei priskirti namai pasižymi Lietuvos kontekste nestandartiniais tūrių su šlaitiniais stogais sprendimais arba net plokščiaastogėmis formomis. Kitaip tariant, šių namų formos mažiau priminė „šeimos namą“.

Smulkesnės analogų architektūrinės ir dizaino detalės – langai, durys, turėklai, puošybiniai elementai – buvo naudojamos noriai ir gausiai. Ypač išsiskiria medinių konstrukcijų, vizualiai panašių į Japonijos architektų kūrinius, naudojimas. Čia galima daryti dvi tokio populiarumo prielaidas:

1) šios detalės – tinkliškai kvadratais sudalinti langai ar ažūrinės sienos, įstrižais elementais sutvirtinti turėklų rėmai, laiptuotos sienos ar langai – buvo pastebimos beveik kiekviename projekte (tiek gyvenamųjų namų, tiek kitos tipologijos), publikuotame žurnaluose *The Japan architect* ar *Architecture and Urbanism*;

2) tai buvo sąlygiškai pigus, prieinamas būdas sekti madingu stiliumi – postmodernizmu. Pavyzdžiui, pusės apskritimo langai, postmodernizmo architektų naudoti visame pasaulyje, buvo standartinis gaminys, reklamuojamas ir Lietuvos spaudoje. Smulkių detalių prieinamumas lėmė atsitiktinį jų naudojimą savamokslėje architektūroje, kur architekto įsikišimas į statybos procesą buvo minimalus. Minėtų postmodernizmo tendencijų chronologinė raida nuo 1987 m. iki 1998 m. nėra pastebima. Tą lėmė trumpas pačio stiliaus populiarumo ir pritaikymo privačioje gyvenamojoje architektūroje laikas. Ši aplinkybė siejasi su jau įvardintu postmodernizmo stiliaus nebeaktualumu – jis tapo nemadingas Vakarų pasaulyje dešimtajame XX a. dešimtmetyje. Daroma prielaida, kad Lietuvoje šią beišsikvepiančią madą nutraukė 1998 m. prasidėjusi ekonominė Rusijos krizė, kai statybos faktiškai sustojo (Grunskis 2012 m.). Kita chronologinės raidos nebuvimo priežastis – postmodernizmo stiliaus gyvenamųjų namų architektūra Lietuvoje (ir ne tik ši tipologinė grupė) nesivystė lygiagrečiai su Vakarų pasaulio architektūra. Todėl ir analogų interpretavimas galėjo būti fragmentiškas, atsitiktinis, kai skirtingų dešimtmečių informacijos šaltiniai buvo vienodai nebeaktualūs.

Postmodernizmas taip pat atnešė nemažai naujovių ir visuomeninių pastatų architektūroje. Tačiau yra labai sudėtinga rasti sąsajų su tuometine japonų architektūra. Lietuvių architektų, tokių kaip Algimantas ir Vytautas Nasvyčiai, Vytautas Edmundas Čekanauskas, kūrybai didelę įtaką darė suomių architekto Alvar Aalto darbai. Ypatingai daug paralelių galima atrasti tarp architektų Nasvyčių projektuotų LR Seimo rūmai (1981 m.) (pav. nr. 13),

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
V.E.Čekanausko kurti Dailės parodų rūmai Vilniuje (dab. Šiuolaikinio meno centras) (pav. nr. 14) (1967 m.) ir A. Aalto kurtų visuomeninės paskirties pastatų – Jyväs kylä universiteto pagrindinis pastatas (1955 m.), Finland Hall (1971 m.) (pav. nr. 15), Kunsten modernaus meno muziejus Aalborg (1972). Išlaikoma ta pati šiaurės šalių postmodernizmo estetika, fasadų sudalinimas, lakoniškumas, atsirandantis minimalizmas.

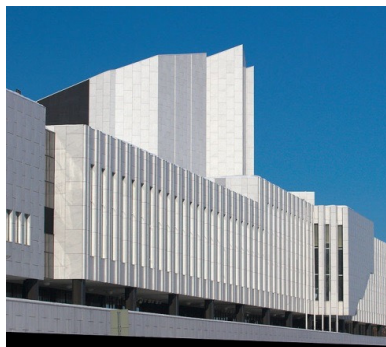

Pav. nr. 13 LR Seimo rūmai

Pav. nr. 14 Dailės parodų rūmai Vilniuje (dab. Šiuolaikinio meno centras)

A.Aalto – vienas iš pirmųjų šiaurės šalių architektų, pradėjusių sekti rytų šalių architektūros kūrimo principus. Savo kūriniuose plačiai pradėjo naudoti natūralias medžiagas, atviro stiliaus planus, asketizmo detales, kuriuos asimiliavosi su prasidedančia minimalizmo srove. Tačiau didžiausią dėmesį architektas skyrė ryšiui tarp architektūros ir gamtos. Jis suvokė, kad šis betarpiškas ryšys ir sąsajos su aplinka suteikia architektūrai neįprastos galios, o erdvei - dvasinio supratimo. Tiesa, pagrindinių bruožų, matomų suomių architekto darbuose, lietuviai architektai neperėmė galutinai, tik fragmentiškai. Organiška architektūra ir ryšys su gamta nerado vietos lietuvių architektų darbuose postmodernizmo laikotarpiu.

Pav. nr. 15 Finland Hall (1971 m.)

Šiuolaikinė architektūra

Šiuolaikinė architektūra žengia pakankamai savitu keliu. Lietuvos architektai, atrodo, pasirinko kitą, ne rytų pasaulio, architektūros kryptį, kaip pagrindinį autoritetą. Didelis dėmesys kreipiamas į prancūzų, olandų architektūrą. Ir tik paskutiniu dešimtmečiu architektūros olimpe vėl pradeda žibėti japonų architektams, atsižvelgiama į kitokią architektūrą, į pastatus, kurie už sienų, sodų, funkcinio išplanavimo slepia grakščią, lengvą ir be galo elegantišką estetiką. Tiesa, vakariečiai šią estetiką vis dar suvokia labai paviršutiniškai ir stengiasi ją išgauti kopijuojant, imant garsiausius pavyzdžius, žaidžiant su natūraliomis japoniškų sodų dalimis, visiškai nepaisydami pagrindinių architektūros kūrimo principų. Paskutiniais dešimtmečiais, labiau sužibus Kuma Kengo ir SANAA architektūrai, visas pasaulis pradėjo domėtis japoniška subtiliai subalansuota architektūra ir jos elegancija. Nauji projektai, vis pasirodantys žurnaluose, labai žavi švარიom ir grakščiom formomis, tačiau filosofija, slypinti už tų formų, panašu, kad mums vis dar nėra lengvai įkandama. Lietuviai vis dar negali pasigirti stabilia architektūra, turinčia filosofinį pagrindą. Kita vertus, Lietuvoje nėra gausu pastatų, kurie apskritai būtų japoniškos architektūros įtakos rezultatai. Tačiau žinant pagrindinius japonų architektūros kūrimo principus, galima išvelgti juos ir tam tikruose šiuolaikinės lietuviškos architektūros pavyzdžiuose.

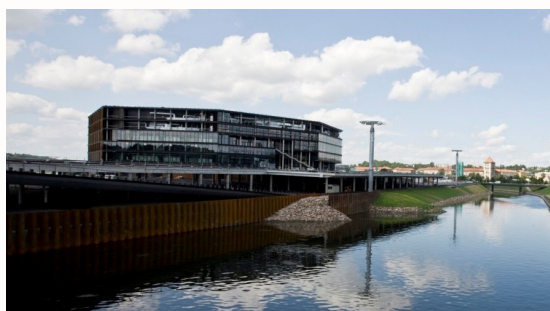
Kačerginės šv. Onos koplyčia (pav. nr. 16). 1996 m. architekto V. Landsbergio-Žemkalnio asmeniniuose archyvuose buvo aptiktas tarpukaryje parengtas koplyčios projektas. Naujoji koplyčia pastatyta 1998 m. remiantis V. Landsbergio-Žemkalnio 1936 m. projektu, kurį koregavo architektai Feliksas Jackevičius ir Gediminas Jurevičius. Koplyčia turi aiškių sąsajų su A.Aalto kūryba, kuriai stiprią įtaką darė Japonijos architektūra. Statinio planas stačiakampis, su nedidele zakristijos iškyša vakariniame šone. Ilgosios pastato sienos medinės, priekinio ir galinio fasado plokštumos stiklinės. Koplyčią dengia aukštas, status stogas. Pagrindinio fasado skyde įkomponuotas medinis kryžius. Lauke stovi 12 m. aukščio karkasinė varpinė su mažu varpeliu. Šventorių juosia eglaičių gyvatvorė. Koplyčioje yra retas bažnytiniam interjerui vitražinis

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
altorius (dailininkas Artūras Rinkevičius). Bažnyčios interjeras yra betarpiškai susietas su aplinkui augančiu miškeliu.

Pav. nr. 16 Kačerginės šv. Onos koplyčia

Kitas vienas garsiausių architektūros objektų yra neseniai pastatyta Žalgirio arena (pav. nr. 17). Anot autoriaus, projektas buvo rengtas, remiantis metabolizmo principais. Tačiau juos yra pakankamai sudėtinga išvelgti. Kita vertus, architektas tikrai turėjo filosofinių idėjų, kuriant šį pastatą. „Architektūra – tai mąstymas“, – trumpai savo požiūrį į architektūrą apibūdina vienas „Žalgirio“ pramogų ir sporto rūmų Kaune autorių architektas Eugenijus Miliūnas. Tai galėtų būti ir raktas į daugybės interpretacijų, apibūdinimų ir bandymų priskirti konkrečiam architektūros stiliui sulaukusio „Žalgirio“ arenas pastato architektūrą. Nepaisant daugybės skirtingų nuomonių, visi bendrai sutaria, kad už pastato sienų, funkcinio planavimo ir sisteminio darbo slepiasi bent dalis filosofinio užtaiso. Metabolizmo pėdsakus projekte galima išvelgti planinėje struktūroje. Turbūt dėl ekonominių sumetimų, arenoje nuomojamos patalpos neturi nustatytos funkcijos. Tokia planinė struktūra leidžia keisti šalutines funkcijas pastato vidinėse erdvėse be didesnių sunkumų. Tai tarsi vienas iš pagrindinių metabolizmo principų – nuolatinis atsinaujinimas.

Pav. nr. 17 Žalgirio arena

Vienas naujausių ir šiuo metu garsiausių Lietuvos pastatų – neseniai duris atvėrusi Vilniaus Universiteto Biblioteka (2013 m.). Naujasis Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras (pav. nr. 18) gali didžiutis nepaprastai subtiliai subalansuotomis

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
vidinėmis erdvėmis. Centras, skirtas mokytis, rinktis, diskutuoti jau turi dalį filosofinio pagrindo. Negana to, pastatų kompleksą stengiasi organiškai įkomponuoti į šalia esantį miškelį. “Trys akmenys, pabirę pamiškėj” – sako projekto autorius Rolandas Palekas. Čia galima rasti ne viena sąsaja su Vaikų psichiatrijos centru (pav. nr. 19) Hokkaido, Japonijoje, pastatytu 2008 m. Komplexas yra sudarytas iš kelių atskirų pastatų, sukuriančių nuostabiai darnią sistemą. Architektas S. Fujimoto sukūrė tarsi individualų miestelį, kuriame gyvenantys vaikai, rastų visas įmanomas sąlygas jų psichologijai gyti. Išsibarstę pastatai yra atskirti ir taip pat sujungti vienas su kitu, lygiai taip kaip vaikų psichologiją. Erdvės sukurtos taip, kad būtų patogus vaikams žaisti ir slėptis, jeigu jiems to norisi. Kita vertus, čia galima rasti ir bendrų erdvių, kuriose vyksta bendros gydymo sesijos ir konsultacijos.

Pav. nr. 18 Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras

Pav. nr. 19 Vaikų psichiatrijos centras

Multifunkcinis sporto ir rekreacijos centras “Anupriškės” (pav. nr. 20) taip pat gali pasididžiuoti nepaprastai subtiliu išplanavimu miško konteskte. Architektūra, organiškai įsiliejanti į gamtinį kontekstą, pritraukia lankytojus sukurta nepaprasta atmosfera. Turbūt tai ir įrodo, kokia gali būti galinga gerai suplanuota architektūra ir jos programa. Komplexas, užimantis daugiau nei 40 hektarų plotą, yra taip sumaniai suplanuotas, kad kiekvienas žmogus gali jausti artimą ryšį su gamta.

Pav. nr. 20 Multifunkcinis sporto ir rekreacijos centras "Anupriškės"

Lietuvoje nėra gausu architektūros, kuri būtų kurta, remiantis japonų architektūros pavyzdžiais. Lietuviai architektai stengiasi perimti elegantiškas formas, harmoniją su gamta, tačiau ne pačią filosofiją. Nuo seno lietuvių namai yra statyti gamtos apsuptyje. Turbūt mūsų pašamonėje yra užfiksuota organiška architektūra, įsiliejanti į gamtinę aplinką. Čia vienas iš lietuvių ir japonų architektų bendrumų, pagrindžiamų tokiais projektais, kaip Gyvenamasis namas Pavilnių rajone (architektas Gintautas Natkevičius, 2010 m.), nepaprastai natūraliai įsiliejantis į supančią gamtinį kontekstą. Taip pat naujasis Menų ikubatorius Rupert (pav. nr. 21) (2013 m.), sukurtas architekto Audriaus Ambraso, sukuriantis darnią visumą su aplinkui kylančiu miškeliu. Ramiai, tektoniškai skaidyti fasadai apkalti pušinėmis lentomis su tarpeliais. Jos niekuo nedengtos ir nedažytos, todėl pilkėja akyse ir įgauna lietuviško kaimo statinių aplinkai draugiško drebuliškumo. Cokolinė pastato dalis subtiliai pabrėžta iš tos pačios termomedienos suformuotais piliastriukais. Vidaus dizainas – balintos pušinės dailylentės, balinto uosio parketlentės, o rūsyje – šlifluotas grindinis betonas. Projekte telpa ir subtili architektūrinė klausa, ir išmintinga, logiška, funkcionali erdvėdara, ir profesionalus, motyvuotas medžiagos valdymas. Meistrystė, santūrumas ir aiški archikultūrinė spinduliuotė – be galo retas derinys šiuolaikinėje lietuviškoje architektūroje. Viskas tarsi susilieja į bendrą ramią visumą. Gamta tampa dizaino elementu, papildydama architektūrą ir architektūra, tampa tyliu atspindžiu supančiai gamtai.

Pav. nr. 21 Menų ikubatorius Rupert

Šiuolaikiniai lietuvių architektai, žiūrėdami į vakariečių pavydžius, žengia dailios, subalansuotos architektūros keliu. Šalia tūrių ir formų žaismo yra kuriama patogi gamtinė aplinka. Tačiau vis dar nedaugelis projektų gali pasididžiuoti visiškai organišku įsiliejimu į gamtinį kontekstą. Tie pavyzdžiai, kurie pasižymi santūria, subtilia invazija į žaliąją erdvę, neturi kitų japonų architektūrai būdingų elementų. O dažniausiai tiesiog yra pasigendama žmogaus, kaip centrinės figūros, toje architektūroje.

1.5. Šiuolaikinės japonų ir lietuvių architektūros sąveikos hipotetinis modelis

Galima teigti, kad lietuvių šiuolaikinė architektūra yra pakankamai gerai paruošta organiškoms, harmoningoms su gamta architektūros invazijai. Šiuolaikiniai architektai skiria didelį dėmesį gamtai, kontekstui ir ryšiui tarp architektūros ir natūralios aplinkos. Deja, ryšio tarp architektūros, gamtos ir žmogaus vis dar pasigendama. Atrodo, žmogus, jo pojūčiai ir reakcija vis dar nėra pagrindiniai aspektai, kuriant architektūrą. Yra pasikliaujama subjektyvia architekto nuomone, kuri nėra visada teisi ir teigiamai įvertinama vartotojų.

Kita vertus, šiuolaikinio pasaulio technikos pažanga, informacinių technologijų diegimas bei ekonominio-socialinio lygio kilimas žmogų stumte stumia į fiziškai neaktyvią, emociškai įtemptą gyvenimą. Deja, mažas fizinis aktyvumas prieštarauja biologinei žmogaus prigimčiai. Taip pradeda vystytis fizinės, o drauge su jomis ir psichologinės ligos. Filosofinė architektūra turėtų padėti prisiminti arba atrasti pagrindinius principus, kurių vedinas žmogus sugebėtų vėl pajusti gyvenimo džiaugsmą ir gausumą. Architektūra, grįsta filosofiniais pagrindais – tai harmonija tarp grakščių formų, vizualinio pateikimo ir žmogaus psichologinio patogumo. Čia koncentruojamasi į žmogų ir jo fizinį bei emocinį patogumą, balansą tarp erdvės ir žmogaus mąstysenos, harmoniją tarp tūrio ir gamtos.

Vakarų architektai pastebėję šias sąsajas, pradėjo gilintis į rytų filosofiją jau praeito amžiaus pradžioje. Lengvos formos, subalansuotas planas ir architektūros tylumas, žaidimas su gamtiniais elementais darė nepaprastą įspūdį garsiausiems pasaulio architektams. Nors vieni ir stengėsi išsiaiškinti, kur slypi japonų architektūros paslaptys, stengėsi kopijuoti ir bandyti atsekti, kuo ypatingi pastatai kitoje pasaulio pusėje, tačiau kiti, deja, šią architektūrą supratę tik kaip tūrių kompleksą, bandė perimti formas ir jų eleganciją, tačiau paliko pačią architektūros esmę nesuprastą. Šiai grupei architektų turbūt derėtų priskirti ir lietuvius architektus. Nors minimalizmo kryptis pakankamai stipriai klesti Lietuvoje, lietuviai architektai apskritai yra pakankamai skurdžiai domėjęsi japonų architektūros šaknimis ir jos filosofija. Anot profesoriaus J.Minkevičiaus, lietuviai

kuria tik pseudominimalizmą, nesuprasdami, kur yra jo šaknys ir nesuvokdami, kad minimalizmo filosofija kyla iš asketizmo, bet ne iš noro pasididžiuoti.

Architektūra grįsta filosofinėmis idėjomis Lietuvos konteskte turi pakankamai gerą pagrindą kurtis. Lietuviai, atgavę nepriklausomybę, gali laisvai rinktis kuria architektūrine kryptimi gali judėti toliau. Akivaizdu, kad žmonės pernelyg dažnai stengiasi vyti materialinio pasaulio gėrybių ir joms dirbti ir aukoti savo laiką, galvodami kad taip bus pasirūpinta jais pačiais ir jų artimaisiais. Tačiau tai apgaulė, trikdanti visą žmoniją. Kuo anksčiau mes tą apgaulę suprasime ir pradėsime kreipti savo gyvenimus kita linkme, savojo Aš paieškų linkme, tuo greičiau suprasime gyvenimo džiaugsmą.

Kuriant architektūrą, turinčią stiprius filosofinius pagrindus, reikia didžiausią dėmesį kreipti į tokios architektūros pradininkus – rytų filosofijos atstovus. Tiesa, kiekviena tauta turi savitų bruožų, suformuotų šalies istorijos, geografinės būklės, ekonominių – socialinių aspektų. Todėl reikia stengtis perimti tik esminius ir pačius geriausius/tinkamiausius bruožus, norint neužgniaužti tautos ir jos architektūros autentiškumo. Tačiau reikia prisiminti, kad kiekvienas laikotarpis atneša vis skirtingas permainas, kurios ir kuria autentiškumą kiekvienos atskirai tautos architektūroje. Gilų filosofinį pagrindą turinčios architektūros bruožai, perimti iš japonų architektų, būtų nepaprastai sumani investicija lietuviškai, o taip pat ir europietišškai architektūrai.

Kuriant architektūrą, kuri geba suteikti psichologinę erdvę žmogui, reikia atkreipti dėmesį į esminius emocinius aspektus. Spalvos, formos, tūriai – tai yra tik vieni iš daugelio japonų architektūros sudedamųjų dalių. Labiausiai yra koncentruojamasi į žmogų ir jo vidinius išgyvenimus. Ir žinoma, yra galybė būdų kaip priartėti prie žmogaus ir jo psichologijos. Bet vienas svarbiausių ir elementariausių būdų yra nustoti vaikytis materialinio gyvenimo gėrybių. Tas turėtų atsispindėti ir architektūros kūrime. Pradėję apsivalyti nuo materialinių daiktų, nereikalingų baldų, kambarių, pastatų, pradėsime valyti ir mintimis. Minimalizmas kaip srovė tampa tik geru pasiteisinimu norint susikurti erdvę, tinkamą žmogaus gyvenimui. Erdvė, kurioje turime tik būtinausius daiktus, apvalo emocijas ir vidinius išgyvenimus. Kai nebelieka elementų, blaškančių dėmesį, pradedame galvoti apie save ir aplinkinius žmones, kas ir yra vienas svarbiausių filosofinės architektūros principų. Japonų architektūra reikalauja nepaprasto gilinimosi į žmogaus psichologiją. Dėl šios priežasties, žmogus yra imamas kaip centrinė figūra ir aplink jį pradedama kurti architektūra. Kontekstas, forma, tūriai, spalvos, interjeras, medžiagų panaudojimas seka paskui arba jie ateina kartu su tyrimais, stebėjimais kaip rezultatas. Galima teigti, kad beveik visada tokie rezultatai yra papildomi gamtinių elementų, kurie kaip jau nuo seno yra tapę viena iš svarbiausių dalių japonų architektūros kūrimo procese.

Gamta yra nepamainoma dalis, sugebanti suteikti harmoniją net ir labiausiai užterštoje vietoje. Anot japonų filosofijos, gamta ir visata, betarpiškas ryšys ir žaismas

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 tarp jų, sukuria erdvę, tinkamiausią žmogui. Japonijoje yra labai sudėtinga rasti bet kokios paskirties pastatą be sodų, vandens elementų, žiemos sodų ar vidinių sodelių. Tokioje architektūroje gamtos elementai turėtų tapti tarsi dizaino elementais, kurie papildytų pastato eksterjerą, planinę struktūrą, funkcijas ar interjerą. Taip kuriamas ryšys tarp visatos skleidžiamos energijos ir harmoningų saitų tarp žmogaus ir gamtos elementų. Tokių elementų atsiradimas Lietuvos kontekste būtų ypatingai natūralus. Prisiminus etnines sodybas, apgaubtas tarsi mažais miškeliais, nesunkiai galima įsivaizduoti, kad lietuvių pašamonėje yra įaugęs toks natūralus ryšys. Akivaizdu, kad organiška architektūra būtų lengvai pripažinta dalis, kuri galėtų papildyti architektūrą Lietuvoje.

Architektūros formos, tūriai ir estetinis išgryninimas turėtų augti iš filosofinių šaknų. Kopijuojant rytų kultūrų švarios architektūros pastatus, mes neišgausime tų rezultatų, kurie galėtų vadintis architektūra su stipriu filosofiniu pagrindu Lietuvoje. Architektūra turi atsakyti į žmogaus keliamus klausimus. Todėl kontekstas ir autentiškumas čia yra labai svarbus. Japonų kultūros pastatai ir čia kuriamas minimalizmas negali būti akiai kopijuojamas, neatsižvelgiant į vietinės kultūros reikmes. Tačiau pagrindiniai estetiški principai gali būti pasisavinami. Čia estetika kyla iš noro atsiskirti. Atsiskirti materialia prasme. Vakarų kultūrose atsiskyrimas siejamas su vienišumu, tačiau rytuose, tai siejama su apsivalymu ir vidinio pasaulio išgryninimu. Iš tokio atsiskyrimo ir kyla japoniškasis minimalizmas. Išgryninta erdvė – švariam vidiniui pasauliui.

2. ŠIUOLAIKINĖS JAPONŲ ARCHITEKTŪROS ĮTAKOS ASPEKTŲ LIETUVIŲ ARCHITEKTŪ KŪRYBAI EMPIRINIAI TYRIMAI

2.1. Empirinių tyrimų programa

Koncepcinio modelio formavimui reikalingiems duomenims gauti, iškeltiems darbo tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, sudaroma tyrimų programa, kuri suteiks tyrimui tikslingumo.

Tyrimų darbinė hipotezė

Tyrimų hipotezė buvo suformuluota, remiantis Tiriamojo darbo 1 metu sukurtu japonų šiuolaikinės architektūros įtakos Lietuvos architektūrai hipotetiniu modeliu. Tyrimų pagalba siekiama šį modelį patikrinti ir atsiradus poreikiui papildyti bei suformuluoti japonų architektūros įtakos Lietuvos architektūrai galimybių koncepcinį modelį.

Atlikus tyrimus tikimasi patvirtinti arba paneigti šiuos hipotetinius teiginius:

1. Šiuolaikinė japonų architektūra daro įtaką lietuvių architektūrai.
2. Japonų architektūra gali daryti įtaką Lietuvos architektūrai šiais požiūriais:

1. Filosofiniai aspektai:

- a. Gilinimasis į priežastis, kurios užkerta kelią žmonių emocinei laisvei - žmogus yra centrinė figūra, apie kurią pradedama kurti architektūra;
- b. Minties laisvės pojūtis – autorius nėra ribojamas medžiagiškumo, formos, tūrio ar kitų techninių elementų – architektūra yra kuriama laisvai, realizuojant koncepciją; būdingas patalpų vidaus įrenginių lankstumas ir kaitomumas;
- c. Minties gilumas – pastate yra užslėptos kelios viena su kita persipynusios koncepcijos, kurios yra grindžiamos ryšiais tarp žmogaus, gamtos ir pastato.

2. Estetiniai principai:

- a. Asimetrija formoje padeda išreikšti netikėtumą architektūroje;
- b. Balansas egzistuoja materialiam ir dvasiniam lygmenyse;
- c. Erdvė maksimaliai išgryninama – atsisakoma nebūtinų elementų, taip sukuriamas saikas architektūroje;
- d. Tiek eksterjere, tiek interjere naudojamos natūralios medžiagos (natūralus akmuo, natūralus betonas, šilkas, medis, bambukas, stiklas);
- e. Harmoninga integracija į kontekstinę aplinką – gamta (aplinka) tampa pastato architektūros dalimi.

3. Japonų architektūrai būdingas konteksto respektavimas.

4. Japoniškos architektūros kūrimo principai labiausiai pritaikomi visuomeninių ir gyvenamųjų pastatų projektuose.
5. Japonų architektūrai būdingas funkcijų universalumas (projektuojamos bendros multifunkcinės erdvės; kuriamos erdvės, pritraukiančios įvairių interesų žmones).

Tyrimų struktūra ir metodika

Iškeltiems darbo uždaviniams ir tikslams pasiekti, būtina pasirinkti tinkamiausius tyrimų metodus. Tad pasirenkami du metodai, kurie atrodo tinkamiausi darbui atlikti – sociologinė apklausa ir antrinių šaltinių analizė.

Aprašomoji/lyginamoji analizė arba antrinių šaltinių empiriniai tyrimai. Remiantis šia metodika aprašomi, tiriami ryškiausius japonų architektūros bruožus turintys pavyzdžiai užsienyje ir Lietuvoje. Jie tiriami analizuojant literatūros šaltinius, ekspertų nuomones apie šiuos objektus, jų straipsnius, fotofiksacijas ir t.t. Pasirenkami, remiantis keliais pagrindiniais kriterijais – kontekstualumo, konceptualumo atžvilgiu, pastato architektūrine kokybe, 10 tyrimų objektų, iš kurių 6 yra Japonijoje ir 4 Lietuvoje. Objektai Japonijoje buvo pasirinkti dėl aiškių koncepcijų, filosofinių aspektų ir didelio japonų architektūros kūrimo principų pasireiškimo lygio. Tuo tarpu, dėl japoniškos architektūros principų pasireiškimo stygiaus lietuviškuose pavyzdžiuose, objektai Lietuvoje buvo pasirenkami dėl estetinių principų, artimų japoniškos architektūros bruožams (Menų inkubatorius Rupert, Vilnius, Lietuva; Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras, Vilnius, Lietuva) arba dėl filosofinių ryškių aspektų (Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, Vilnius, Lietuva; Žalgirio arena, Kaunas, Lietuva).

Japonijoje:

1. U-House, Tokyo, Japonija
2. Vandens šventykla, Awaji, Japonija
3. Bažnyčia ant vandens, Hokkaido, Japonija
4. Menų sodas, Kyoto, Japonija
5. Vaikų psichiatrinės reabilitacijos centras Hokkaido, Japonija
6. Tylos nama, Oita, Japonija

Lietuvoje:

6. Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, Vilnius, Lietuva
7. Menų inkubatorius Rupert, Vilnius, Lietuva
8. Žalgirio arena, Kaunas, Lietuva
9. Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras, Vilnius, Lietuva

Remiantis šia metodika aprašoma:

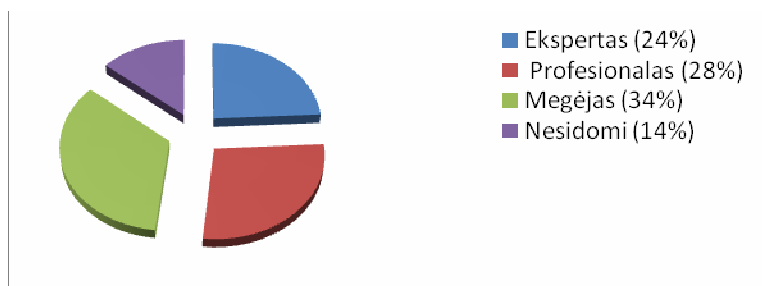
- Bendri duomenys (pastato pavadinimas, funkcija, architektas);
- Architektūra (aukštingumas, plotas, tipas pagal veiklos pobūdį, pastato architektūrinė idėja, apdailos medžiagos, priemonės architektūrinės vertės kriterijui pasiekti);
- Pastato filosofija (aplinkos ir pastato santykis, santykio hierarchiškumas, priemonės kontekstiškumo kriterijui pasiekti, koncepcija, ryšiai tarp žmogaus, architektūros ir aplinkos)

Sociologiniai tyrimai. Sociologinio tyrimo metodo pagalba – anketine apklausa apklausiamos architektūros specialistai. Parengiama viena anketinė apklausa.

2.2. Sociologinių tyrimų rezultatai

Sociologinės apklausos metu buvo apklausta 29 respondentai, profesionaliai susiję su nagrinėjamu klausimu. Visi apklaustieji turi aukštąjį išsilavinimo išsilavinimo laispnį architektūros arba artimoje architektūrai srityje.

Norint ištirti respondentų žinias apie japonų architektūrą ir jos įtakos aspektus lietuvių architektams, buvo pateiktas klausimas, ar respondentai domisi japonų architektūra ir jos kūrimo principais. Paaiškėjo, kad dauguma respondentų domisi šiuolaikine japonų architektūra (86%) (Pav. Nr. 22), tačiau tik maža dalis (24%) yra japonų architektūros ekspertai. Kiti, domisi profesionaliai (28 %), ir mėgėjiškai (34%).

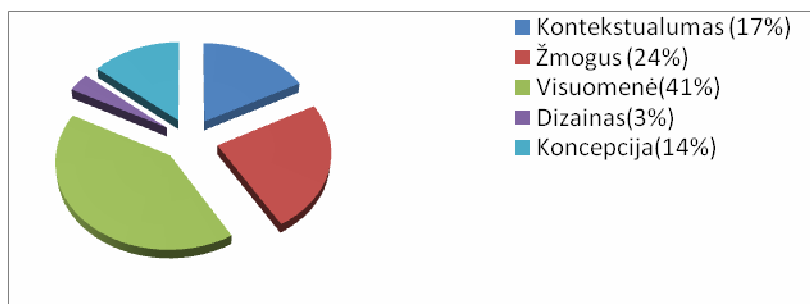

Pav. Nr. 22

Dauguma respondentų (76 %) sutinka, kad japonų architektūra daro įtaką lietuvių architektams, tačiau pateikiami vos keli pavyzdžiai:

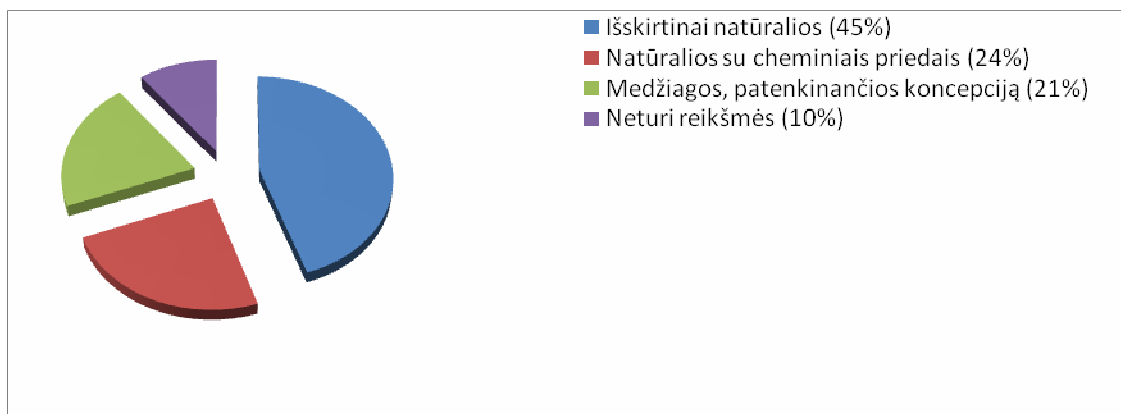
- 1) Menų inkubatorius Rupert,
- 2) Žalgirio arena,
- 3) Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras,
- 4) Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras,
- 5) Kolumbariumas Kėdainiuose,
- 6) Prokuratūros pastatas,
- 7) KTU mokslo, inovacijų ir verslo centro pastatas.

Siekiant iširti japonų architektūros įtakos pagrindinius veiksnius, paaiškėjo, kad japonų architektūra labiausiai koncentruojasi į visuomenę (62%) (pav. Nr. 23).

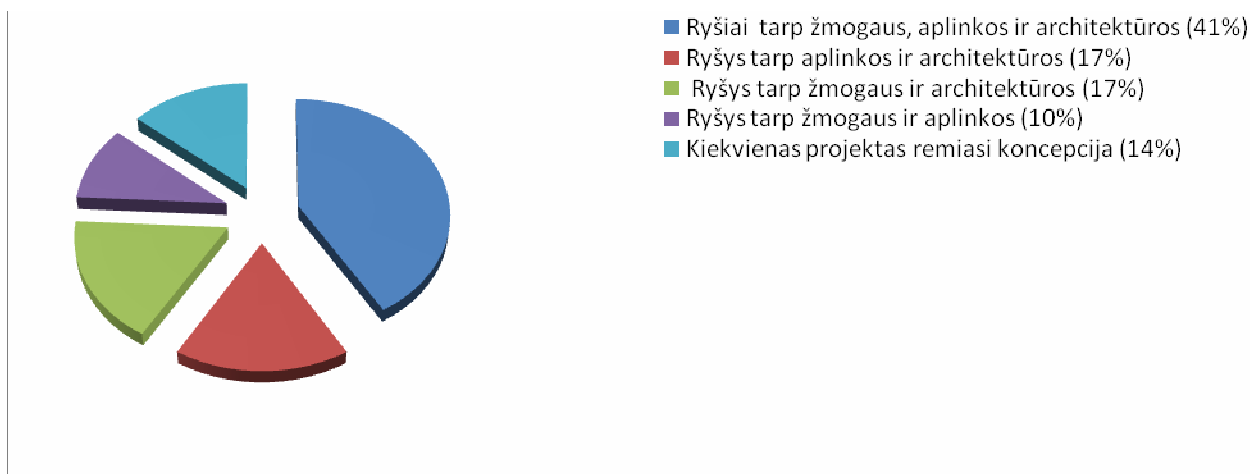
Pav. Nr. 23

Didžioji specialistų dalis mano, kad japonų architektūros kūrimo principais sukurtų pastatų apdailoje labiausiai tinkama naudoti išskirtinai tik natūralias medžiagas (45%) (pav. Nr. 24).

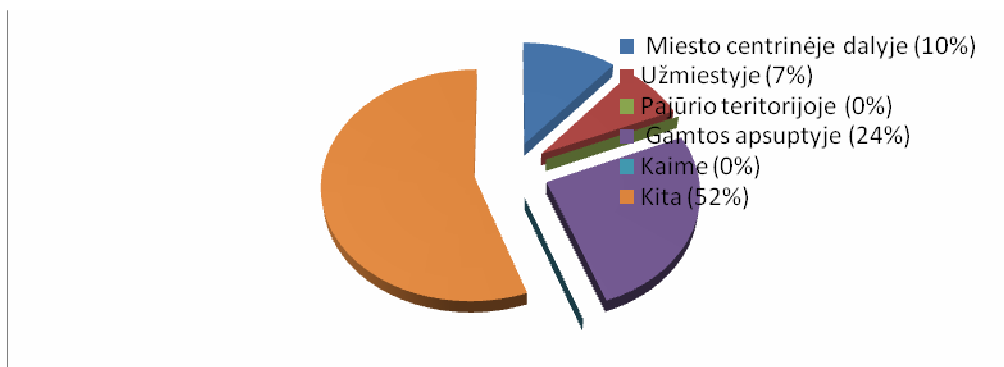
pav. Nr. 24

Taip pat dauguma specialistų beveik vieningai nusprendė, kad japonų architektūros koncepcija yra grindžiama ryšiais tarp žmogaus, aplinkos ir architektūros (41%) (pav. Nr. 25).

pav. Nr. 25

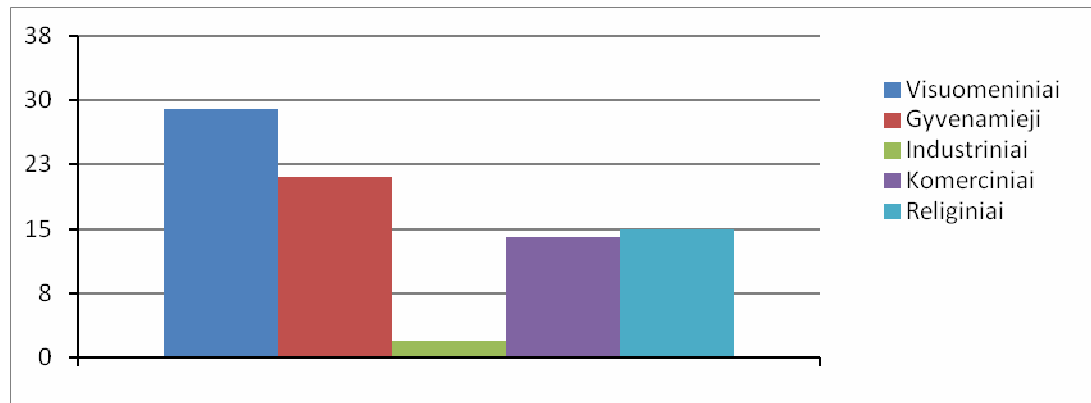
Tačiau tokios architektūros lokacijos atžvilgiu, specialistai neturėjo bendros nuomonės (pav. Nr. 26). Galima teigti, kad miesto dalis nėra svarbi, panašu, kad svarbiausios yra konteksto sukuriamos erdvinės aplinkos sąlygos, kurios išryškina vertingiausias tokios architektūros bruožus.

pav. Nr. 26

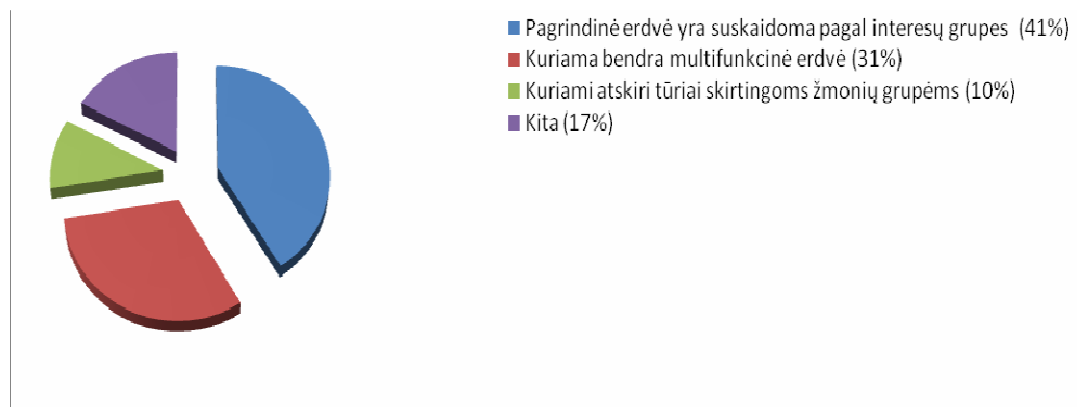
Gilinantis į aplinkos ir architektūros ryšius buvo nustatyta, kad geriausiai japonų architektūros principais grįstą architektūrą įprasmina gamtinis kontekstas: miškas, vandens telkiniai ir želdynai. Dalis specialistų teigė, kad išraiškingesnės reljefo formos, ir ekstensyviau urbanizuota aplinka geriau įprasmintų tokio pobūdžio architektūrą.

Į klausimą kuriam pastatų tipui labiausiai tinka pritaikyti japonų architektūros kūrimo principus, didžioji dalis respondentų pasirinko atsakymus: visuomeninės, gyvenamosios, komercinės ir religinės paskirties pastatams (pav. Nr. 27).

pav. Nr. 27

Į klausimą apie pastatų išplanavimo pagrindines idėjas buvo atsakyta beveik vienbalsiškai – pastatai turi būti planuojami suskaidant pagrindinę erdvę pagal interesų grupes (67%) (pav. Nr. 28).

pav. Nr. 28

Specialistų nuomone, japonų architektūros kūrimo principais grįstoje architektūroje turėtų labiausiai dominuoti pastato erdvių struktūra, jų sukuriama atmosfera ir architektūros koncepcija. Medžiagiškumas, pastato lokacija, kultūrinė reikšmė ir pastato forma tampa antraeiliais aspektais.

Siekiant išsiaiškinti, kas lengviausiai padeda pasijusti patogiai pastate, buvo nustatyta, kad didžiausią tam įtaką daro architektūros kuriama atmosfera,

kuriai kuriama pasinaudojant patogia planine struktūra ir sukurtomis atviromis bei bendromis/multifunkcinėmis erdvėmis. Tuo tarpu medžiagiškumas ir konkreti pastato funkcija neturi labai didelės reikšmės.

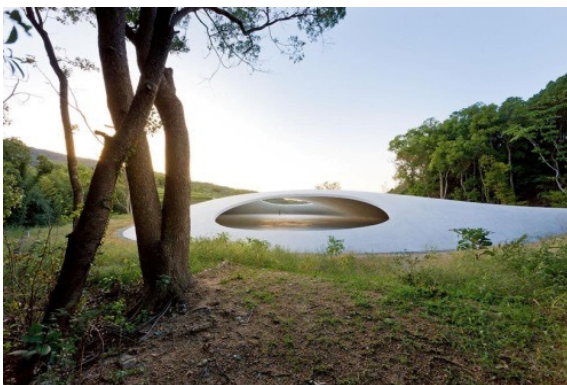
Analizuojant „architektūros atmosferos“ klausimą, visi atsakymai pasirodė labai individualūs ir saviti, kas leidžia spręsti, kad kiekvienu atveju architektūra sukuria skirtingą atmosferą, priklausomai nuo stebėtojo.

Kalbant apie architektūrinę formą kontekste, japonų architektūros principais remiantis sukurto objekto forma, anot specialist turėtų būti lengvai įsiliejanti į konteksta/gamtinę aplinką (55%), nors didelė dalis ekspertų mano, kad forma priklauso nuo kiekvieno individualaus atvejo (31%) (pav. Nr. 29).

pav. Nr. 29

Lyginant japonų architektūros principais grįstos architektūros pavyzdžius pasaulyje, buvo pateikti šeši skirtingi tokios architektūros pavyzdžiai. Specialistų nuomone, labiausiai išsiskyrė du objektai: SANAA suprojektuotas meno muziejus Teshima saloje (Pav. nr. 30) ir Mies van der Rohe Barselonos paviljonas (Pav. nr. 31).

Pav. nr. 30

Pav. nr. 31

Įdomu tai, kad pastatų architektūrinės formos yra labai skirtingos, tačiau abo pavyzdžiai sukuria atitinkamą dermę su aplinka, saugumo ir ramybės jausmus. Galima

teigti, kad japonų principais grįsta architektūra labiau yra vertinama dėl sukuriamos teigiamos pastato atmosferos, nei dėl vizualinės architektūros išraiškos.

Nagrinėjant klausimą apie japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros atsiradimą Lietuvoje ir jos raiškos galimybes Lietuvoje buvo pateikti šeši pavyzdžiai galimai turintys japoniškos architektūros bruožų. Iš šešių pateiktų objektų buvo išrinkti du daugiausiai bruožų atitinkantys pastatai: Rolando Paleko suprojektuotas Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras (Pav. nr. 32) ir Audriaus Ambraso sukurtas Menų inkubatorius Rupert (Pav. nr. 33).

Pav. nr. 32

Pav. nr. 33

Apibendrinant sociologinės apklausos anketos rezultatus galima daryti išvadas, kad :

- 1) Japoniškos architektūros kūrimo principai labiausiai dera visuomeniniams bei gyvenamiesiems pastatams.
- 2) Japoniškos architektūros kūrimo procesas remiasi ryšiais tarp žmogaus, architektūros ir aplinkos, kur didžiausias dėmesys skiriamas visuomenės funkcijoms.
- 3) Japoniška architektūra įsilieja į kontekstą niuanso principu.
- 4) Japoniškos architektūros apdailoje yra naudojamos išskirtinai tik natūralios medžiagos.
- 5) Japoniška architektūra respektuoja žmogaus poreikius, kontekstualumą ir harmoniją su gamtine aplinka.
- 6) Japoniškos architektūros planinės struktūros pagrindas yra multifunkcinės/bendros erdvės.

2.3. Tyrimų vietose ir antrinių tyrimų analizės rezultatai

Tyrimams vietose pasirenkami kuo įvairesni objektai. Kad palengvinti objektų atranką, sudaryta atrankos lentelė, remiantis keliais pagrindiniais kriterijais.

1. Pastato tipologija

- a. Visuomeniai
- b. Gyvenamieji
- c. Religiniai
- d. Komerciniai
- e. Industriniai

2. Ryšys su aplinka/gamta

- a. Glaudus
- b. Pastatas komponuojamas niuanso principu
- c. Pastatas ir gamta yra nesiejami

3. Pastato koncepcijos filosofinis aspektas

- a. Koncepcija remiasi japonų architektūros kūrimo filosofija
- b. Koncepcija nesiremia jokiais filosofiniais aspektais

4. Estetiniai principai

- a. Estetiniai principai, grįsti japonų architektūros kūrimo principais
- b. Estetiniai principai nėra grįsti japonų architektūros kūrimo principais

5. Vidinių funkcijų universalumas

- a. Planinė struktūra tinka universalioms funkcijoms
- b. Planinė struktūra tinkama vienai pagrindinei funkcijai

6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis

- a. Maksimalus

b. Vidutinis

c. Mažas

7. Pastato architektūrinė kokybė

a. Pastato architektūrai skirti apdovanojimai

b. Architekto žinomumas

i. Architekto laimėjimai

ii. Populiarumas

8. Kontekstualumas

a. Pastatas įkomponuojamas niuanso principu

b. Pastatas tampa aplinkos simboliu

Pavyzdžių analizei, remiantis keliais pagrindiniais kriterijais – kontekstualumo, konceptualumo atžvilgiu, pastato architektūrine kokybe, atrinkti 10 objektų, iš kurių 6 yra Japonijoje ir 4 Lietuvoje.

Japonijoje:

1. U-House, Tokyo, Japonija
2. Vandens šventykla, Awaji, Japonija
3. Bažnyčia ant vandens, Hokkaido, Japonija
4. Menų sodas, Kyoto, Japonija
5. Vaikų psichiatrinės reabilitacijos centras Hokkaido, Japonija
6. Tylos nama, Oita, Japonija

Lietuvoje:

1. Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, Vilnius, Lietuva
2. Menų inkubatorius Rupert, Vilnius, Lietuva
3. Žalgirio arena, Kaunas, Lietuva

4. Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras, Vilnius, Lietuva

U-House, Tokyo, Japonija

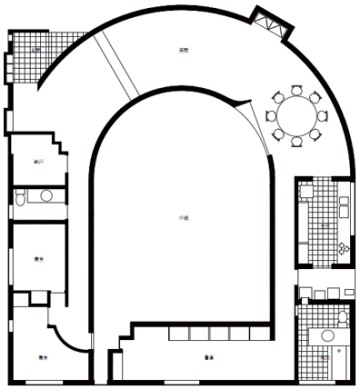
Bendri duomenys. 2013-ųjų metų Pritzkerio premijos laureato Toyo Ito, gyvenančio ir daugiausiai dirbančio gimtojoje Japonijoje, vienas iš pirmųjų projektų buvo skirtas padėti atsitiesti psichologiškai sugniuždytai vyresniajai seseriai po jos vyro netekties. U-House, dar vadinamas „gedėtojų namu“, buvo pastatytas 1976 metais Tokijo centrinėje dalyje, nutolusioje nuo triukšmingo Shinjuku rajono vos per kelis kilometrus, tačiau galinčia pasidžiaugti užmiesčio tyla (pav. nr. 34)[13].

pav. nr. 34

Architektūra. U-formos planinė struktūra pastate sukūrė didesnę insoliaciją ir patogesnę vizualinį ryšį tarp namo gyventojų[2]. U-House buvo sudarytas iš dviejų ilgų koridorių, iš kurių vienas užsibaigė mergaičių kambariais, kitas vedė per virtuvę, vonios kambarį į motinos miegamąjį (pav. nr. 36). Abu koridoriai buvo tamsūs, tačiau vedė į šviesą, kurią šviesos šaltinio arkose. Ši multifunkcinė erdvė, išdažyta vientisa balta spalva, buvo naudojama žaidimams, valgymui, meditavimui. Name šviesa buvo išsklaidyta ir suteikdavo švelnią ir minkštą tekstūrą vidinėms patalpoms, išskyrus tas vietas, kur šviesa patekdavo per stoglangius, kas sukurdavo griežtų kontūrų apšviestas plokštumas interjere[10]. Galingas šviesos efektas buvo tik sustiprinamas skaisčios baltos spalvos interjere, kuris atrodydavo tarsi plokščias, tarsi tik dviejų dimensijų. Namų vidinė erdvė tapo tarsi ekranu, kuriame buvo vaizduojami lengvai sklendantys gyventojų šešėliai. Anot namo architekto Toyo Ito, vidinėje pastato erdvėje, buvo galima matyti ne tik žmonių fizinius kūnus, bet ir šiek tiek daugiau jų ribos (pav. nr. 37)[7].

Pastato filosofija. Toyo Ito, pasitelkęs minimalizmo estetiką bei lengvumą, kaip paprastai vengdamas bet kokio banalumo ir nuvalkiotų architektūros prasmų savo darbuose, suprojektavo naujus „gydančius namus“ savo seseriai ir jos šeimai. Visiškai baltas U-House yra puikus pavyzdys, parodantis japonų architektų beribes galimybes projektuoti, atsižvelgiant į dvasinius aspektus[7].

Pav. nr. 36

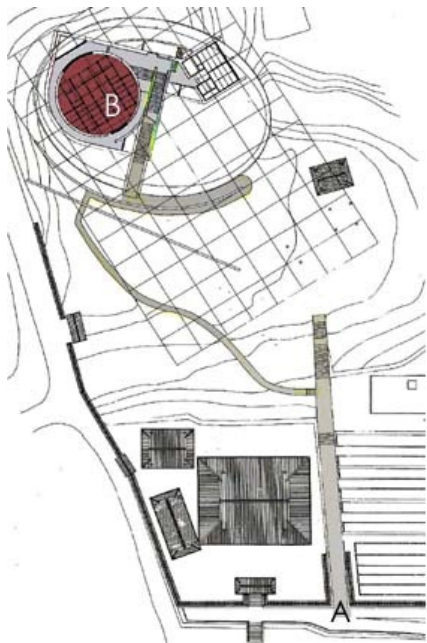
Pav. nr. 37

Įdomiausia, kad namo istorijoje galime įžvelgti nepaprastą emocinį ryšį tarp pastato ir jame gyvenusios šeimos. Nugriovimo priežastis buvo tiek pat pilna emocijų, kiek ir pastatymo tikslai. Namų gyvenimo ratas nebuvo diktuojamas demografinių, urbanistinių ar struktūrinių aspektų[3]. Šeimos ir namų gyvenimai buvo labai stipriai persipynę tiek fiziniu, tiek dvasiniu požiūriu. Namų gyventojos rado čia vietą paslėpti savo sudėtingus išgyvenimus ir jų prisiminimus. Tuo tarpu, U-House tapo senojo gyvenimo baigiamuoju akordu ir taip pat naujojo šeimos gyvenimo pirminiu tašku. Tai buvo namai gaubiami mistinės atmosferos ir vis dar minimi kukliuose aplinkinių gyventojų pasakojimuose. Tai buvo pastatas, turėjęs savo emocinio gyvenimo istoriją[13].

Vandens šventykla, Awaji, Japonija

Bendri duomenys. Šventykla, pastatyta 1991 metais, skirta budistų religinėms apeigoms vandens garbinimui. Tai vienas iš žymiausių architekto Tadao Ando sukurtų architektūros šedevrų.

Architektūra. Vandens šventykla yra pasiekama einant ilgu keliu, vedančiu į kalvos viršukalnę, pro senąją šventyklą ir kapines, kuris atveda yra siaurą koridoriumi, tarp dviejų baltai dažyto betono sienų, kur žaidžia šviesa ir šešėliai, ir, galiausiai, atveda iki vandens baseino (pav. nr. 38; pav. nr. 39). Baseinas, pripildytas vandens, sukuria nuostabią aplinkos emociją – supantys kalnai, dangus, ryžių laukai ir bambukų miškeliai atsispindi baseino vandenyje. Vandens skaidrumas ir ramumas turi meditacinį efektą ir, tikriausia, savybių reikiamų dvasiniam apsivalymui[19].

pav. nr. 38

pav. nr. 39

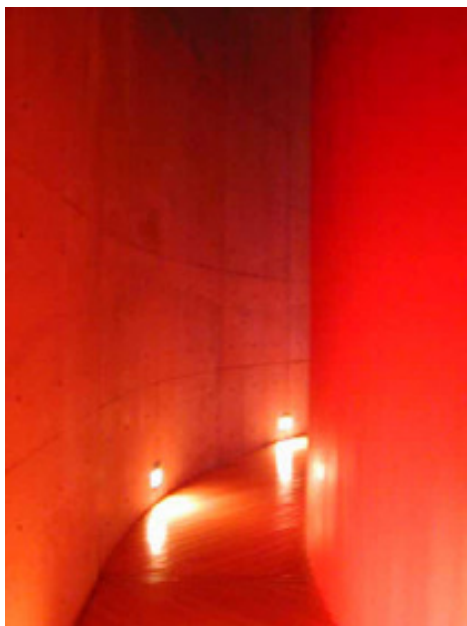
Betoniniai laiptai, kertantys baseiną į dvi simetriškas puses, veda gilyn, tarsi į tamsą po vandeniu (pav. nr. 40), kuri išsisklaido šventoje erdvėje – budistų šventykloje, esančioje po vandeniu. Priešingai ramiam ir nuolankiam jėjimui, monochrominių spalvų tuneliu – šventyklos interjeras yra prisotintas spalvos[19]. Tai tarsi šventyklos šerdis – nudažyta ryška raudonai oranžine spalva,- pulsuojanti ir palaikanti visą šventyklos kompleksą gyvybingą.

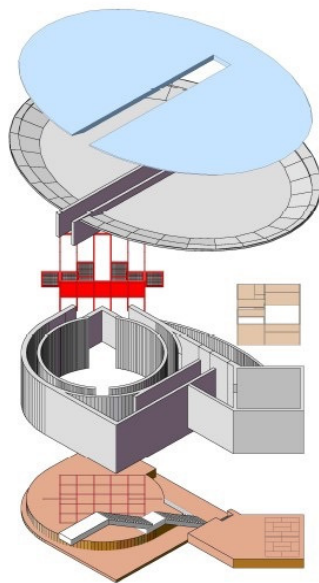
Pav. nr. 40

Pastato filosofija. Žmogus negali pasiekti šventyklos šerdies ir Budos statulos joku kitu keliu, tik einant ratu ir lėtai artėjant, pamažu kintant supančioms spalvoms nuo blankių pilkšvai baltų betoninių sienų iki ryškių raudonai oranžinių spalvų pačioje šventyklos centrinėje dalyje (pav. nr. 41; pav. nr. 42). Skaisčiai raudona spalva yra intensyviausia saulėlydžio metu, kai saulės spinduliai tiesiogiai pasiekia interjerą per vakariniame fasade suprojektuotus langą. Toks vakarinės fasado dalies panaudojimas turi simbolinę prasmę – Buda atkeliavo iš Rytų (Indija). Toks pats santykis tarp šventyklos ir rytų saulės šviesos buvo pradėtas naudotis 1192 metais,

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
kai budistų vienuolis ir architektas Chogen įgyvendino panašią idėją Jodo-ji šventykloje Hyogo-ken rajone[19].

pav. nr. 41

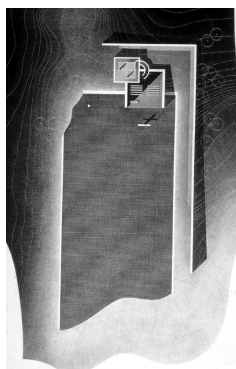

pav. nr. 42

Bažnyčia ant vandens, Hokkaido, Japonija

Architektūra. Bažnyčios architektūrinė struktūra yra sudaryta iš dviejų susikertančių kubų, kurie atsiveria yra milžinišką tvenkinį, nusitęsiantį į nedidelę upę (pav. nr. 43). Didesniame iš dviejų tūrių yra įsikūrusi koplyčia, tuo tarpu mažesniame kube – laiptai, vedantys ant bažnyčios stogo[5]. Bažnyčios pastatas ir teritorija nuo netoliese esančio viesbučio pastato yra atskiriama ilga L-formos siena, einančia išilgai pietiniu ir rytiniu tvenkinio pakraščiu[11].

Lankytojai, norintys pasiekti koplyčios patalpas, turi praeiti pro keturis milžiniškus betoninius kryžius, suprojektuotus stikliniame, šiauriniame kubo formos tūryje (pav. nr.44). Takas koplyčios link veda į viršų, greta kryžių, sukasi aplink juos ir tuomet leidžias į apačią tamsiais spiraliniais laiptais į didesnį kubą, kuriame yra įsikūrusi koplyčia.

Pav. nr. 43

pav. nr. 44

Prieš įžengiant į koplyčią, atsiveria nuostabus vaizdas į tvenkinį, juosiamą medžių ir kalvų, matomą, per priešais suprojektuotą stiklo sieną; likusios trys sienos yra

betoninės. Toks medžiagų parinkimas tarsi įrėmina plieninį kryžių, pastatytą tvenkinio viduryje (pav. nr. 45). Akivaizdu, kad Tadao Ando pasiekė užsibrėžto tikslo suprojektuoti šventą erdvę, pasitelkiant ritualinį, o kartu ir ritualinį įėjimo kelią[20]. Išskirtinumo erdvei suteikia ir betoninė siena, tarsi atskirianti bažnyčią nuo aplinkinio pasaulio. Lieka tik gamta ir sukurta architektūra, kuri negalėtų egzistuoti be vandens telkinio, medžių ir supančių kalvų.

pav. nr. 45

Pastato filosofija.

“Tiesiog paprasčiausiai negalima į jau susiformavusią aplinką įdėti kažką naujo. Pirmiausia, reikia iširti, kas yra aplinkui matoma, kas jau egzistuoja aplinkui, ir tik tuomet galima, pasitelkus šiuolaikinių mąstymą, pradėti interpretuoti aplinką”[11]

Tadao Ando

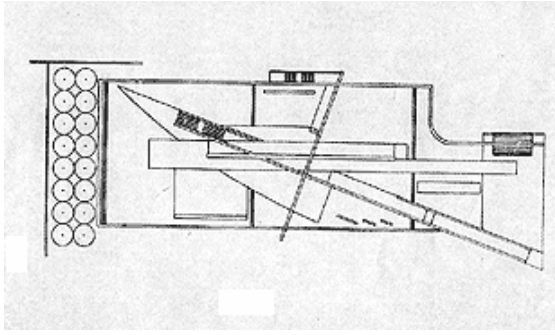
Toks Tadao Ando mąstymas ir filosofija pasirodo visuose jo sukurtuose architektūros objektuose, kuriuose yra išlaikoma nepaprasta pagarba ryšiui tarp gamtos ir architektūros, interjero ir eksterjero[5].

Tokia filosofija randama ir Tomanu rajone, bukų miškelio prošvaistėje pastatytoje bažnyčioje ant vandens. Iš pietinės ir vakarinės pusių bažnyčia yra supama kalvų ir medžių, rytuose.

Menų sodas, Kyoto miestas, Japonija

Bendri duomenys. Tai vienas įspūdingiausių Tadao Ando sukurtų šedevrų. Pastatytas 1994 metais, Menų sodas (Garden of Fine Arts), iš karto sulaukė pripažinimo profesionalų pasaulyje[12].

Architektūra. Kaip ir įprastas muziejus, Menų sodas yra sudarytas iš terasų, skirtingų lygių pandusų, susikertančių vidinių tiltų, krioklių ir takų, sujungtų apšvietimo, vėjo ir vandens elementais (pav. nr. 46, 47). Menų sodas yra skirtas vakarų menui, Renesanso darbams, kinų ir japonų meno darbams – garsiausių darbų kopijos yra eksponuojamos sode po atviru stogu[21].

pav. nr. 46

pav. nr. 47

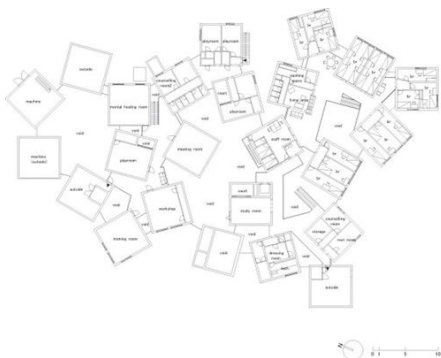
Pastato filosofija. Tai projektas, sujungęs tūrinį ir šiuolaikinį pasivaikščiojimų sodą. Šviesos ir šešėlių žaismas, susiliejančias su vakarietiškais moderniomis medžiagomis[16], sudėtinga struktūra, pastatyta, laikantis senųjų japonų tradicijų. Tai moderni japonų tradicinio “pasivaikščiojimų sodo” interpretacija[21], kurioje lankytojai gali klajoti, besidairydami po atsiveriančią plačią perspektyvą visos pusės (pav. nr. 48).

pav. nr. 48

Vaikų psichiatrinės reabilitacijos centras, Hokkaido, Japonija

Bendri duomenys. Vienas garsiausių Sou Fujimoto Architects sukurtų projektų. 2536 m² pastatų kompleksas tarsi pabyra tuščiuose laukuose (pav. nr. 49), Hokkaido apylinkėse, sudarydamas nedidelio ir atskiro miestelio įvaizdį[8](pav. nr. 50).

pav. nr. 49

pav. nr. 50

Architektūra. Turbūt tai ir yra tinkamiausias įvaizdis protinę sutrikimą turinčių vaikų gydymo įstaigai, kur jie gyvena ir bando pasveikti. Tai tarsi didelis namas, bet kartu tai ir mažas miestelis, kuriame išlaikytas namų intymumas ir šiluma, o taip pat ir miestelio universalumas ir atskirų jo dalių unikalumas. Komplexas yra sudarytas iš kelių atskirų pastatų, sukuriančių nuostabiai darnią sistemą. Architektas S. Fujimoto sukūrė tarsi individualų miestelį, kuriame gyvenantys vaikai, rastų visas įmanomas sąlygas jų psichologijai gyti. Išsibarstę pastatai yra atskirti ir taip pat sujungti vienas su kitu, lygiai taip kaip vaikų psichologiją. Erdvės sukurtos taip, kad būtų patogų vaikams žaisti ir slėptis, jeigu jiems to norisi (pav. nr. 51). Kita vertus, čia galima rasti ir bendrų erdvių, kuriose vyksta bendros gydymo sesijos ir konsultacijos[6].

pav. nr. 51

Pastato filosofija.

“Jeigu būtų įmanoma suprojektuoti pastatą, kuriame funkcijos ir erdvės būtų laisvai išbarstomos, manau, tai būtų svajonių pastatas. Tačiau netgi ir tokiam pastato projektui tikslus planavimas yra būtinas. Tačiau priešingai sudėtingos ir painios programos sudarymui, planas gali būti kuriamas laisvai dėliojant atskiras jo sudedamąsias dalis.”[8]

Sou Fujimoto

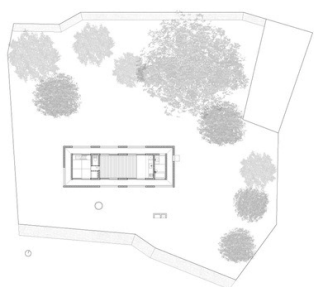
Nors ir šį projektą sudaro begalinis, griežtas, dirbtino dizaino kūrimo procesas, tačiau galutinis rezultatas suteikia visiškai kitokį įspūdį. Atrodytų, pastatų kompleksas išaugo automatiškai, be jokios intencijos iš šalies. Kuriamos miglotos, nenuspėjamos erdvės, kupinos neįtikimumo. Visiškai netaisyklinga, kupina nišų struktūra yra kuriamaiš paprastų tūrių, atrodytų, netvarkingai sudėliotų. Sukurta daugybė įvairaus mastelio nišų, kuriose vaikai gali slėptis, kuomet jie leidžia laiką bendroje erdvėje[8]. Nors ir yra sukurta daug erdvių, neturinčių konkrečios funkcijos, kurios gali tapti nenaudojamos, tačiau vaikai, kaip ir pirmūkščiai žmonės gali žaisti ir interpretuoti erdves ir kraštovaizdį nebūtinai taip, kaip priimta šiuolaikinėje visuomenėje. Jie

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
slepiasi, netikėtai pasirodo, atsipalaiduoja ir laisvai laksto, kur papuola. Čia derinamos atskirtos ir sujungtos erdvės, laisvė ir nepatogumas funkcionuoja greta.

Tylos namas, Oita, Japonija

Bendri duomenys. Japonų architekto Toshiyuki Yano suprojektuotas individualus gyvenamasis namas yra vienas iš garsiausių japoniškos gyvenamosios architektūros pavyzdžių, atsižvelgiančių į gilius filosofinius aspektus.

Architektūra. Namas yra pastatytas tyliame kaimelyje tarp kalnų (pav. nr. 52, 53). Tiek eksterjere, tiek interjere naudojamos natūralios medžiagos, respektuojančios kontekstą, balansas egzistuoja materialiam ir dvasiniam lygmenyse, erdvė maksimaliai išgryninama[9].

pav. nr. 52

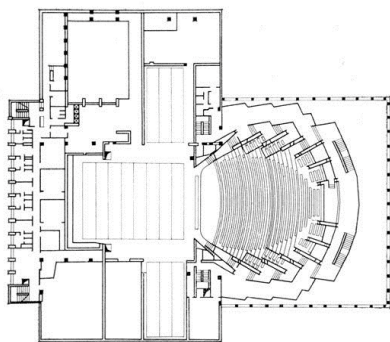
pav. nr. 53

Pastato filosofija. Pagrindinė projekto idėja buvo sukurti pastatą, pripildytą tylos. Kuriama „tyli erdvė“, kuri virsta erdve žmogui. Pagrindinė koncepcija: pastatas tampa šaltu be žmogaus ir tik žmogaus buvimas name prikelia pastatą[9]. Taip tyla ir šaltis yra greta vienas kito, tačiau namo įvaizdį kardinaliai pakeičia žmogaus atsiradimas.

Pavyzdžių Lietuvoje apšomoji analizė

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, Vilnius, Lietuva

Bendri duomenys. Tai pirmasis Operos ir baleto teatras Lietuvoje (pav. nr. 54, 55), suprojektuotas jaunos architektės Elenos Nijolės Bučiūtės, kuriai buvo suteiktas LTSR nusipelnusios garbės architektės vardas.

pav. nr. 54

pav. nr. 55

Architektūra. Pirmasis teatro projektas, kurio eskizus galime rasti to meto spaudoje, savo ištisomis stiklo sienomis, milžiniška atvira vidaus fojė akivaizdžiai sulaužė teatro pastatams įprastus stereotipus ir Lietuvoje atvėrė kelią naujos kartos, skaidraus, lengvo ir šiuolaikiško teatrinio pastato koncepcijai. Visgi pirminis projektas vėliau buvo ne kartą koreguotas, apvilktas solidesnėmis medžiagomis bei puošniais, objektui reprezentacinę dimensiją suteikiančiais elementais, todėl įgavo tam tikro eklektiškumo, spektakliško, netgi polinkio į kičą. Ornamentas čia jau nebe nusikaltimas. „Kiekvienoje savitos konfigūracijos patalpoje – vestibulyje, fojė, salėje, laiptinėse, poilsio bei bufeto kampeliuose – lankytoją pasitinka koks nors netikėtumas, nekasdieniškas emocionalus formų, medžiagų ir spalvų derinys, neįprasti sienų ir lubų plokštumų rakursai, įmantrus šviesos ir šešėlių žaismas. Autorė šiam tikslui pasitelkė įvairias apdailos medžiagas ir įrangos būdus: stiklo sienas, lygų ir reljefinį tinką, grindų mozaiką ir kiliminę tekstilę, medieną ir keramiką, o taip pat metalą - dažniausiai žalvarį“[17]. Bene įspūdingiausia interjero detalė – nuo lubų nutįsę bronziniai dekoratyviniai šviestuvai (dail. Jurijus Markejevas) (pav. nr. 56), kurie ne šviečia, bet tik atspindi viršutinių prožektorių šviesą. Taigi, savo skaidriuoju pavidalu Operos ir baleto teatro pastatas formuotas kaip tam tikras iššūkis nusistovėjusioms sampratom, o vėlesnis jo prisodrinimas dekoru byloja apie žingsnį konvencionalumo link.

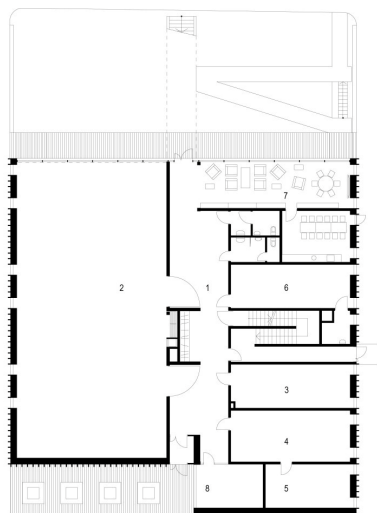
pav. nr. 56

Pastato filosofija. Architektūrinis sumanymas neabejotinai sietinas su minimalistiniu funkcionalizmu bei stiklo, kaip skaidrios medžiagos, įkūnijančios šiuolaikiškumą bei socialinės lygybės principus, panaudojimu. Kaip 1963 m. akcentavo pati architektė, „naujasis teatro pastatas, kaip ir pats teatrinis menas, pirmiausia turėtų išreikšti nuoširdumą ir betarpiškumą žmogui, būti suprantamu eiliniam žiūrovui. Architektūrinę išraišką suteikti siekėme tik tuo, kas teatrui būtina: scena, salė, fojė, žiūrovų prieigos“. Laikui bėgant autorės pozicija kiek labiau

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 priartėjo prie tradicinio operos teatro įsivaizdavimo, buvo atsisakyta drąsaus asketizmo: „Norėjau suteikti teatrui būdingą iškilmingumą, sudaryti jaukią aplinką, vertą taurios muzikos meno“ [17]. Tiesa, modernumo simboliu tapusios milžiniškos „stiklo užuolaidos“ bei apskritai naujų technologijų panaudojimas (daugiausia įrangoje, scenoje) dominuoja tiek autorės pozicijoje, tiek ir objekto recenzijose: „Projektuodama teatrą, Nijolė Bučiūtė numatė, jog šis statinys turės atspindėti ateities architektūros kryptį, kurios stilistinė išraiška dar nėra galutinai susiformavusi, ją dar būtina surasti. Mūsų amžiaus technicismui plėstis atsiranda vis palankesnės sąlygos, technika vis giliau skverbiasi į žmogaus gyvenimą ir, atskirai imant, į architekto kūrybą. Todėl architektūra turi derintis prie šio pažangaus technikos proceso“. Taigi pastato idėjos būtų galima ieškoti sąveikose tarp asketiško modernizmo bei puošnios reprezentacijos.

Menų inkubatorius Rupert, Vilnius, Lietuva

Bendri duomenys. 2008 metais A.Ambraso architektų biuro (Audrius Ambrasas, Vilma Adomonytė, Mindaugas Reklaitis) realizuotas architektūriškai tylaus ir išmintingo namo projektas Valakampių peizaže (pav. nr. 57, 58).

pav. nr. 57

pav. nr. 58

Architektūra. Menų inkubatorius – architektūrinė struktūra, sukurianti darnią visumą su aplinkui kylančiu miškeliu. Ramiai, tektoniškai skaidyti fasadai apkalti pušinėmis lentomis su tarpeliais. Jos niekuo nedengtos ir nedažytos, todėl pilkėja akyse ir įgauna lietuviško kaimo statinių aplinkai draugiško drebuliškumo. Cokolinė pastato dalis subtiliai pabrėžta iš tos pačios termomedienos suformuotais piliastriukais. Vidaus dizainas – balintos pušinės dailylentės, balinto uosio parketlentės, o rūsyje – šlifluotas grindinis betonas. Projekte telpa ir subtili architektūrinė klausa, ir išmintinga, logiška, funkcionali erdvėdara, ir profesionalus, motyvuotas medžiagos

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 valdymas. Meistrystė, santūrumas ir aiški archikultūrinė spinduliuotė – be galo retas derinys šiuolaikinėje lietuviškoje architektūroje[15]. Viskas tarsi susilieja į bendrą ramią visumą (pav. nr. 59).

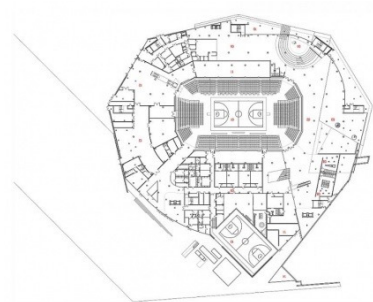

pav. nr. 59

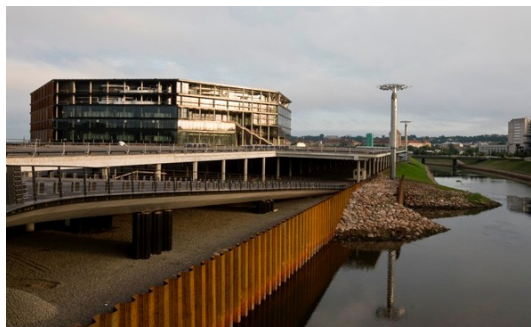
Pastato filosofija. Gamta tampa dizaino elementu, papildydama architektūra ir architektūra, tampa tyliu atspindžiu supančiai gamtai. Tai pati tikriausia pagarba nuostabiai Neries vingio gamtinei aplinkai.

Žalgirio arena, Kaunas, Lietuva

Bendri duomenys. „Žalgirio“ arenos Kauno Nemuno (pav. nr. 60, 61) saloje statyba – vienas iš didžiausių architektūrinių projektų nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu, dažnai vadinamas „amžiaus statyba“.

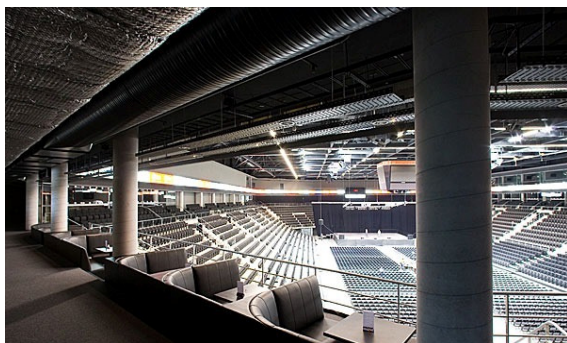
pav. nr. 60

pav. nr. 61

Architektūra. Architektas, kaip galime pastebėti, stengėsi sukurti inovatyvų, pažangių formų statinį, tačiau tokie ieškojimai smarkiai lėmė itin stiprų jo eklektiškumą, kuris pasireiškė jungiant praeities ir dabarties architektūrinius stilius. Čia galime išvelgti ir minimalizmo, slick-tech, high-tech, vadinamosios „celebration of materials“ srovių atspindžius[18], taip pat šiam architektui nuo pirmųjų savarankiškos kūrybos žingsnių būdingą laiptų kaip architektūrinio niuanso pabrėžtį. Pastato interjeruose dominuoja plikas betonas bei metalas (pav. nr. 62). Ir nors „Žalgirio“ arenos koridoriai tarsi bando postmoderniai manipuluoti stebėtojo suvokimu (pavyzdžiui, niekur vedančios erdvės po laiptatakiais), tačiau interjero šaltumas, suformuotas pasirinktų

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 medžiagų savybių, verčia pastatą suvokti kaip modernų meno kūrinį, skirtą architektūros gurmanui. Ir apskritai vieni sprendimai „Žalgirio“ arenoje perdėm funkciški (angos į sanitarinius mazgus itin plačios, santechnikos įrenginiai išdėlioti taip, kad vienu metu galėtų aptarnauti kuo daugiau žmonių), o, pavyzdžiui, tako nuo J. Kairio tilto į areną zigzago forma – atvirkščiai, kaip tik yra anaipol ne funkcionali ir tarsi simbolizuoja raidę Z – tam tikrą „Žalgirio“ pavadinimo akronimą[18].

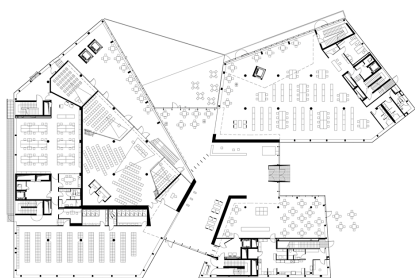
pav. nr. 62

Pastato filosofija. Anot autoriaus, projektas buvo rengtas, remiantis metabolizmo principais. Tačiau juos yra pakankamai sudėtinga išvelgti. Kita vertus, architektas tikrai turėjo filosofinių idėjų, kuriant šį pastatą. „Architektūra – tai mąstymas“, – trumpai savo požiūrį į architektūrą apibūdina vienas „Žalgirio“ pramogų ir sporto rūmų Kaune autorių architektas Eugenijus Miliūnas[14]. Tai galėtų būti ir raktas į daugybės interpretacijų, apibūdinimų ir bandymų priskirti konkrečiam architektūros stiliui sulaukusio „Žalgirio“ arenos pastato architektūrą. Nepaisant daugybės skirtingų nuomonių, visi bendrai sutaria, kad už pastato sienų, funkcinio planavimo ir sisteminio darbo slepiasi bent dalis filosofinio užtaiso. Metabolizmo pėdsakus projekte galima išvelgti planinėje struktūroje. Turbūt dėl ekonominių sumetimų, arenoje nuomojamos patalpos neturi nustatytos funkcijos. Tokia planinė struktūra leidžia keisti šalutines funkcijas pastato vidinėse erdvėse be didesnių sunkumų. Tai tarsi vienas iš pagrindinių metabolizmo principų – nuolatinis atsinaujinimas.

Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras, Vilnius, Lietuva

Bendri duomenys. Tai vienas naujausių ir šiuo metu garsiausių Lietuvos pastatų, sukurtas architekto Rolando Paleko vadovaujamos grupės. Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras 2013 metais buvo pripažintas geriausiu architektūros kūrinium per pastaruosius dvejus metus urbanistikos ir architektūros srityse.

Architektūra. Naujasis Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras gali didžiuotis nepaprastai subtiliai subalansuotomis vidinėmis erdvėmis (pav. nr. 63, 64).

pav. nr. 63

pav. nr. 64

Pastato filosofija. Centras, skirtas mokytis, rinktis, diskutuoti jau turi dalį filosofinio pagrindo. Negana to, pastatų kompleksą stengiasi organiškai įkomponuoti į šalia esantį miškelį. “Trys akmenys, pabirę pamiškėj” – sako projekto autorius Rolandas Palekas[22] (pav. nr. 65).

pav. nr. 65

Japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros Japonijoje ir Lietuvoje objektų palyginimas

Objektas	Objektų palyginamoji lentelė									
	Objekto geografinė vieta	Tipologija	Ryšys tarp gamtos ir architektūros	Filosofinis aspektas	Estetiniai principai	Vidinių funkcijų universalumas	Architekto žinomumas	Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Pastato architektūrinė kokybė	Kontekstualumas
U-House	Tokyo, Japonija	Gyvenamasis pastatas	Vidinis kiemas - sodas	Asmeniškai išgyvenimais paremta filosofija	Kuriam a minimalistinė, lengva atmosfera, asimetriška, išgryniata forma	Sukurtas ilgas koridorius, apjungiantis ne tik bendras erdves, bet ir vidinį sodą	Toyo Ito, Pritzker premijos lauretas, vienas žinomiausių šiuolaikinių japonų architektų	Pastate pritaikytų principų lygis yra maksimalus	–	Pastatyta s gyvenamųjų namų rajone, išskirtinė architektūra, tačiau tyliai įsiliejanti į aplinką

Vandens šventykla	Awaji, Japonija	Visuomeninis pastatas (šventykla)	Vanduo tampa pagrindiniu idėjos elementu	Autorius minties laisvę, persipinančios koncepcijos pastate	Išgryniata spinduliuško plano forma	Vyrauja viena pagrindinė funkcija – erdvė meditacijai / kontempliacijai	Tadao Ando, Pritzker Architecture Prize, Royal Gold Medal, AIA Gold Medal, Alvar Aalto Medal, UIA Gold Medal, James Beard Award for Outstanding Restaurant Design premijų lauretas, japonų architektūros legenda	Sukurtas pastatas, atsakančias į visus japonų filosofinius architektūros kūrimo principus	-	Harmoningai įsilieja į gamtinę aplinką
Bažnyčia ant vandens	Hokkaido, Japonija	Visuomeninis pastatas (bažnyčia)	Vanduo ir natūrali šviesa yra dizaino detalės	Pastato architektūroje yra užslėptos kelios koncepcijos – religinė rimtis ir susikaupimas, gyvenimo šviesa, šventumo siekis	Sukurta subtilia išgryniata erdvė	Egzistuoja viena pagrindinė erdvė, skirta pamaldoms, meditacijai, šventinėms apeigoms	Tadao Ando, Pritzker Architecture Prize, Royal Gold Medal, AIA Gold Medal, Alvar Aalto Medal, UIA Gold Medal, James Beard Award for Outstanding Restaurant Design premijų lauretas, japonų architektūros legenda	Pastate yra panaudoti visi pagrindiniai japonų architektūros kūrimo principai	2004 Award of Good Design Architecture	Harmoningai įsilieja į gamtinę aplinką
Menų sodas	Kyoto, Japonija	Visuomeninis pastatas (muziejus)	Glaudus ryšys su vandeniu, jis tampa vienu pagrindinių elementų	Pastato architektūros koncepcija remiasi meno darbų istorija, kryptimis,	Taikomi ryoanji (japoniško sodo) kūrimo principai	Susikerta kelios funkcijos: muziejus, susitikimų vieta, traukos taškas, sodas po atviru stogu	Tadao Ando, Pritzker Architecture Prize, Royal Gold Medal, AIA Gold Medal, Alvar Aalto Medal, UIA Gold Medal, James Beard Award for Outstanding Restaurant Design premijų lauretas, japonų architektūros legenda	Japonų architektūros kūrimo principai asimiliuojasi su pasaulinėmis praktikomis	-	Stengiamasi įlieti pastatą į urbanizuotą aplinką, kuriamos ašys, jungiančios pastatą planiškai
Vaikų psichiatrinės reabilitacijos centras	Hokkaido, Japonija	Visuomeninis pastatas	Pastatai yra išdėstomi dirbamuose laukuose, kaip atskiras objektas	Architektūros koncepcija gilinasi į žmonių psichologiją, vertina ją, taiko naujus metodus jos gydymui. Žmogus tampa centrine figūra architektūroje	Balansas egzistuoja materiam ir dvasiniam lygmenyse	Pagrindinis dėmesys skiriamas erdvių kūrimui, kuriamos erdvės, skirtos žmogaus psichologiniam gydymui	Sou Fujimoto, vienas iš garsiausių japonų architektų	Sukuriama vienišumo atmosfera, pastatų architektūra vadina ma gydančia	2007 Award of Excellence of RAIC, AR Award 2006 "Grand Prize"	Kontekste pastatai sukuria „atskiro miestelio“ vaizdą

Sodo ir jūros namas	Yokosuka, Japonija	Gyvenamasis namas	Pastatas sukuria glaudų vizualinį ir fizinį ryšį su aplinka: vidiniu sodu, saule (kuriamas „saulės kambarys“), jūra (vizualinis ryšys), Interjeras ir eksterjeras susilieja	–	Tiek eksterjere, tiek interjere naudojamos natūralios medžiagos, naudojama asimetrija formoje	Kuriamas įprastos kompozicijos planas, kuris apjungia bendru eksterjero interpretavimu	Takao Shiotsuka, japonų architektas, GOOD DESIGN AWARD 2001, 2002International Design Competition Northern Style Housing Complex In Aomori Special Prize lauretas	Japonų architektūros principai pasireiškia estetiniu aspektu	–	Pastatas įsilieja į aplinkinį gyvenamųjų namų rajoną
Tylos namai	Oita, Japonija	Gyvenamasis namas	Pastato koncepcija atsako į kontekstą: tyliame kalnų slėnio kaimelyje kuriami tylos namai	Kuriamas „tyli erdvė“, erdvė žmogui; pagrindinė koncepcija: pastatas tampa šaltu be žmogaus ir tik žmogaus buvimas name prikelia pastatą; tyla ir šaltis yra greta vienas kito	Tiek eksterjere, tiek interjere naudojamos natūralios medžiagos, respektuojančios kontekstą, balansas egzistuoja materiam ir dvasiniam lygmenyse, erdvė maksimaliai išgryniama	Kuriamos bendros multifunkcinės erdvės (kuriami ilgi koridoriai, juosiantys gyvenamąją erdvę)	Takao Shiotsuka, japonų architektas, GOOD DESIGN AWARD 2001, 2002International Design Competition Northern Style Housing Complex In Aomori Special Prize lauretas	Naudojami tradiciniai japonų namo kūrimo principai	–	Pastatas harmoningai įsilieja į tylaus kaimelio kontekstą

Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras	Vilnius, Lietuva	Visuomeninis pastatas	Pastatas yra atgręžtas į upės pusę, gamta pradedama naudoti kaip architektūros detalė	Teatro pastatas, kaip ir pats teatrinis menas, pirmiausia turėtų išreikšti nuoširdumą ir betarpiškumą žmogui, būti suprantamu eiliniam žiūrovui; stengiamasi suteikti architektūrinę išraišką tik tuo, kas teatrui būtina: scena, salė, fojė, žiūrovų prieigos	Išgryniama forma ir vidinės patalpos, naudojamos natūralios medžiagos, architektūrinis sumanymas neabejotinai sietinas su minima listiniu funkcionalizmu bei stiklo, kaip skaidrios medžiagos, įkūnijimo šiuolaikiškumą bei socialinės lygybės principus, panaudojimu.	Kuriamos bendros multifunkcinės erdvės	Elena Nijolė Bučiūtė, lietuvių architektė, kuriai suteiktas LTSR nusipelnusios garbės architektės vardas	Naudojami novatoriški architektūros kūrimo būdai, artimi japonų architektų praktikai	Unikalioji salės perdangos konstrukcija laikyta vienu novatoriškiausių to meto sprendimų visoje Sąjungoje	Rūmai stovi viršutinėje Neries šlaito terasoje, savo padėtimi bei tūriu dominuoja aplinkoje ir formuoja urbanistinę „kalvą“
Menų inkubatorius Rupert	Vilnius, Lietuva	Visuomeninis pastatas	Darniai žaidžia su gamtine aplinka	–	Naudojamos natūralios medžiagos, subtiliai naudojama šviesa	Kuriamos universalios erdvės, salės	Audrius Ambrasas, vienas žinomiausių šiuolaikinių lietuvių architektų	Naudojami keli estetiniai japonų architektūros aspektai	–	Harmoningai įsilieja į gamtinę aplinką
Žalgirio arena	Kaunas, Lietuva	Visuomeninis pastatas	Grubus santykis su gamtine aplinka	Architektūra yra kintantis procesas, tai mąstymas; jaučiama autoriaus minties laisvė	Kuriamas išgryniotas erdvė	Kiekviena pastato dalis turi atskirą funkciją, kuri gali kisti priklausomai nuo poreikių	Eugenijus Miliūnas, lietuvių architektas, 2012 m. apdovanotas Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija	Taikomi metabolizmo principai	–	Naujas miesto simbolis, agresyviai išsiskiria miesto kontekste

Mokslinė s komunik acijos ir informaci jos centras	Vilnius, Lietuva	Visuomenini s pastatas	Harmonin gas santykis su gamta, konceptij a: akmenys pamiškėje	–	Išskirti nis dėmėsy s erdvės kūrimu i, maksi maliai išgrinin ta	Daug multifunk cinių erdvių	Rolandas Palekas, vienas žymiausių šiuolaikinių lietuvių architektų	Taikom i estetini ai princip ai, siejasi su japoniš kos archite ktūros kūrimo princip ais	–	Harmoni ngai įsilieja į kontekstą
--	---------------------	---------------------------	---	---	---	--------------------------------------	--	---	---	--

2.4. Japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros lietuviškame kontekste koncepcinis modelis

Objektų analizei pasirinkti labai skirtingi objektai pagal kontekstualumą, kontekstualumo, konceptualumo atžvilgiu, pastato architektūrinę kokybę, pastato tipą. Išanalizavus japoniškos architektūros bruožų turinčius pavyzdžius Japonijoje ir Lietuvoje, remiantis antrinių šaltinių analize, pagal nusistatytus tyrimo kriterijus galima daryti tokias išvadas:

1. Japoniškos architektūros kūrimo principais grįsta architektūra dažniausiai grindžiama pagrindiniais japonų tradiciniais estetikos principais, kurių laikantis sukuriama minimali, grakšti forma (pavyzdžiui, U-House, Tokyo).
2. Japoniškos architektūros bruožai yra geriausiai pritaikoma visuomeniniuose pastatuose, kur erdvės yra skirtos įvairių interesų žmonėms; architektūra gilinasi į atskirų žmonių grupių psichologiją (pavyzdžiui, Vaikų psichiatrinės reabilitacijos centras, Hokkaido, Japonija). Nepaisant pastatų tipologijos, medžiagiškumas išlieka toks pats, tačiau tūris, filosofija, kontekstas skiriasi. Kuriant gyvenamuosius pastatus labiau koncentruojamasi į individualaus žmogaus poreikius, ir psichologinius aspektus; sukuriama unikali erdvė, kuri yra tinkama konkrečiam žmogui/šeimai (pavyzdžiui, U-House, Toyo Ito). Tačiau projektuojant visuomeninius pastatus, stengiamasi sukurti balansą tarp visuomenės ir dizaino, ieškoma estetika, tinkama didžiajai daliai visuomenės (pavyzdžiui, Art Museum, Teshima island, SANAA). Visuomeninių pastatų lokacija varijuoja nuo miesto centrinės dalies iki užmiesčio (natūraliame gamtiniame kontekste), tuo tarpu gyvenamieji pastatai projektuojami gyvenamųjų namų kvartaluose (pavyzdžiui, Sodo ir jūros namas, Takao Shiotsuka).

3. Japoniškos architektūros principais grįsta architektūra ir gamta sudaro organišką harmoningą visumą - gamta tampa viena pagrindinių dizaino detalių,
4. Dažnu atveju japoniška architektūra nėra dominuojanti erdvėje savo architektūrinėmis kompozicinėmis priemonėmis – atvirkščiai, stengiamasi respektuoti kontekstą niuanso principu – medžiagiškumu, ramiomis formomis, išlaikomas masteliškumas, statybos linija, aukštingumas; taip sukuriama darni harmonija tarp žmogaus, aplinkos (ypatingai gamtinio konteksto) ir architektūros.
5. Dažnai tokios architektūros pastatams pasirenkamos teritorijos, turinčios vandens telkinius, natūralius miškus (pavyzdžiui, Menų inkubatorius Rupert, Vilnius, Lietuva, Bažnyčia ant vandens, Hokkaido, Japonija).
6. Viena iš priemonių architektūrinės vertės kriterijui pasiekti – išskirtinai natūralių medžiagų panaudojimas, kadangi siekama respektavimo konteksto atžvilgiu. Dažniausiai naudojamos medžiagos fasadų apdailai – natūralus betonas, medinės lentelės ir stiklas.
7. Lyginant pastatų aukštingumus, pastebėta, kad net ir didelio mastelio pastatai nėra aukšti – įprastu atveju siekia apie 5 metrų aukštį. Dažnai siekiant neišsiskirti iš konteksto projektuojami įgilinti (turintys požeminius aukštus) pastatai (pavyzdžiui, Menų sodas, Kyoto, Japonija).

Sudaromas koncepcinis modelis, remiantis sociologinės apklausos ir tyrimų vietose rezultatais bei išvadamis (Pav. nr. 66). Koncepcinis modelis – tai šiuolaikinės japonų architektūros įtakos principai ir veiksniai lietuvių architektūrai, jų pagrindiniai aspektai ir raiškos galimybės lietuviškame kontekste. Koncepcinį modelį sudaro du blokai:

- Japoniškos architektūros bruožais grįstos architektūros lietuviškame kontekste kūrimo principai;
- Veiksniai, lemiantys japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros lietuviškame kontekste darną.

Veiksniai, lemiantys japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros lietuviškame kontekste darną

Vienas iš veiksnių yra kontekstiškumas. Kontekstiškumas pasiekiamas tokiomis priemonėmis, kaip pastato tūrinė erdvinė integracija, urbanistinė integracija bei architektūrinė – kompozicinė integracija su respektavimu gamtinei aplinkai.

Architektūrinei – kompozicinei integracijai pasiekti naudojamos tokios priemonės, kaip statybinės medžiagos, spalva. Pastatai savo medžiagiškumu neturi atkartoti aplinkinių pastatų, struktūrų ar gamtinių formų medžiagų, tačiau jų apdailai turi būti naudojamos išskirtinai natūralios medžiagos. Todėl pastatuose naudojamos spalvos ir yra natūraliai išgaunamos – natūralaus betono spalva, natūralaus medžio, laikui bėgant kintanti spalva.

Pastatų architektūra turi tenkinti japonų estetinius *wabi-sabi* principus, kurie sukuria minimalizmo įspūdį – nereikalingų daiktų, formų, spalvų nebuvimą. Kuriamos asimetriškos formos, ir erdvės, sukeliančios labiau dvasines emocijas nei priežastis ir logišką mąstymą. Tai daugialypiškumo įvaizdį turinčios, labiau dinamiškos formos, atviros išorinėms įtakoms. Kuriamos erdvės, kuriose panaudojamas šviesos ir šešėlių žaismas.

Tūrinei erdvinei integracijai išpildyti naudojamos priemonės yra grįstos pastato/architektūros filosofija, patogia planine struktūra, derinant skirtingas funkcijas bendroje erdvėje. Naudojamos simbolinės priemonės (filosofija/metafora), grįstos harmoningais ryšiais tarp žmonių ir gamtinės aplinkos. Taip pat galime priskirti ir pastato tūrį ir aukštį, kurie yra ribojami konteksto ir dažniausiai neviršija 10 metrų net projektuojant visuomeninius pastatus (statant daugiaaukščius pastatus toks aukščio limitas nėra paisomas). Kuriamas tūris, sudarytas iš asimetriškų formų, sudarantis netaisyklingų formų erdves.

Urbanistinei integracijai naudojamos priemonės yra statybos linija, užstatymas bei masteliškumas urbanistinės struktūros atžvilgiu.

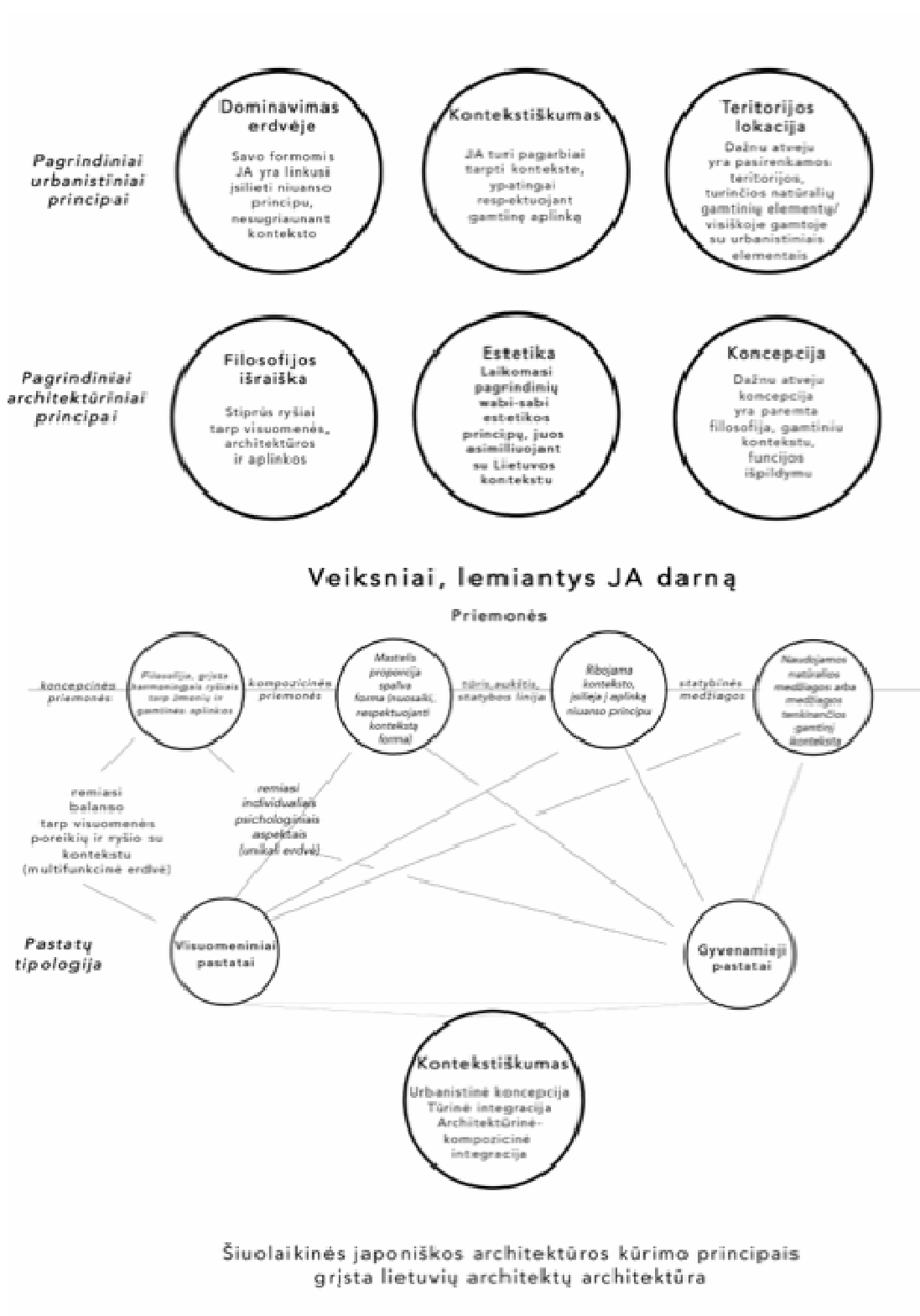
Dar vienas iš veiksnių, lemiančių japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros lietuviškame kontekste raišką yra pastatų tipologija. Vienokį raiškos būdą galima pritaikyti gyvenamųjų pastatų statybai, kitokį – visuomeninių. Tačiau išnagrinėjus sėkmingus japoniškos architektūros pavyzdžius užsienyje, galima teigti, kad sėkmingesnis yra visuomeninių pastatų projektavimas pritaikant japoniškos architektūros kūrimo principus.

Japoniškos architektūros bruožais grįstos architektūros lietuviškame kontekste kūrimo principai

Principus galima išskirti į dvi grupes: architektūriniai principai bei urbanistiniai principai.

Urbanistiniams principams galime priskirti kontekstiškumą, ypatingą gamtinio konteksto respektavimą, teritorijos lokaciją gamtinio konteksto atžvilgiu. Dažniausiai yra pasirenkama teritorija, supama natūraliai susiformavusių gamtinių sąlygų (pavyzdžiui, upės krantinė, miškas, kalvos), svarbios konteksto sukuriamos erdvinės aplinkos sąlygos, kurios išryškina vertingiausias tokios architektūros bruožus. Ieškoma išraiškingos reljefo formos, ekstensyviau urbanizuotos aplinkos, kurioje yra galimybė sukurti erdvę, reprezentuojančią pastatą ir jo architektūrą.

Architektūriniams principams galime priskirti: filosofinę raišką, kuri pasiekama nagrinėjant ryšius tarp visuomenės (žmogaus), architektūros ir aplinkos/gamtinio konteksto; estetiką ir pastato koncepciją. Filosofija yra grindžiama japonų tradicijomis, pasaulio suvokimu, gamtos ir žmogaus ryšiais ir harmonija tarp jų, įtraukiant supančią aplinką. Statiniai ir gamta sudaro organišką harmoningą visumą, niekada neužgoždami šalia egzistuojančio gamtinio konteksto.

pav. nr. 66

3. DVASINIO HARMONIZAVIMO CENTRO VILNIAUS RAJONE EKSPERIMENTINIS PROJEKTAS

3.1. Eksperimentinio projekto alternatyvių teritorijų parinkimas ir apibūdinimas

Dvasinio harmonizavimo centro koncepciniame modelyje pažymima, kad tinkamiausia dvasinio harmonizavimo centro vieta yra intensyviai nenaudojamos vietos užmiestyje ar mieste šalia gamtinės aplinkos. Dažnu atveju pasirenkamos teritorijos, turinčios natūralių gamtinių elementų.

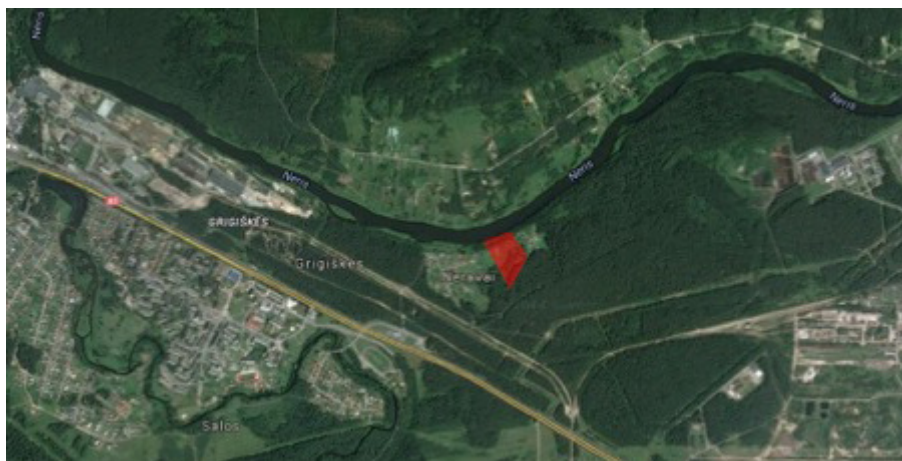
Dvasinio harmonizavimo centras yra skirtas tiems, kuriems aktuali jų gyvenimo kokybė ir ateitis. Tai prestižinė vieta, kurioje išmokstama planuoti ir valdyti savo sveikatos ateitį, turėti realią įtaką savo ir savo vaikų vystymuisi bei jų įpročiams. Centre rengiami trisdešimties – šešiasdešimties dienų kursai suteikia kuo išsamesnes teorines ir praktines žinias, kaip to pasiekti, kaip suprasti savo gyvenimą, padeda atsirinkti vertybes ir grįžti į normalų ir sveiką ritmą kasdienybėje. Todėl teritorijos, pasirenkamos tokiems centrams, turi būti išskirtinai patrauklioje gamtinėje aplinkoje, tačiau taip pat greta didesnių urbanistinių centrų.

Dvasinio harmonizavimo centro vietai siūlomos 3 alternatyvos Vilniaus mieste ir Vilniaus miesto rajone. Visus siūlymus nulėmė geografinė padėtis bei gamtinė aplinka, kuri turi išskirtinę reikšmę.

Alternatyva nr. 1 – sklypas Neravų gyvenvietėje, Vilniaus miestas

Teritorija yra geroje strateginėje vietoje, Neries pakrantėje, Neravų gyvenvietėje (67 pav.). Susisiekimas išspręstas ir automobilių srautams, ir pėstiesiems ir visuomeniniam transportui. Teritorija yra šalia Vilnius – Kaunas magistralės, Grigiškių gyvenvietės atkarpoje, todėl šalia yra pramoninių pastatų.

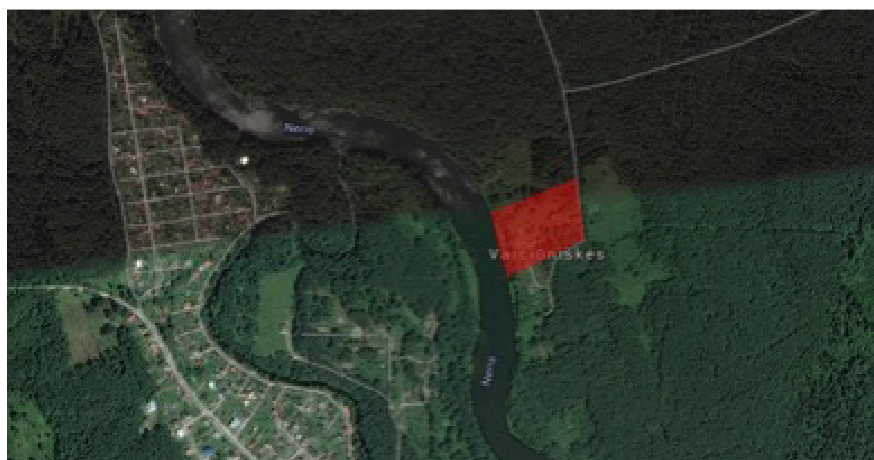

Pav. nr. 67

Alternatyva nr. 2 – Vaičiūniškės gyvenvietėje, Vilniaus rajonas

Teritorija pasirinkta Vaičiūniškės gyvenvietėje, Vilniaus miesto rajone (68 pav.). Teritorija yra ribojama Neries upės, vietinių miškų ir ariamų laukų. Susisiekimas yra patogus tik privačiais automobiliais. Teritorija yra ant Neries regioninio parko ribos. Sklypas yra supamas gyvenamųjų vienkiemių.

Pav. nr. 68

Alternatyva nr. 3 – sklypas Bukčių gyvenvietėje, Vilniaus mieste

Teritorija yra pasirinkta Bukčių gyvenvietėje, Neries upės pakrantėje (69 pav.). Sklypas yra strategiškai patogioje vietoje – patogus susisiekimas viešuoju ir privačiu transportu. Šalia teritorijos yra įsikūręs gyvenamųjų namų kvartalas, kitoje upės pusėje – buvę ir esami pramoniniai pastatai.

Pav. nr. 69

Siekiant suformuluoti kriterijus, reikalingus atlikti modulio savarankiško darbo užduotį, būtina susipažinti su jau atliktų magistrinio darbo etapų apibendrinimu ir išvadamis:

- Norint, kad Dvasinio harmonizavimo centras būtų rajoninėje miesto dalyje arba šiek tiek nutolus nuo miesto, tačiau strategiškai patogioje vietoje, t.y. turint gerą **pasiekiamumą** automobiliu.
- Atliekant antrinių šaltinių tyrimus (magistrinio darbo II etapas), buvo pastebėta, kad pasirinktos vietos **architektūrinė aplinka** darytų įtaka naujai planuojamo centro architektūriniam sprendimams.
- Tiriant pastebėta, kad centro, kuriamo remiantis japoniškos architektūros principais, architektūriniam sprendimams įtaką daro **žalioji aplinka**. Japoniškos architektūros kūrimo principai remiasi stipriais ryšiais tarp gamtinės aplinkos, architektūros ir žmogaus.
- Tyrimų vietoje metu buvo pastebėta, kad **krantinės ir jos artimos aplinkos reljefo tipas** (lygus ar kalvotas, savaimingai susiklostęs ar antropogeninis) daro tiesioginę įtaką architektūriniam sprendimams. Pasirinkti sklypai yra upės pakrantėse, todėl didelis dėmesys yra skiriamas potvynių rizikai.
- Tiriant buvo pastebėta, kad **veiklos sritys ir jų kokybė** gretimuose sklypuose gali daryti didelę įtaką Dvasinio harmonizavimo centro lankytojų gydymo kokybei. Pasirinkta sklypo vieta neturėtų būti ribojama intensyvios veiklos aplinkinių sklypų. Siūlomos veiklos: rekreacinė, sporto, gyvenamoji ar agrarinė.

Kriterijai, pagal kuriuos vertinamos alternatyvos:

K1 Pasiekiamumas. Pasiekiamumas apibrėžiamas žmonių patekimu į teritoriją automobiliu. Taip pat įvertinamas nuotolis nuo miesto centro. Tai turi būti rami vieta, su lengvu susisiekimu privačiu transportu.

K2 Architektūrinė aplinka. Aplinkiniai pastatai savo tūriu, architektūrine išraiška ir forma turi organiškai įsilieti į aplinką.

K3 Žalioji aplinka. Centro funkcija reikalauja gausios žaliosios aplinkos.

K4 Krantinės ir jos artimos aplinkos reljefo tipas. Svarbios konteksto sukuriamos erdvinės aplinkos sąlygos, kurios išryškina vertingiausias tokios architektūros bruožus.

K5 Veiklos sritys ir jų kokybė. Pageidautina neintensyvi aplinkinė veikla.

Dvasinio harmonizavimo centro sklypo parinkimas, taikant projektinių sprendimų daugiakriterinį įvertinimą.

Alternatyvų vietos parinkimo projektinių sprendimų daugiakriterinis vertinimas atliekamas taikant 4 metodus:

- Eksperimentinis įvertinimas
  - a. Porinio palyginimo metodas
  - b. Rangavimo metodas
- Artumo idealiam taškui metodas
- Naudingumo vertės metodas
- Lošimų teorijos metodas

Taikant porinio palyginimo metodą, 6 pasirinkti kriterijai tarpusavyje lyginami poromis.

Taikant rangavimo metodą, kiekvienas ekspertas švertina kriterijus pagal jų reikšmingumą.

Artumo idealiam taškui metodo esmė - apidenrinto kompleksinio kriterijaus formavimas, remiantis lyginamų variantų nukrypimu nuo vadinamo idealaus, susidedančio iš geriausių nagrinėjamų variantų.

Remiantis eksperimentinio vertinimo, artumo idealiam taškui, naudingumo vertės metodu ir lošimo teorijos metodais (skaičiavimai pateikti priede), geriausia buvo išrinka II alternatyva - dvasinio harmonizavimo centro statybos vieta : Vilniaus rajone, Vaičiūniškės gyvenvietėje.

3.2. Dvasinio harmonizavimo centro sklypo ir jo aplinkos esamos būklės analizė

Eksperimentiniam projektui parinktas geriausias alternatyvos sklypas yra Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, Vaičiūniškės gyvenvietėje.

Pasirinktas sklypas yra rytinėje Neries upės pakrantėje ant Neries regioninio parko ribos, užimantis 4 ha plotą. Šiaurinėje ir rytinėje sklypo dalyje teritorija ribojasi su pušynu. Esamas vizualinis potencialas ir šiuolaikinės japonų architektūros pagrindiniai interpretacijos aspektai iškelia uždavinį, kad gamtinė aplinka būtų įtraukta į projektuojamo pastato koncepciją ir būtų gerai matoma ir jaučiama, ir kad nauja architektūra neniokotų ir savo masteliu neužgožtų rekreacinių želdynų teritorijos.

Pasirinkta teritorija yra skirta miškų ūkiui, ekstensyviai priemiestinei rekreacijai, tausojančiam žemės ūkiui, kaimo gyvenviečių renovacijai su intensyvios rekreacijos objektais. Teritorija yra kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančio tausojančio naudojimo zonoje, todėl bet kokia architektūrinė intervencija turi būti gerai apsvarstyta ir respektuojanti kontekstą. Vilniaus rajono bendrajame plane sklypo zona yra migracijos koridorių zonoje, kurioje turi būti gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai, kas verčia kartu su architektūrine intervencija gražinti ir gausinti gamtinę aplinką.

Analizuojama teritorija rytinėje dalyje yra ribojama nejudraus rajoninio kelio, kuris jungia Neries pakrantėje įsikūrusius kaimus ir veda Vilniaus kryptimi. Sklypas yra apsuptas kurortų miškų iš šiaurinės pusės, vakaruose jį riboja Neris, o pietuose nusidriekia kaimo žmonių naudojamas laukas. Sklypo gamtinė situacija yra ypatingai palanki rekreacijai.

Sklypo vieta yra pasirinkta ne atsitiktinai. Sklypo erdvė yra akivaizdžiai ir užtikrintai formuojama aplinkinių medžių masyvų ir Neries upės. Iš šiaurinės ir rytinės pusės sklypas yra supamas pušynų, iš rytinės – žemės ūkio laukų, kurie ateityje planuojami kaip ekologiniai ūkiai, o iš vakarinės pusės – upės krantas. Toks charakteringas skardis tampa viena svarbiausių sklype dominuojančių sudedamųjų dalių.

Centrinėje sklypo dalyje susiformavusi dviejų metrų perkyčio dauba suteikia dar daugiau charakterio esamam reljefui. O šiaurės rytinėje dalyje yra natūraliai susiformavusi jauki erdvė, vieta, puikiai tinkanti klientų apgyvendinimui.

Eksperimentiniam projektui pasirinkto sklypo teritorijoje vyrauja žolė, upės pakrantės augalai ir išretėjusio miško dalis. Nedidelis plotas yra naudojamas taip pat ir žemės ūkio reikmėms. Neris pakrantė yra pakankamai apleista. Reikia išvalyti ir vizualiai sutvarkyti apsauginius pakrantės medžius ir juos supančius krūmynus. Nėra priėjimo prie vandens; funkciškai ir vizualiai nesutvarkyta pakrantė.

Teritorija yra labai patraukli ir ypatingai tinkamai rekreacinei veiklai. Infrastruktūra nėra gerai išvystyta, tačiau susisiekimas su Vilniaus miesto centru yra pakankamai patogus.

3.3. Dvasinio harmonizavimo centro architektūriniai sprendimai

3.3.1. Sklypo tvarkymo koncepcija

Sklypas formuojamas atsižvelgiant į esamos gamtinės sąlygas, esamą infrastruktūrą tai pat atsižvelgiant į lankytojų fizinius ir psichologinius poreikius.

- Teritorija yra netoli Vilniaus miesto ribos ir turinti puikų susisiekimą ir ryšį ne tik su sostinės centru, kuris yra nutolęs 22 kilometrus, bet ir su aplinkinėmis gyvenvietėmis; planuojama vystyti patogią infrastruktūrą.
- Patrauklus rekreacinis kraštovaizdis, teritorija yra šalia Neries regioninio parko ribos.
- Teritorija yra natūralios gamtos apsuptyje – supama rekreacinių miškų ir Neries upės.

Dvasinio harmonizavimo centro aplinkos struktūra planuojama akcentuojant vertingiausias jos elementus bei papildant trūkstamomis dalimis. Planuojamos teritorijos ryšiai su gamtinėmis gretimybėmis yra vertingi funkcinio ir estetinio požiūriais.

Pagrindinė sklypo planavimo idėja yra paremta tradicinio japoniško sodo planavimo principais - nuotaikos kūrimas pasitelkiant *shin* (sukurtas žmogaus), *gyo* (natūraliai atsiradęs) ir so (*shin* ir *gyo* derinys) taisykles, kurių viena svarbiausių teigia, kad dizainas turi derėti prie sodo, o ne atvirksčiai. Japoniški sodai yra kuriami pasitelkiant daugybę principų, taisyklių, o taip pat ir intuityvių pojūčių, kurie sukuria reikiamą atmosferą.

Planavimo tikslas – konkrečią aplinką pritaikyti dvasinio harmonizavimo centro lankytojams - meditacinėms erdvėms, pasyviai poilsiui, sklypo patrauklumui sukurti, prisitaikyti prie esamos gamtinės kraštovaizdžio aplinkos, sukurti patogią infrastruktūrą, išsaugoti vertingus želdinius, sudaryti ryšius su Neries upe, gausinti esamą gamtinę aplinką, kuriant ryšius su architektūra ir kitais kraštovaizdiniais elementais.

Įgyvendinimo priemonės:

Suaktyvinama organizacinė veikla teritorijoje: tvarkoma infrastruktūra, tiesiami pėsčiųjų pasivaikščiojimo takai, jungiamos atskiros sklypo koncepcinės dalys:

- reprezentacinė, skirta dvasiniame harmonizavimo centre apsisitojusiems gyventojams,
- reprezentacinė, skirta svečiams, atvykstantiems tik į seminarus,
- meditacijos ir pasyvaus poilsio,
- aptarnavimo zona.

Atskiros funkcinės dalys sujungiamos mediniais takais, kurie įsilieja į gamtinį kontekstą. Takai nusitęsia Neries regioninio parko link, kuria gretimybėse planuojamos rytinės mankštos treniruotės. Taip pat takai veikia ir kaip vidiniai pastato ryšiai tarp funkcinų pastato dalių, kurie jungia reprezentacinę dalį su svečių gyvenamuoju korpusu, biblioteką ir restoraną – taip pat su svečių gyvenamuoju korpusu, svečių gyvenamąjį korpusą – su japoninių pirčių kompleksu ir su meditacinių erdvių dalimi. Taip pat yra atskiri takai, jungiatys svečių kambarius su amfiteatru.

3.3.2. Siūlomas sklypo tvarykmas

Pasirinkto sklypo teritorija yra tvarkoma pasitelkiant japoniškų sodų kūrimo principus, wabi-sabi estetikos pagrindines dalis ir respektuojant gamtinį kontekstą. Sklypo teritorijoje esantys nevertingi augalai ir medžiai yra išvalomi. Tuo tarpu likusi augalija tampa dizaino elementu - naujos architektūros intervencija yra vykdoma niuanso principu, dvasinio harmonizavimo centro pastatas ir jo vieta yra nusprendžiama pasitelkiant esamų medžių išsidėstymą.

Pastato atskiros dalys yra išdėstomos atsižvelgiant į jų funkciją ir sklypo lygių charakteristikas. Stengiamasi konkrečią aplinką pritaikyti atskirai funkcijai - meditacijai, japoninėms pirtimis, svečių kambariams, restoranui, dvasinio harmonizavimo centro administracijos patalpoms ir klinikai, seminarams, bibliotekai ir bendravimo terapijai. Taip pat yra atsižvelgiama į gamtinį kontekstą, kuriamas patrauklumo, jaukumo ir artumo gamtai įspūdis.

Sklypo išplanavimas ir centro architektūra yra labai glaudžiai susiję. Sklypo estetikos, landšafto, gamtinės charakteristikos tarsi padiktavo pagrindines sklypo, o taip pat ir architektūros funkcijas. Rytinėje sklypo dalyje yra planuojamas reprezentacinė dalis, kurioje yra pagrindinis įėjimas į pastatą. Tačiau šiaurės rytinėje dalyje yra planuojamas aptarnavimo zona kartu su privažiavimu prie restorano. Pasitelkiant gamtines sąlygas - medžius ir nedidelį reljefo perkrytį yra lengvai atskiriamos reprezentacinė ir aptarnavimo zonos. Gyvenamoji zona yra planuojama teritorijos centrinėje dalyje, kur yra natūraliai susiformavusi lygi dauba. Meditacinė zona kartu su aktyvaus poilsio zona yra planuojama šiaurės vakarinėje dalyje. Čia atsiveria keli

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
įspūdingi vaizdai - į Neries upę ir į mišką, nusitęsiantį už sklypo ribų. Seminarų erdvė planuojama lygiagrečiai kranto linijai, pietvakarinėje sklypo dalyje.

3.3.3. Dvasinio harmonizavimo centro tūrinis - planinis sprendimas

Dvasinio harmonizavimo centro architektūra yra diktuojama wabi-sabi estetikos principų kartu su šiuolaikinės japonų architektūros pagrindinėm idėjom ir koncepcijom, pritaikant Lietuvos kontekstui. Pastato pagrindinė idėja yra artumas gamtai, susiliejimas su kontekstu. Todėl ir pasirinktas toks pastato tūrinis sprendimas – architektūra, įsiliejanti niuanso principu į kontekstinę aplinką. Pastatas vingiuoja tarsi miško takas, atsižvelgiant į esančius medžius, krūmus, paklustant reljefui. Dvasinio harmonizavimo centro pastatas visiškai paklusta esančiam reljefui ir atkartoja aukščių skirtumus kartu su juo, o funkcinėse centro dalyse – išlyginamas. Pastato forma yra tarsi nuspręsta egzistuojančių medžių, jų išsidėstymo ir apsaugos zonų. Esamos būklės analizės metu nustatyti gerai išsilaikę medžiai yra išsaugomi pastato projektavimo etape. Taip susiformuoja dvasinio harmonizavimo centro architektūra – atsiliepiant į supančią gamtinę aplinką. Kiekviena atskira pastato dalies funkcija atitinka teritorijos reljefo charakteristikas ir gamtinio konteksto pobūdį konkrečioje vietoje.

Įėjimas yra planuojamas rytinėje teritorijos dalyje, kur reljefas yra šiek tiek pakilęs. Įėjimo hole pastatas išsiskiria į dvi šakas - administracija ir seminarų amfiteatras, ir svečiams skirta šaka (restoranas, biblioteka, kambariai, japoniškos pirtys, meditacijos erdvė).

Amfiteatras yra įrengiamas išnaudojant skardžio aukščių skirtumą – sėdimosios dalys įrengtos natūraliai suformuotame reljefo aukščio lygių skirtume. Šalia amfiteatro yra įrengiama bendra erdvė, naudojama seminarų pertraukų metu, kartu su nedidele galerija.

Tuo tarpu restoranas yra projektuojamas šalia aptarnavimo zonos, tačiau reprezentacinė restorano dalis yra atsukta į priešingą pusę – mišką, skiriantį svečių kambarius ir restorano erdvę. Aptarnavimo zona yra uždenta tarnybinėmis patalpomis. Tarnybinėje zonoje numatoma virtuvė (įrengiama ir planuojama taip, kad atitiktų aukščiausius sanitarinius ir higienos reikalavimus, virtuvės sandėlis, šaldytuvas, atliekų sandėliavimo zona). Tarnybinis įėjimas, tarnybinės zonos dalies koridorius, jungiantis atskiras patalpas, valytojos kambariukas, darbuotojų san. mazgas, virtuvės darbuotojų persirengimo kambariai ir darbuotojų poilsio kambarys, su įranga tinkama, pasiruošti maistui. Iš tarnybinio koridoriaus galima patekti į barą ir darbuotojų poilsio patalpą. Restorano salė yra jungiama kooridoriumi su bendravimo terapijos erdve - biblioteka, kuri skirta bendriems pokalbiams, intymesniems seminarams ar nedidelėms mokytojų

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 paskaitoms, labiau liečiančioms psichologinius klausimus nei fizinius. Sukuriama namų svetainės atmosfera vien tam, kad palengvintume klientų emocinę būklę. Jaukumas, šiluma ir nuoširdūs pokalbiai yra viena iš programos sudedamųjų dalių.

Svečių kambarių korpusai yra planuojami pastato vidinėje dalyje – tarp bibliotekos ir japoninių pirčių dalies, kur reljefas šiek tiek įgylėja ir iš abiejų pusių supa miško medžiai. Svečių apgyvendinimo numerių planinis sprendimas labai paprastas. Kiekvienas svečias turi atskirą įėjimą ir terasą. Kiekviename numeryje yra prieškambaris, vonios kambarys ir miegamasis. Kambariai yra klasikinio viešbučio tipo planavimo — įėjimo zona, sanmazgas ir miegamasis. Sanitariniame mazge yra kriauklė, dušo kabina ir unitazas. Kuriamas viešbučio tipo numeriai, tačiau atskiri įėjimai ir terasos suteikia išskirtinumo įspūdį.

Japoninės pirtys planuojamos ant skardžio, esančio netoli Neries upės. Taip atveriamas nuostabi upės panorama, kuria galima gėrėtis mėgaujantis pirtimis. Vitrinų pagalba pirčių korpuso patalpos tarsi prasitęsia į kiemo erdvę, kurioje šlaitu leidžiasi medžiai į upę. Iš pirčių bendros salės ir terasos atsiveria geriausios Neries perspektyvos, nusidriekiančios laukais ir pušynais. Korpusas turi atskirą įėjimą ir vidinio koridoriaus, jungiančio svečių kambarius su meditacijų korpusu. Didžioji pastato dalis skirta užsiėmimų zonai — joje įrengiami vyrų ir moterų persirengimo kambariai, įvairių japoninių pirčių ir vonių salė, kartu su druskų kambariu.

Meditacijų korpusas buvo kuriamas, pasitelkiant kelias japoniško sodo emociją, labai vertinamą jogų. Korpuso centrinėje dalyje yra kuriamas akmenų sodas vandenyje, kuriam fona suteikia iš visų pusių nusidriekiančios natūralaus miško perspektybos. Taip sukuriama visiškai kitokia erdvė – savojo Aš paieškos pasaulis.

Visos patalpos yra sujungiamos peršviečiamais koridoriais, kurie nusidriekia lyg miško takai tarp atskirų funkcijų korpusų. Tokiu atveju sukuriami atstumai tarp atskirų funkcijų, kurie verčia svečius daugiau judėti, kas yra viena iš tokių centrų programos dalių. Japonijoje plačiai naudojama 10 000 žingsnių per diena programa pritaikoma naujoje architektūroje, kas priverčia žmones daugiau judėti kasdien. Fizinis aktyvumas sumažina širdies, kraujagyslių, smegenų ir psichologinių ligų riziką iki 60%. Todėl yra kuriami atstumai, švelniai pratinantys centro svečius prie kitokio gyvenimo ritmo. Tiesa, yra projektuojami ir alternatyvūs lauko takai vidiniame kieme, kurie žymiai sutrumpina atstumus tarp atskirų centro korpusų, tačiau jų naudojimas yra skirtas personalui ir svečiams išskirtiniais atvejais.

3.3.4. Dvasinio harmonizavimo centro interjero sprendiniai

Interjero idėja yra pagrįsta lakoniškumo principais, kuriems didžiausią įtaką darė *wabi-sabi* estetikos aspektai. Centro planinė struktūra yra visiškai asimetriška, atsiliepiant *wabi* estetikos filosofijai. Kuriamas taip vertinamas tylus pasitenkinimas paprasta aplinka. Visose patalpose dominuoja balta spalva tiek apdailos medžiagose (sienų, lubų dažymas, medžio lentų klojimas), tiek baldų ir smulkesniuose interjero elementuose. Kita vertus, toks interjero idėjos pasirinkimas leidžia koncentruotis į aplink atsiveriančias perspektyvas. Stengiamasi sukurti interjerą, kuris tarsi visiškai atsiduotų į visišką gamtos harmoniją. Nuostabaus grožio Lietuvos miškai ir Neries upės pakrantės tampa interjero dizaino pagrindiniu elementu, kuris vis papildomas nuo medžių krentančiais ir vidinėse patalpose bežaidžiančiais šešėliais. Centre nusidriekiančios ilgos galerijos atveria vaizdus, besikeičiančius kartu su metų laikais. Todėl centro interjeras gali kisti kasdien taip, kaip ir žmonės.

3.3.5. Pastato konstrukciniai sprendiniai

Pamatai

Pastato pamatai yra poliniai gręžtiniai, kurie įgilinami 3.00 m žemiau pastato grindų. Pamatai betonuojami statybos aikštelėje. Pamatams naudojamas C25/30 klasės betonas, armuojama skersine ir išilgine armatūra, pamatams, betono klasei, skersinei bei išilginei armatūrai parinkti atliekami konstrukciniai skaičiavimai įvertinus visas apkrovas ir pasirinkus nepalankiausią apkrovų derinį.

Kolonos

Projektuojamas pastatas karkasinis. Kolonos gelžbetoninės monolitinės 200mm skersmens, kurios liejamos statybos aikštelėje į projektinę padėtyje pastatytus klojinius. Armatūra surišama tarpusavyje. Kad betonavimo metu armatūros strypynas klojiniuose neiškryptų iš projektinės padėties, turi būti įrengti fiksatoriai.

Sienos, lubos

Pastato laikančios sienos monolitinio gelžbetonio. Monolitinės sienos storis 25cm. Tarpatramiai tarp laikančiųjų konstrukcijų kintantys. Tiek išorinių, tiek vidinių

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3 sienų armatūros poreikis priklauso nuo situacijos, tam turi būti atlikti konstrukciniai skaičiavimai įvertinus visas apkrovas ir pasirinkus nepalankiausią apkrovų derinį parinkti reikiamą armatūros diametrą. Vidinės pertvaros – karkasinės gipso kartono sienos su mineralinės vatos užpildu garso izoliacijai. Kai kurios pertvaros funkciniais ir estetiniais sumetimais stiklinės. Lubos: konstrukciniai dažyti betono paviršiai ir pakabinamos lubos. Vėdinimo ortakiai, elektros apšvietimo ir kita inžinerinė įranga, esanti tarp pakabinamų lubų ir statybinių konstrukcijų, turi atskirą tvirtinimą prie statybinių konstrukcijų.

Stogas

Stogą sudaro monolitinio gelžbetonio sijos ir perdangos plokštės. Sijos aukštį apsprendžia stogo profilis.

Plokštės storis 120 mm. Monolitinė plokštė armuojama atskiraisiais arba ištisiniais tinklais bei atskiraisiais armatūros strypais. Pagrindinė armatūra išdėstoma išilgai plokštės tarpatramio. Pagalbinė (skirstomoji) armatūra dedama statmenai pagrindinei armatūrai. Ji fiksuoja pagrindinės armatūros strypų projektinę padėtį, sumažina betono susitraukimo deformacijas, veikiant koncentruotoms apkrovoms įtraukia į darbą didesnį plokštės plotą.

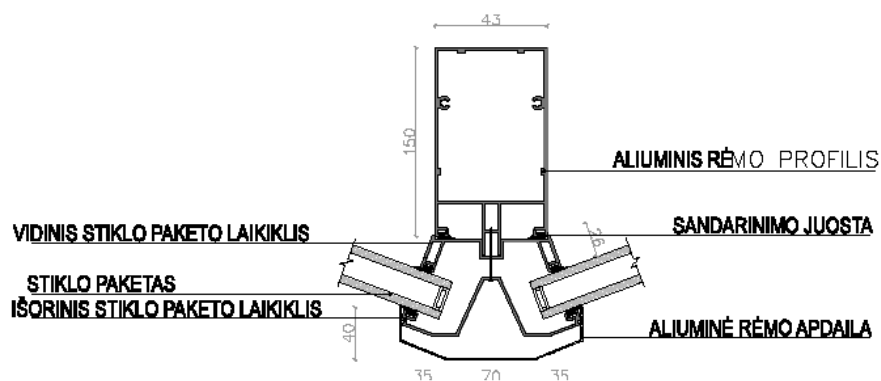
Grindys

Pirmo aukšto grindys monolitinė apšiltinta gelžbetonio plokštė. Pagrindas po grindimis sutankinamas, norint išvengti grindų sėdimo ir deformacijų. Plokštės betonas C20/25, armuojama armatūros tinklais $\varnothing 8AIII$ 200x200 mm. Grindyse įrengiamos temperatūrinės siūlės. Grindų danga: PVC, parketas. Sanitariniuose mazguose akmes masės plytelės.

Fasadų ir stogo apdaila

Visas tūris yra dengtas stiklo vitrinomis. Aliuminio profilių termiškai izoliuota stiklinių fasadų sistema. Laikantysis karkasas – aliuminio profiliai (pav. Nr. 70). Fasaduose stiklai yra užspaudžiami platesniu profiliu t.y. stiklo paketo kraštas užspaudžiamas 25 mm. Ši sistema naudojama ten, kur reikia didelio standumo. Jos laikantieji profiliai taip pat pasižymi aukštomis inercijos reikšmėmis. „CW 60“ sistema yra vertikalioms, išlenktoms bei nuožulnioms

Stogas dengiamas prilydoma PVC danga. Hidroizoliacijos viršutinį sluoksnį sudaro aliuminio danga.

pav. nr. 70

Gaisrinė sauga

Visuomeninės paskirties statiniai turi būti suprojektuoti ir pastatyti taip, kad, kilus gaisrui, laikančiosios konstrukcijos tam tikrą laiką galėtų išlaikyti jas veikusias ir dėl gaisro atsiradusias apkrovas; būtų apribota:

- gaisro kilimo galimybė ir ugnies bei dūmų plitimas pastate
- gaisro išplitimas į gretimus statinius
- pastate esantys žmonės galėtų saugiai išeiti iš jo ar būtų galima juos išgelbėti kitomis priemonėmis;
- veiktų žmonių išpėjimo ir gaisro gesinimo sistemos; gelbėtojai (ugniagesiai) galėtų saugiai dirbti.

Statinio statybai naudojami statybos produktai turi atitikti jo techninėse specifikacijose (standartuose, techniniuose liudijimuose) ir Statinio projekto techninės specifikacijose pateiktus statybos produktų degumo ir atsparumo ugniai reikalavimus.

Automatinės gaisro aptikimo ir gaisro gesinimo sistemos turi būti įrengiamos vadovaujantis RSN 138–92* reikalavimais.

Skirtingos paskirties Statinių dalys ir patalpos tarpusavyje atskirtos nustatyto atsparumo ugniai ir konstrukcinio degumo klasės atitvarinėmis konstrukcijomis.

Visame pastate įrengiama automatinė gaisro gesinimo sistema.

Žmonių evakuacijos keliai užtikrina saugią žmonių evakuaciją iš bet kurioje Statinio vietoje esančių patalpų. Nustatant evakuacijos kelių apsaugą, atsižvelgta į patalpų, išeinančių į evakuacijos kelią, paskirtį, evakuojamųjų žmonių skaičių, pastato atsparumo ugniai laipsnį, konstrukcinio gaisrinio pavojingumo klasę ir evakuacinių išėjimų iš aukšto ir Statinio skaičių.

Šildymas, vėdinimas, oro kondicionavimas, vandens, dujų tiekimas, žaibosauga, priešgaisrinė automatika ir elektrotechniniai įrenginiai projektuojami vadovaujantis šių įrenginių projektavimo normomis.

Statinio ar jo dalių reikalavimai nustatomi Statinio projekto techninėse specifikacijose A kategorijos techninių specifikacijų – statybos techninių reglamentų ir Statiniui bei jo dalims skirtų standartų pagrindu, o statybos produktų reikalavimai–Statinio projekto techninėse specifikacijose B kategorijos techninių specifikacijų – statybos produktų standartų ir techninių liudijimų pagrindu.

Lauko inžineriniai tinklai

Vandentiekis

Vanduo yra atvedamas iš greta įrengiamo geriamojo vandens gręžinio. Po visas vandens reikalaujančias patalpas, bei sanitarinius mazgus, horizontaliai vanduo tiekiamas vamzdynais, sumontuotais grindyse, sienose, o vertikalčiai – stovais. Vandens aprūpinimo reikalaujančios patalpos buvo projektuotos viena virš kitos, kad sumažinti stovų skaičių. Šaltas vanduo yra šildomas pirmo aukšto inžinerinėse patalpose, geoterminės katilinės

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
pagaminta šiluma ir tiekiamas šalia šalto vandens. Vanduo yra stumdomas siurbline, kuri yra įrengta tame pačiame inžineriniame pastato mazge.

Nuotekos

Buitinės ir technologinės nuotekynės vamzdynai yra atskiri. Technologinės nuotekos iš pastato nuvedamos į riebalų gaudyklę, kuris montuojamas už pastato ribų patogiai privažiuojamoje vietoje. Jei bus reikalinga apsaugoti riebalų gaudyklę nuo transporto apkrovų, tam virš jos montuojama armuota plokštė.

Teritorijoje buitinės nuotekos ir nuotekos už riebalų atskirtuvo nuvedamos į vandens filtravimo įrengimus, iš kurių leidžiamas į žemę.

Lietaus nuotekos

Lietaus surinkimas nuo pastato - vidinis. Nuo stogo vanduo patenka į latakus, o iš jų vidiniais lietvamzdžiais lietaus vanduo pašalinamas į projektuojamus lauko lietaus nuotekynės tinklus.

Geoterminis šildymas

Pastate projektuojama geoterminio šildymo katilinė. Pastato viduje, pirmame aukšte pagalbinėse patalpose numatoma patalpa šiluminiam mazgui.

Elektros tiekimas

Elektros energija nuo esamų elektros tinklų paskirstymo įrenginių iki prie pastato esančio įvadinio apskaitos skydo tiekama dviem nepriklausomomis kabelinėmis linijomis.

Preliminariai numatoma, jog kabeliai bus klojami HDPE Ø65mm vamzdžiuose po važiuojamąją dalimi, šaligatviais, betonuotais pėsčiųjų takais.

Kabelių klojimo gyliai:

- 6-10 kV, kontroliniai, žemos įtampos ir ryšio kabeliai - 0,7 m;

- kabeliai ariamoje žemėje -1,0 m;
- kabeliai po keliais, gatvėmis -1,0 m;
- melioruotose žemėse - 0,8 m;

Minimalūs atstumai tarp lygiagrečiai klojamų kabelių:

- tarp jėgos ir kontrolinių kabelių - 0,1 m;
- tarp kontrolinių kabelių - nenormuojamą;
- tarp 20 kV ir 1 0 kV kabelio ar kontrolinių kabelių - 0,25 m;
- tarp klojamo kabelio ir esamo kabelio, priklausančio kitai organizacijai -0,5m.

Kabelis klojamas sausoje tranšėjoje. Esant aukštiems gruntiniams vandenims, jie pažeminami siurbliais arba adatiniais filtrais, vandenis nuleidžiant į esamus griovius arba lietaus kanalizacijos tinklus. Tranšėja apvaloma nuo akmenų, šiukšlių, įrengiamas dugno paruošiamasis sluoksnis iš purios nemažiau 10 cm storio žemės, priemolyje ir molyje - smėlio pagrindas.

Apšvietimas

Patalpų apšvietimas įrengiamas nuo lubų pakabinant lempas. Apšvietumas turi tenkinti sanitarines ir higienines normas.

Pagrindiniai pastato techniniai rodikliai

Rodiklis	Kiekis
Aukštų skaičius	1
Bendras plotas	2246 m ²
Pastato aukštis	5.00 m
Stovėjimo aikštelės talpa	40 vietų

Priešgaisrinė sauga

Patalpose, kur yra šilumos generatoriai, prieškambariuose, motelio kambariuose, viešosiose patalpose turi būti sumontuoti dūmų detektoriai ir prijungti prie centrinės signalizacijos sistemos, vadovaujantis jų įrengimo instrukcija. Elektros įrenginiai įrengiami vadovaujantis „Elektros įrenginių įrengimo taisyklėmis“. Žaibosauga įrengiama vadovaujantis STR 2.01.06:2003 ir RSN 139-92 reikalavimais. Kaminų vidinės sienos turi būti ne mažesniu kaip 38 cm. atstumu nuo medinių konstrukcijų, įrengtos pagal pateiktus brėžinius. Katilinės sienos mūrijamos plytų arba blokelių mūru. Perdanga virš katilinės – gelžbetoninė monolitinė plokštė. Vidinės pertvaros, sumūrytos iš keraminių blokelių, užtikrina 120 min atsparumą ugniai. Medžio konstrukcijos dengiamos (impregnuojamos) priešgaisriniais antiseptikais, sertifikuotais Lietuvoje. Antipirenai turi užtikrinti 0,75 val. atsparumą ugniai.

Žaibosauga projektuojama ir įrengiama vadovaujantis STR 2.01.06:2003 ir RSN 139-92 reikalavimais. Projektas atliktas laikantis STR 2.01.04:2004 „Gaisrinė sauga. Pagrindiniai reikalavimai.“ STR 2.05.02:2001 “Statinių konstrukcijos. Stogai“.

Pastato sanitariniai – higieniniai reikalavimai

Pastatas yra pritaikytas neįgaliesiems, laiptinėse yra tinkamų matmenų liftai, nėra įrengiamų slenksčių, o kur reikia, numatomi pandusai. Patalpų natūralus ir dirbtinis apšvietumas nustatomas pagal higienos normas.

Vėdinimas kombinuotas iš natūralaus ir priverstinio. Oro kondicionavimas centrinis, kiekvienam pastato korpusui individualiai. Šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo sistemos projektuojamos ir įrengiamos vadovaujantis STR 2.09.02:2005, STR 2.08.01:2004 ir STR 860237.02:1998. Pastato drėgmės ir temperatūros režimai turi atitikti higienos normų HN 42:2004 „Gyvenamųjų ir viešo naudojimo pastatų mikroklimatas“ reikalavimus. Triukšmo ribiniai dydžiai taikomi vadovaujantis HN 33:2007 „Akustinis triukšmas. Triukšmo ribiniai dydžiai gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose bei jų aplinkoje“.

Statybinių atliekų tvarkymas

Statybinės atliekos, statant šio komplekso pastatus, bus tvarkomos LR Atliekų įstatymo nustatyta tvarka. Statybinės atliekos statybos metu rūšiuojamos į:

1. Tinkamas naudoti vietoje atliekas, kurios bus panaudotos aikštelių, privažiavimų, takų įrengimui.
2. Tinkamas perdirbti atliekas, po statybos pristatant į perdirbimo gamyklas perdirbimui.
3. Netinkamas naudoti ir perdirbti atliekas, kurios bus išvežamos į šiukšlių sąvartyną.
4. Statybinės atliekos statybos metu kaupiamos konteineriuose ar kitose talpose.
5. Statytojas, baigęs šio komplekso statybos darbus, priduoda statinį priėmimo naudoti komisijai, pateikia dokumentus apie faktinį susidariusių statybinių atliekų netinkamų naudoti ir perdirbti pristatymą į įformintą sąvartyną.

Pastato šildymas ir vėsinimas

Stengiantis optimizuoti pastato šildymo išlaidas, siūlomas hibridinis pastato šildymas, naudojant infraraudoniųjų spindulių šildymą, šilumos siurblius (vanduo – vanduo) ir šilumos siurblius (oras – oras) atskirose pastato patalpose.

Pastato atskirose funkcinėse erdvėse tokiose, kaip registratūra, biblioteka, meditacijų salė, amfiteatras, japoninės pirtys ir restoranas rekomenduojama įrengti šilumos siurblius (oras – oras) šildant orą. Patartina įsirengti *Daikin Ururu Sarara FTXZ50N / RXZ50N*, kurių naudingumo koeficientas yra didesnis už paprastą konvekcinį šildymą, siekiantis iki 6.3 kW. Taip pat naudojant Daikin šildymo siurblius, šiltuoju metų laiku galima juos naudoti ir patalpų vėsinimui.

Centro svečių kambariuose įrengiamas geoterminis šildymas (vanduo – vanduo), šildant patalpų grindis ir naudojantis šalia pratekančio vandens natūraliais ištekliais.

Koridoriuose patariama naudoti skirtingą šildymo sistemą – infraraudonųjų spindulių šildytuvus, kurie suteiktų galimybę šildyti patalpas momentiška – šiluma pasiekama šviesos greičiu. Infraraudonųjų spindulių šildytuvai – šildymo prietaisai, kurie aplinkinius objektus šildo infraraudonaisiais spinduliais. Šių spindulių ilgių diapazonas yra artimas saulės spinduliavimui ir nėra kenksmingas žmonių sveikatai. Tokie šildymo įrenginiai visų pirma sušildo ne orą, o paviršius esančius patalpoje. Skirtingai nuo konvekcinių šildymo sistemų, tik 10% visos šildytuvo teikiamos šilumos persiduoda konvekciniu būdu, o likę 90% - spinduliniu. Taigi, infraraudonųjų spindulių šildytuvų ir šiuolaikinių elektrinių šildytuvų valdymo sistemų derinys gali sutaupyti 30 – 50% suvartojamos elektros energijos. Egzistuoja įvairios infraraudonųjų spindulių šildymo sistemos. Rekomenduojamas profesionalius infraraudonųjų spindulių šildytuvus VARMA TEC, kurie gali būti naudojami įvairių patalpų, atvirų zonų lauke šildymui.

Naudojantis tokia pastato šildymo – vėsinimo sistema, judesio jutikliais, įrengiant valdymo sistemas, kurios automatiškai kontroliuotų patalpų temperatūrų skirtumą ir paros laikus, aktyvias ir pasyvias zonas, galima sutaupyti iki 60% šildymo išlaidų.

3.4. Eksperimentinio projekto rezultatų apibendrinimas

“Tiriamajame darbe 2” socialoginiais, natūriniais tyrimais suformuluotas šiuolaikinės japonų architektūros įtakos principų ir veiksnių lietuvių architektūrai koncepcinis modelis. Pagal tai atliktas eksperimentinis dvasinio harmonizavimo centro Vilniaus miesto rajone, Vaičiūniškės gyvenvietėje, prie Neries regioninio parko ribos.

- Dvasinio harmonizavimo centro sklypo parinkimi buvo atsižvelgta į koncepcijoje suformuluotus teiginius, kad sklypas turėtų būti gamtos prieglobstyje (pasirinkta teritorija prie Neries regioninio parko ribos, visiškoje gamtos apsuptyje). Kita vertus, yra susisiekimasis su Vilniaus miestu, kurio centras yra nutolęs vos per 22 kilometrus.
- Sklype organizuojamas aktyvus ir pasyvus poilsis taip pat turi įsiterpti gamtinėje aplinkoje.
- Architektūriniai tyrimai parodė, kad šiuolaikinės japonų architektūros įtakos principų ir veiksnių įtakota lietuvių architektūra turėtų neviršyti 10 metrų aukščio, turi niuanso

principu įsilieti į gamtinę aplinką, vidaus patalpos neturėtų būti labai suskaidytos, naudojamos multifunkcinės erdvės kartu jas rišant su gamtine aplinka. Vyrauja didelės, tačiau jaukios natūraliai apšviestos erdvės.

- Centro patalpos yra kuriamos viename pastate, tačiau suskaidytuose korpusuose, atitinkant gamtinį kontekstą.

IŠVADOS

1. Šiuolaikinės japonų architektūros kūrimo principais grįstos formos, tūriai ir estetinis išgryninimas turėtų augti iš filosofinių šaknų. Kopijuojant rytų kultūrų švarios architektūros pastatus, mes neišgausime tų rezultatų, kurie galėtų vadintis japonų architektūros interpretacija Lietuvoje. Architektūra turi atsakyti į žmogaus keliamus klausimus. Todėl kontekstas ir autentiškumas čia yra labai svarbus. Japonų kultūros pastatai ir čia kuriamas minimalizmas negali būti akiai kopijuojamas, neatsižvelgiant į vietinės kultūros reikmes. Tačiau pagrindiniai estetiški principai gali būti pasisavinami. Čia estetika kyla iš noro atsiskirti. Atsiskirti materialia prasme. Vakarų kultūrose atsikyrimas siejamas su vienišumu, tačiau rytuose, tai siejama su apšivalymu ir vidinio pasaulio išgryninimu. Iš tokio atsiskyrimo ir kyla japoniškasis minimalizmas. Išgryninta erdvė – švariam vidiniui pasauliui.

2. Tyrimai vietose ir antrinių šaltinių analizės parodė, kad japoniškos architektūros kūrimo principais grįsta architektūra kyla iš ryšių tarp visuomenės (žmogaus), architektūros ir aplinkos, kas suteikia galimybę sukurti tokius darnios architektūros kriterijus kaip kontekstiškumas. Kontekstiškumas pasiekiamas tokiomis priemonėmis, kaip pastato tūrinė erdvinė integracija, urbanistinė integracija bei architektūrinė – kompozicinė integracija su respektavimu gamtinei aplinkai.

3. Architektūrinei – kompozicinei integracijai pasiekti naudojamos tokios priemonės, kaip statybinės medžiagos, spalva. Pastatai savo medžiagiškumu neturi atkartoti aplinkinių pastatų, struktūrų ar gamtinių formų medžiagų, tačiau jų apdailai turi būti naudojamos išskirtinai natūralios medžiagos. Todėl pastatuose naudojamos spalvos ir yra natūraliai išgaunamos – natūralaus betono spalva, natūralaus medžio, laikui bėgant kintanti spalva.

4. Pastatų architektūra turi tenkinti *wabi-sabi* įtakotus estetiškus principus, kurie sukuria minimalizmo įspūdį – nereikalingų daiktų, formų, spalvų nebuvimą. Kuriamos asimetriškos formos, ir erdvės, sukeliančios labiau dvasines emocijas nei priežastis ir

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai Kristijonas Būdelis SAM-3
logišką mąstymą. Tai daugialypiškumo įvaizdį turinčios, labiau dinamiškos formos, atviros išorinėms įtakoms. Kuriamos erdvės, kuriose panaudojamas šviesos ir šešėlių žaismas.

5. Tūrinei erdvinei integracijai išpildyti naudojamos priemonės yra grįstos pastato/architektūros filosofija, patogia planine struktūra, derinant skirtingas funkcijas bendroje erdvėje. Naudojamos simbolinės priemonės (filosofija/metafora), grįstos harmoningais ryšiais tarp žmonių ir gamtinės aplinkos. Taip pat galime priskirti ir pastato tūrį ir aukštį, kurie yra ribojami konteksto ir dažniausiai neviršija 10 metrų net projektuojant visuomeninius pastatus (statant daugiaaukščius pastatus toks aukščio limitas nėra paisomas). Kuriamas tūris, sudarytas iš asimetriškų formų, sudarantis netaisyklingų formų erdves.

6. Japoniškos architektūros kūrimo principais grįsta architektūra yra filosofijos išraiškos priemonė, dažnu atveju išreiškianti ryšius tarp gamtinio konteksto ir žmogaus. Vienas iš pagrindinių japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros bruožų – niuansas, konteksto (ypatingai gamtinio) respektavimas. Dažnu atveju yra pasirenkamos teritorijos erdvinės aplinkos sąlygos, kurios išryškintų vertingiausias tokios architektūros bruožus – teritorijos, turinčios natūralių gamtinių elementų tokių, kaip vandens telkiniai, kalvos, miškai.

7. Sociologiniai tyrimai parodė, kad japoniškos architektūros kūrimo principais grįstos architektūros raiška yra tinkamiausia visuomeninių pastatų architektūrai, nes tai priemonių kompleksas pabrėžti visuomenines funkcijas, t.y. kultūrą, meną ir t.t., sukuriantis galimybes gerai jaustis įvairių interesų grupėms.

8. Atlikus literatūros analizę ir empirinius tyrimus, eksperimentiniam projektui parenkama šalia Neries regioninio parko esanti teritorija. Remiantis ankstesnėse dalyse gautais rezultatais, projektuojamas visuomeninės paskirties pastatas - dvasinio harmonizavimo centras. Statinio pagrindinei idėjai – minčių, filosofijos, visuomenės psichologinio stabilizavimo, išreiškiama perkeltine prasme, turinčia jausminį ir psichologinį suvokimo laipsnį. Kuriamą konceptuali, stipraus filosofinio pagrindo architektūra visiškai įsiliejanti į gamtinį kontekstą, taip respektuodama ją supantį mišką, upę, dirbamus laukus. Taikant šiuolaikinės japonų architektūros principus localiose Lietuvos sąlygose buvo sukurtas eksperimentinis projektas, kuris panaudojant gamtinį vietos kontekstą bei skirtingas meditacines, psichologines emocijas, pagrįstai atspindi pagrindinę pastato idėją, visuomenei atpažįstamą tiek jausminiu, tiek vizualiniu aspektais.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Atelier T., 2011. Listen to the materials, Tokyo
2. Bagdzevičiūtė R., 2007, Japoniška logika, Namas ir aš 9(92)
3. Boontharm D., 2008. Tokyo/Bangkok/Singapore: Intensities, Reuse and Creative Milieu, Tokyo
4. Choi D., 2003. Non-Western Architecture and the Roles of the History Survey, California Polytechnic State University
5. Charney W.M., 2009. The End of Architectural History and Reports of Its Demise, Kansas State University
6. Dana Buntrock, 2012, Materials and Meaning in Contemporary Japanese Architecture: Tradition and Today
7. Fujimori Terunobu. 1993. Nihon no Kindai Kenchiku (The Modern Architecture of Japan), 2 vols. Tokyo: Iwanami Shoten.
8. GA Houses, 2007. Anniversary issue edition: Japan VI, Tokyo
9. GA Houses, 2008. Special Issue, Tokyo Jaskutėlytė I., 2004, Japonijos ateities ir tradicijų takoskyroje, Naujas Namas (21): 29-49
10. Galunytė A. ir Grunskis T., 2009, "Postmodernizmo architektūros privatūs gyvenamieji namai Lietuvoje"
11. Juzefovič A., 2008. Lietuvos estetikos raida: Analitinės ir komparatyvistinės prieigos< Vilniaus Gedimino Universitetas
12. Kikutake, 1960. Metabolism: The Proposals for New Urbanism, Tokyo: Binjutsusha
13. Kikutake K., 1992, The New Japanese Housing
14. Kikutake K., 2004, Metabolism, 1960
15. Kučinskis R., 2007, Architektūrinės paraštės, Namai ir aš

16. Koolhaas O., 2011. Metabolism talks..., Tokyo
17. Kšivickaitė J., 2008. Apie kintančias modernizmo architektūros funkcijas, prieiga per internetą: http://archyvas.7md.lt/lt/2008-11-14/miesto_veidas/apie_kintancias_modernizmo_architekturos_funkcijas.html
18. Mačiulis A., 2013, „Šiuolaikės Lietuvos architektūros meninės tendencijos“, Vilniaus Gedimino Technikos universitetas
19. Maki F., 2013. Fumihiko Maki and His Theory of Collective Form: A Study on Its Practical and Pedagogical Implications, Washington University in St. Louis
20. Minkevičius J., 1971, Architektūros kryptys užsienyje, Vilnius: Mintis
21. Minkevičius J., 2013. Tautinio identiteto esybės ir išraiškos problema naujoje Lietuvos architektūrinėje kūryboje, prieiga per internetą: <http://www.archiforma.lt/index.php/pageid/263/articlepage/1/articleid/464>
22. Pallasmaa J., 2009. The Thinking Hand – Existential and Embodied Wisdom in Architecture, John Wiley & Sons
23. Radovic D., Boontharm D., 2007. Small Tokyo, Tokyo
24. Reynolds J.M., 2001. Maekawa Kunio and the Emergence of Japanese Modernist Architecture, Berkley: University of California Press
25. Rupeikaitė V., 2013. Žvaigždė iš Tokijo nelinki Kaunui dangoraižių, straipsnis dienraštyje „Kauno diena“, prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/zvaigzde-tokijo-nelinki-kaunui-dangoraiziu-416899#.Uuhr0BCwqM_
26. Sand J. 2005. House and Home in Modern Japan, Tokyo, Harvard University Asia Center
27. Šiožinytė E., 2013. Kai kurie lietuvių etninės architektūros vystymosi aspektai, prieiga per internetą: <http://jmk.statyba.vgtu.lt/index.php/conference/2013/paper/viewFile/43/27>
28. Uchida Seizō. 1992. Nihon no Kindai Jūtaku (Modern Japanese Houses). Tokyo: Kajima Shuppan

29. Ōta Hirotarō, ed. 1969. Jutaku Kindaishi: Jutaku to Kagu (The Modern History of Houses: Housing and Furniture). Tokyo: Yuzankaku Shuppan.
30. Velius N, 1983. Senovės baltų pasaulėžiūra, Vilnius „Mintis“
31. Vinslovaite N., 2008. Naujos japonų architektūros idėjos, nenutolstant nuo tradicijos, Vilniaus Gedimino technikos universitetas
32. Wright, Frank Lloyd. 1962. Architecture: Man in Possession of his Earth. New York: Doubleday and Company.

Internetiniai šaltiniai

33. Abel S., 2008. The Influence of Japanese Architecture on the West, prieiga per internetą: <http://www.scribd.com/doc/76623506/The-Influence-of-Japanese-Architecture-on-the-West>
34. Dičius V., Apie Areną: architektūra – tai mąstymas, prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-08-13-vytautas-dicius-apie-arena-architektura-tai-mastymas/86564>
35. Minkevičius J., 2013. Tautinio identiteto esamybės ir išraiškos problema naujoje Lietuvos architektūrinėje kūryboje, prieiga per internetą: <http://www.archiforma.lt/index.php/pageid/263/articlepage/1/articleid/464>
36. Minkevičius J., 2010. Kol kas esame tik sekėjai, prieiga per internetą: <http://www.kamane.lt/layout/set/print/Spaudos-atgarsiai/2010-metai/Birzelis/Architektura/PROFESORIUS-JONAS-MINKEVICIUS-KOL-KAS-ESAME-TIK-SEKEJAI>
37. Noir Realism, 2013. Le Corbusier: Modernism's High Priest of Architecture, prieiga per internetą: <http://darkecologies.com/2013/06/22/le-corbusier-modernisms-high-priest-of-architecture/>
38. Siminonytė-Putriuvienė I, 2008. Medinė Tadao Ando geometrija, prieiga per internetą: http://www.spec.lt/lt/asmenybe-Medine_Tadao_Ando_geometrija

39. Spens M., 2008. Alvar Aalto: Through the Eyes of Shigeru Ban, prieiga per internetą:
<http://www.studiointernational.com/index.php/alvar-aalto-through-the-eyes-of-shigeru-ban>
40. Soustiel M., 2011. Excerpt from 'Alvar Aalto, and the identity of his Organic Architecture', prieiga per internetą:
<http://mariosoustiel.wordpress.com/category/dissertation-alvar-aalto/>
41. Taurinskaitė A., 2010. Eugenijus Miliūnas – filosofuojantis architektas, prieiga per internetą:
<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-06-07-filosofuojantis-architektas/45927>
42. Ouroussoff N., 2009. Inside His Exteriors, prieiga per internetą:
<http://www.nytimes.com/2009/07/12/arts/design/12ouro.html?pagewanted=all&r=0>
43. <http://www.archdaily.com/8028/children%E2%80%99s-center-for-psychiatric-rehabilitation-sou-fujimoto/>
44. http://ars.mkp.emokykla.lt/liet_tautodaile/architektura1.htm
45. http://www.egodesign.ca/en/article.php?article_id=356&page=2
46. <http://spyrestudios.com/minimalist-design-a-brief-history-and-practical-tips/>
47. <http://www.architektusajunga.lt/skaitiniai/algimantas-ir-vytautas-nasvyciai-dvi-asmenybes-viena-architektura>

PRIEDAI

Sklypo fotofiksacijos

FOTOFIKSACIJA 1

FOTOFIKSACIJA 2

FOTOFIKSACIJA 3

FOTOFIKSACIJA 4

FOTOFIKSACIJA 5

FOTOFIKSACIJA 6

Fotofiksacija 7

OBJEKTŲ ANTRINIUOSE ŠALTINIUOSE ANALIZĖ

Objekto pavadinimas	
U-House	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Tokyo, Japonija
1.2. Pastatymo metai	1976
1.3. Architektas	Toyo Ito
1.4. Objekto tipologija	Gyvenamasis namas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	5,3 m
2.2. Pastato bendrasis plotas	151 m ²
2.3. Aukštų skaičius	1
2.4. Funkcijos	Gyvenamasis namas
3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Kuriama minimalistinė, lengva, asimetriška, išgryninta forma
3.2. Filosofinis aspektas	Asmeniškai išgyvenimais paremta filosofija
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Sukurtas ilgas koridorius, apjungiantis ne tik bendras erdves, bet ir vidinį sodą
3.4. Spalva	Natūrali betono
3.5. Statybinės medžiagos	Betonas
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Pastate pritaikytų principų lygis yra maksimalus
4. Kontekstualumas	

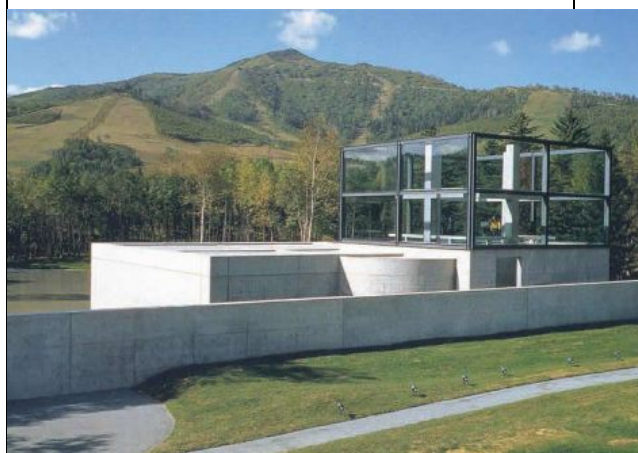
4.1.	Ryšys tarp pastato ir gamtos	Vidinis kiemas - sodas
4.2.	Ryšys su aplinka	Pastatytas gyvenamųjų namų rajone, išskirtinė architektūra, tačiau įsiliejanti į aplinką niuanso principu
4.3.	Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas neišsiskiria savo aukštingumu
4.4.	Pastato svarba miesto atžvilgiu	-
4.5.	Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	-
4.6.	Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas gerai matomas tik iš gatvės pusės
		
5. Aplinkinės teritorijos		
5.1.	Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Gyvenamųjų namų kvartalas
5.2.	Teritorijos elementai:	
5.2.1.	Antropogeniniai	
	Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Gyvenamieji pastatai
	Aplinkinių pastatų mastelis	Smulkaus mastelio pastatai
	Transporto infrastruktūra	Gretimą teritoriją kerta nedidelės apkrovos gatvės
5.2.2.	Gamtiniai elementai	
	Hidrografija	-

Reljefas	Lygus
Želdiniai	-
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Toyo Ito, Pritzker premijos lauretas, vienas žinomiausių šiuolaikinių japonų architektų
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	-
Objekto pavadinimas	
Water temple	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Awaji, Japonija
1.2. Pastatymo metai	1991
1.3. Architektas	Tadao Ando
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	3 m
2.2. Pastato bendrasis plotas	417,16 m ²
2.3. Aukštų skaičius	1
2.4. Funkcijos	Budistų šventykla
3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Išgryninta spinduliško plano forma
3.2. Filosofinis aspektas	Autoriaus minties laisvė, persipinančios koncepcijos pastate
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Vyrauja viena pagrindinė funkcija – erdvė meditacijai/ kontempliacijai

3.4. Spalva	Natūrali betono
3.5. Statybinės medžiagos	Betonas
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Sukurtas pastatas, atsakantis į visus japonų filosofinius architektūros kūrimo principus
4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Vanduo tampa pagrindiniu idėjos elementu
4.2. Ryšys su aplinka	Harmoningai įsilieja į gamtinę aplinką
4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas neišsiskiria savo aukštingumu
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	Šventykla yra svarbi budistų tikėjimo ir ritualinių apeigų dalis
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Akcentas
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas geriausiai matomas ir pauščio skrydžio, nors vaizdas į pastatą nėra užstojamas nei iš vienos pusės
	
5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Miškas
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Senoji vandens šventykla

Aplinkinių pastatų mastelis	Vidutinio mastelio pastatai
Transporto infrastruktūra	Gretimą teritoriją kerta smulkūs pasivaikščiojimo ir dviračių takai
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	Tvenkinys
Reljefas	Šiek tiek kalvotas
Želdiniai	Natūralus miškas
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Tadao Ando, Pritzker Architecture Prize, Royal Gold Medal, AIA Gold Medal, Alvar Aalto Medal, UIA Gold Medal, James Beard Award for Outstanding Restaurant Design premijų lauretas, japonų architektūros legenda
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	-
Objekto pavadinimas	
Church on the Water	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Hokkaido, Japonija
1.2. Pastatymo metai	1988
1.3. Architektas	Tadao Ando
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	10 m
2.2. Pastato bendrasis plotas	113 m ²
2.3. Aukštų skaičius	2

2.4.	Funkcijos	Krikščionių bažnyčia
3.	Pastato architektūra	
3.1.	Estetiniai principai	Sukurta subtiliai išgryninta erdvė
3.2.	Filosofinis aspektas	Pastato architektūroje yra užslėptos kelios koncepcijos – religinė rimitis ir susikaupimas, gyvenimo šviesa, šventumo siekis
3.3.	Vidinių funkcijų universalumas	Egzistuoja viena pagrindinė erdvė, skirta pamaldoms, meditacijai, šventinėms apeigoms
3.4.	Spalva	Natūrali betono
3.5.	Statybinės medžiagos	Betonas, stiklas
3.6.	Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Pastate yra panaudoti visi pagrindiniai japonų architektūros kūrimo principai
4.	Kontekstualumas	
4.1.	Ryšys tarp pastato ir gamtos	Vanduo ir natūrali šviesa yra dizaino detalės
4.2.	Ryšys su aplinka	Harmoningai įsilieja į gamtinę aplinką
4.3.	Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas neišsiskiria savo aukštumu
4.4.	Pastato svarba miesto atžvilgiu	Bažnyčia yra svarbus visuomenės pastatas
4.5.	Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Akcentas
4.6.	Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas geriausiai matomas iš tvenkinio pusės (pietinės pusės), šiaurinė ir rytinė sklypo dalis yra juosiamas betonine siena, atskiriančia nuo greta esančio viešbučio komplekso

5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Kurortinis, rekreacinė teritorija
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Kurortinis viešbutis
Aplinkinių pastatų mastelis	Didelio mastelio pastatai
Transporto infrastruktūra	Gretimą teritoriją kerta smulkūs pasivaikščiojimo ir dviračių takai
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	Tvenkinys, įtekantis į upę
Reljefas	Kalvotas
Želdiniai	Natūralus miškas, kalvos
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Tadao Ando, Pritzker Architecture Prize, Royal Gold Medal, AIA Gold Medal, Alvar Aalto Medal, UIA Gold Medal, James Beard Award for Outstanding Restaurant Design premijų lauretas, japonų architektūros legenda

6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	2004 Award of Good Design Architecture
Objekto pavadinimas	
The Garden of Fine Arts	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Kyoto, Japonija
1.2. Pastatymo metai	1994
1.3. Architektas	Tadao Ando
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	4 m
2.2. Pastato bendrasis plotas	212 m ²
2.3. Aukštų skaičius	3
2.4. Funkcijos	Muziejus
3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Taikomi ryoan-ji (japoniško sodo) kūrimo principai
3.2. Filosofinis aspektas	Pastato architektūros koncepcija remiasi meno darbų istorija, kryptimis
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Susikerta kelios funkcijos: muziejus, susitikimų vieta, traukos taškas, sodas po atviru stogu
3.4. Spalva	Natūrali betono
3.5. Statybinės medžiagos	Betonas, stiklas
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Japonų architektūros kūrimo principai asimiliuojasi su pasaulinėmis praktikomis

4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Glaudus ryšys su vandeniu, jis tampa vienu pagrindinių elementų
4.2. Ryšys su aplinka	Stengiamasi įlieti pastatą į urbanizuotą aplinką, kuriamos ašys, jungiančios pastatą planiškai
4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas neišsiskiria savo aukštingumu
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	Svarbus visuomenės traukos ir kultūros centras
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Akcentas
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių
	
5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Mažaaukščiai gyvenamieji namai, prekybiniai pastatai, visuomeniai nedidelio mastelio pastatai, parkai
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Mažaaukščiai gyvenamieji namai, prekybiniai pastatai, visuomeniai nedidelio mastelio pastatai

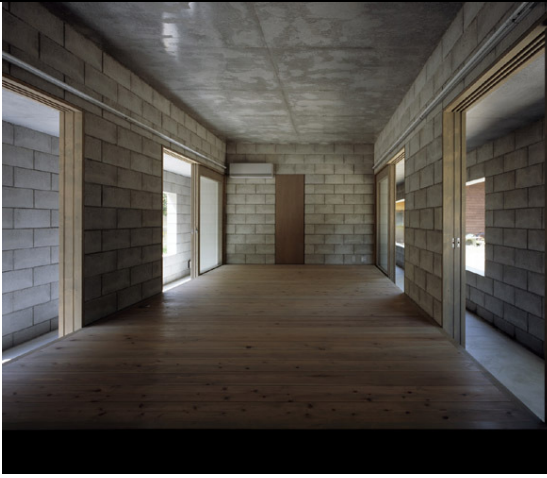
Aplinkinių pastatų mastelis	Nedidelio mastelio pastatai
Transporto infrastruktūra	Gretimą teritoriją kerta judri gatvė
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	Dirbtiniai vandens telkiniai
Reljefas	Lygus
Želdiniai	Urbanistiniai parkai
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Tadao Ando, Pritzker Architecture Prize, Royal Gold Medal, AIA Gold Medal, Alvar Aalto Medal, UIA Gold Medal, James Beard Award for Outstanding Restaurant Design premijų lauretas, japonų architektūros legenda
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	-
Objekto pavadinimas	
Children's Center for Psychiatric Rehabilitation	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Hokkaido, Japonija
1.2. Pastatymo metai	2006
1.3. Architektas	Sou Fujimoto
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	12 m
2.2. Pastato bendrasis plotas	2 536 m ²
2.3. Aukštų skaičius	3
2.4. Funkcijos	Psichiatrinės reabilitacijos centras

3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Balansas egzistuoja materialiam ir dvasiniam lygmenyse
3.2. Filosofinis aspektas	Architektūros koncepcija gilina žmonių psichologiją, vertina ją, taiko naujus metodus jos gydymui. Žmogus tampa centre figūra architektūroje
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Pagrindinis dėmesys skiriamas erdvių kūrimui, kuriamos erdvės, skirtos žmogaus psichologiniam gydymui
3.4. Spalva	Baltai dažytas tinkas
3.5. Statybinės medžiagos	Medinis karkasas, baltai dažytas tinkas
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Sukurama vienišumo atmosfera, pastatų architektūra vadinama gydančia
4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Pastatai yra išdėstomi dirbamuose laukuose, kaip atskiras objektas
4.2. Ryšys su aplinka	Kontekste pastatai sukuria „atskiro miestelio“ vaizdą
4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	-
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	-
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Dominantė
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių

5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Dirbami laukai
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	-
Aplinkinių pastatų mastelis	-
Transporto infrastruktūra	-
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	-
Reljefas	kalvotas
Želdiniai	Kviečiai
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Sou Fujimoto, vienas iš garsiausių jaunosios kartos japonų architektų
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	2007 Awards of Excellence of RAIC, AR Awards 2006 “Grand Prize”
Objekto pavadinimas	
Silent House	
1. Bendri duomenys	

1.1.	Miestas, valstybė	Oita, Japonija
1.2.	Pastatymo metai	2008
1.3.	Architektas	Takao Shiotsuka
1.4.	Objekto tipologija	Gyvenamasis namas
2. Pastato techniniai duomenys		
2.1.	Pastato aukštis	5 m
2.2.	Pastato bendrasis plotas	82 m ²
2.3.	Aukštų skaičius	2
2.4.	Funkcijos	Gyvenamasis namas
3. Pastato architektūra		
3.1.	Estetiniai principai	Tiek eksterjere, tiek interjere naudojamos natūralios medžiagos, respektuojančios kontekstą, balansas egzistuoja materialiam ir dvasiniam lygmenyse, erdvė maksimaliai išgryninama
3.2.	Filosofinis aspektas	Kuriama „tyli erdvė“, erdvė žmogui; pagrindinė koncepcija: pastatas tampa šaltu be žmogaus ir tik žmogaus buvimas name prikelia pastatą; tylą ir šaltį yra greta vienas kito
3.3.	Vidinių funkcijų universalumas	Kuriamos bendros multifunkcinės erdvės (kuriami ilgi koridoriai, juosiantys gyvenamąją erdvę)
3.4.	Spalva	Natūralaus betono
3.5.	Statybinės medžiagos	Betono blokeliai

3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Naudojami tradicinio japonų namo kūrimo principai
4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Pastato koncepcija atsako į kontekstą: tyliame kalnų slėnio kaimelyje kuriami tylos namai
4.2. Ryšys su aplinka	Pastatas harmoningai įsilieja į tylaus kaimelio kontekstą
4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas neišsiskiria savo aukštingumu
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	-
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	-
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių
	
5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Gyvenamoji teritorija
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Mažaaukščiai gyvenamieji namai

Aplinkinių pastatų mastelis	Nedidelio mastelio pastatai
Transporto infrastruktūra	Mažos apkrovos vietiniai keliai
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	-
Reljefas	Kalnai
Želdiniai	Individualūs sodai
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Takao Shiotsuka, japonų architektas, GOOD DESIGN AWARD 2001, 2002International Design Competition Northen Style Housing Complex In Aomori Special Prize lauretas
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	-
Objekto pavadinimas	
Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Vilnius, Lietuva
1.2. Pastatymo metai	1974
1.3. Architektas	Elena Nijolė Bučiūtė
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	-
2.2. Pastato bendrasis plotas	19000 m ²
2.3. Aukštų skaičius	-
2.4. Funkcijos	Teatras

3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Išgryninama forma ir vidinės patalpos, naudojamos natūralios medžiagos, architektūrinis sumanymas neabejotinai sietinas su minimalistiniu funkcionalizmu bei stiklo, kaip skaidrios medžiagos, įkūnijančios šiuolaikiškumą bei socialinės lygybės principus, panaudojimu
3.2. Filosofinis aspektas	Teatro pastatas, kaip ir pats teatrinis menas, pirmiausia turėtų išreikšti nuoširdumą ir betarpiškumą žmogui, būti suprantamu eiliniam žiūrovui; stengiamasi suteikti architektūrinę išraišką tik tuo, kas teatru būtina: scena, salė, fojė, žiūrovų prieigos
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Kuriamos bendros multifunkcinės erdvės
3.4. Spalva	Natūralaus betono
3.5. Statybinės medžiagos	Konstrukcijoje naudotas gelžbetonis ir plytos, išsiskyrė originali metalinė erdvinė žiūrovų salės perdangos konstrukcija
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Naudojami novatoriški architektūros kūrimo būdai, artimi japonų architektų praktikai
4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Pastatas yra atgręžtas į upės pusę, gamta pradedama naudoti kaip architektūros detalė
4.2. Ryšys su aplinka	Rūmai stovi viršutinėje Neries šlaito terasoje, savo padėtimi bei tūriu dominuoja aplinkoje ir formuoja urbanistinę „kalvą“

4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas kontrastuoja su aplinkinėmis formomis
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	Svarbus visuomeninis objektas
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Dominantė
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių
	
5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Multifunkcinės teritorijos
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Komerciniai, visuomeniniai pastatai
Aplinkinių pastatų mastelis	Vyrauja stambesnio mastelio mažaukščiai pastatai
Transporto infrastruktūra	Gatvių tinklas riboja sklypą
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	Sklypas yra ribojamas Neries rytinėje pusėje
Reljefas	-
Želdiniai	-

6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Elena Nijolė Bučiūtė, lietuvių architektė, kuriai suteiktas LTSR nusipelnusios garbės architektės vardas
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	Unikali vantinė salės perdangos konstrukcija laikyta vienu novatoriškiausių to meto sprendimų visoje Sąjungoje
Objekto pavadinimas	
Menų inkubatorius Rupert	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Vilnius, Lietuva
1.2. Pastatymo metai	2011
1.3. Architektas	Audrius Ambrasas
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	-
2.2. Pastato bendrasis plotas	2 096 m ²
2.3. Aukštų skaičius	2
2.4. Funkcijos	Kultūros centras
3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Naudojamos natūralios medžiagos, subtiliai naudojama šviesa
3.2. Filosofinis aspektas	-
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Kuriamos universalios erdvės, salės
3.4. Spalva	Natūralaus medžio

3.5. Statybinės medžiagos	Medžio apdaila
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Naudojami keli estetiniai japonų architektūros aspektai
4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Darniai žaidžia su gamtine aplinka
4.2. Ryšys su aplinka	Harmoningai įsilieja į gamtinę aplinką
4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	Pastatas neišsiskiria iš aplinkos aukščiu
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	-
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Akcentas
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių
	
5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Žemės ūkio, rekreacinės
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	-
Aplinkinių pastatų mastelis	-

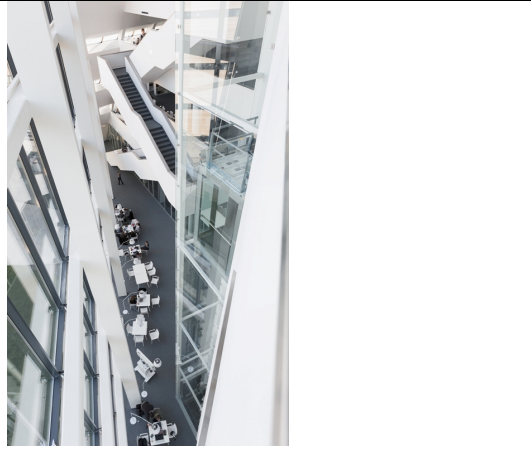
Transporto infrastruktūra	Komplekso infrastruktūra
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	-
Reljefas	Lygus
Želdiniai	Natūraliai augantis miškas
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Audrius Ambrasas, vienas žinomiausių šiuolaikinių lietuvių architektų
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	-
Objekto pavadinimas	
Žalgirio arena	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Kaunas, Lietuva
1.2. Pastatymo metai	2011
1.3. Architektas	Eugenijus Miliūnas
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	
2.1. Pastato aukštis	28,3 m
2.2. Pastato bendrasis plotas	39684,20 m ²
2.3. Aukštų skaičius	-
2.4. Funkcijos	Vienas pagrindinių miesto traukos centrų
3. Pastato architektūra	
3.1. Estetiniai principai	Kuriama išgryninta erdvė

3.2. Filosofinis aspektas	Architektūra yra kintantis procesas, tai mąstymas; jaučiamas autoriaus minties laisvė
3.3. Vidinių funkcijų universalumas	Kiekviena pastato dalis turi atskirą funkciją, kuri gali kisti priklausomai nuo poreikių
3.4. Spalva	Stiklas, metalo
3.5. Statybinės medžiagos	Metalas, Gelžbetonis
3.6. Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Taikomi metabolizmo principai
4. Kontekstualumas	
4.1. Ryšys tarp pastato ir gamtos	Grubus santykis su gamtine aplinka
4.2. Ryšys su aplinka	Naujas miesto simbolis, agresyviai išsiskiria miesto kontekste
4.3. Mastelio su aplinka asimetriškumas	Išsiskiria architektūra ir tūriu
4.4. Pastato svarba miesto atžvilgiu	Svarbus visuomeninis objektas
4.5. Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Dominantė
4.6. Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių
	

5. Aplinkinės teritorijos	
5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos	Komercinės, visuomeninės funkcijos teritorijos
5.2. Teritorijos elementai:	
5.2.1. Antropogeniniai	
Aplinkiniai pastatai ir statiniai	Komerciniai, visuomeniniai, gyvenamieji
Aplinkinių pastatų mastelis	Vyrauja stambaus mastelio mažaaukščiai pastatai
Transporto infrastruktūra	Sklypas yra ribojamas judrios gatvės
5.2.2. Gamtiniai elementai	
Hidrografija	Sklypas yra Nemuno upės
Reljefas	-
Želdiniai	-
6. Pastato architektūrinė kokybė	
6.1. Architekto žinomumas	Eugenijus Miliūnas, lietuvių architektas, 2012 m. apdovanotas Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija
6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas	-
Objekto pavadinimas	
Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras	
1. Bendri duomenys	
1.1. Miestas, valstybė	Vilnius, Lietuva
1.2. Pastatymo metai	2011
1.3. Architektas	Rolandas Palekas
1.4. Objekto tipologija	Visuomeninis pastatas
2. Pastato techniniai duomenys	

2.1.	Pastato aukštis	-
2.2.	Pastato bendrasis plotas	17 000 m ²
2.3.	Aukštų skaičius	-
2.4.	Funkcijos	Edukacinė
3. Pastato architektūra		
3.1.	Estetiniai principai	Išskirtinis dėmesys erdvės kūrimui, maksimaliai išgrininta
3.2.	Filosofinis aspektas	-
3.3.	Vidinių funkcijų universalumas	Daug multifunkcinių erdvių
3.4.	Spalva	Baltas tinkas
3.5.	Statybinės medžiagos	Stiklas, tinkuotos sienos
3.6.	Japonų architektūros principų pasireiškimo lygis	Taikomi estetiniai principai, siejasi su japoniškos architektūros kūrimo principais
4. Kontekstualumas		
4.1.	Ryšys tarp pastato ir gamtos	Harmoningas santykis su gamta, koncepcija: akmenys pamiškėje
4.2.	Ryšys su aplinka	Harmoningai įsilieja į kontekstą
4.3.	Mastelio su aplinka asimetriškumas	Išsiskiria architektūra ir tūriu
4.4.	Pastato svarba miesto atžvilgiu	Svarbus visuomeninis objektas
4.5.	Erdvinė struktūra ir hierarchiškumas	Dominantė
4.6.	Pastato apžvelgiamumas (pirmo plano, apžvelgiamas, matomas)	Pastatas yra gerai matomas iš visų pusių

	
<p>5. Aplinkinės teritorijos</p>	
<p>5.1. Aplinkinių teritorijų funkcinės formos</p>	<p>Rekreacinės, multifunkcinės teritorijos</p>
<p>5.2. Teritorijos elementai:</p>	
<p>5.2.1. Antropogeniniai</p>	
<p>Aplinkiniai pastatai ir statiniai</p>	<p>Edukaciniai, visuomeniniai pastatai</p>
<p>Aplinkinių pastatų mastelis</p>	<p>Vyrauja stambaus mastelio mažaaukščiai pastatai</p>
<p>Transporto infrastruktūra</p>	<p>Sklype yra bibliotekos komplekso infrastruktūra</p>
<p>5.2.2. Gamtiniai elementai</p>	
<p>Hidrografija</p>	<p>-</p>
<p>Reljefas</p>	<p>Lygus</p>
<p>Želdiniai</p>	<p>Miškas</p>
<p>6. Pastato architektūrinė kokybė</p>	
<p>6.1. Architekto žinomumas</p>	<p>Rolandas Palekas, vienas žymiausių šiuolaikinių lietuvių architektų</p>
<p>6.2. Pastato architektūrinis įvertinimas</p>	<p>2013 metais buvo pripažintas geriausiu architektūros kūriniu per pastaruosius dvejus metus urbanistikos ir architektūros srityse</p>

SOCIOLOGINĖS APKLAUSOS ANKETA

Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai

Esu Kauno Technologijos Universiteto, architektūros magistratūros studijų studentas Kristijonas Būdelis. Atlieku magistro tiriamąjį darbą tema: „Šiuolaikinės japonų architektūros įtakos aspektai lietuvių architektų kūrybai“. Šio darbo tikslas nustatyti japonų architektūros įtakos lietuvių architektūrai pagrindinius aspektus ir įvertinti jų raiškos galimybes lietuviškame kontekste. Japonų architektūros identitetą stipriai formuoja žmonių psichologija, jų supratimas ir noras jaustis patogiai tiek fiziškai, tiek emociškai, todėl Jūsų nuomonė ir atsakymai yra ypač svarbūs atliekant šį tiriamąjį darbą.

Jūsų anonimiškumas yra garantuotas. Jums priimtinausius atsakymo variantus pažymėkite varnele. Iš anksto dėkoju už dalyvavimą, nuoširdžius atsakymus ir svarų indėlį į naujos ir kokybiškos architektūros kūrimo principus.

Pasirinktus atsakymo variantus pažymėkite varnele.

1. Jūsų amžius:

- < 20 metų
- 20 - 30 metų
- 31 – 40 metų
- 41 – 50 metų
- 50 metų

2. Jūsų lytis:

- Vyras
- Moteris

3. Jūsų išsilavinimas:

- Pradinis

- Pagrindinis
- Vidurinis
- Aukštesnysis
- Aukštasis
- Kita (įrašykite).....

4. Jūsų profesija (darbinė veikla) (įrašykite):

.....

5. Ar domitės japonų tradicine ir šiuolaikine architektūra?

- Taip, esu japonų architektūros ekspertas
- Taip, domiuosi japonų architektūra profesionaliai
- Taip, domiuosi japonų architektūra mėgėjiškai
- Ne

6. Kaip Jums atrodo, ar japonų architektūra daro įtaką lietuvių architektams?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

7. Jeigu manote, kad japonų architektūra daro įtaką lietuvių architektams, pateikite lietuvių architektų sukurtų architektūros objektų pavyzdžių, kuriems įtaką darė japonų architektūra.

.....
.....
.....

.....
...

8. Kas, Jūsų nuomone, turėtų būti pagrindinis veiksnys, kuriant japonų įtaka remtą architektūrą (pasirinkite vieną atsakymo variantą)?

- Kontekstualumas
- Žmogus
- Visuomenė
- Dizainas
- Konceptija
- Kita (įrašykite) .....

9. Kaip suprantate ryšį tarp architektūros ir žmogaus? Kaip architektūra turi „tarnauti“ žmogui? Aprašykite savais žodžiais.

.....
.....
.....
.....

10. Kaip Jums atrodo, kokių medžiagų panaudojimas yra labiausiai priimtinas pastatų, sukurtų remiantis japonų architektūros kūrimo principais, apdailoje (pasirinkite vieną atsakymo variantą)?

- Išskirtinai tik natūralios medžiagos
- Natūralios medžiagos su cheminiais priedais
- Medžiagos, patenkinančios koncepciją
- Neturi didelės reikšmės

Kita (įrašykite) .....

11. Kuo dažniausiai yra grindžiama koncepcija japonų architektūroje (pasirinkite vieną atsakymo variantą)?

Ryšiais tarp žmogaus, aplinkos ir architektūros

Ryšiu tarp aplinkos ir architektūros

Ryšiu tarp žmogaus ir architektūros

Ryšiu tarp žmogaus ir aplinkos

Kiekvienu atveju yra kuriama individuali neapibendrinta koncepcija

Kita (įrašykite) .....

12. Kokie, Jūsų manymu, yra pagrindiniai japonų architektūros kūrimo estetiški principai? Aprašykite savais žodžiais.

.....
.....
.....
.....

13. Kur, Jūsų manymu, turėtų būti tokios architektūros objektai (pasirinkite kelis atsakymo variantus)?

Miesto centrinėje dalyje

Užmiestyje

Pajūrio teritorijoje

Gamtos apsuptyje

Kaime

Kita (įrašykite) .....

14. Kokia aplinka, Jūsų manymu, geriausiai įprasmintų architektūrą, grįstą japonų architektūros kūrimo principais (pasirinkite kelis atsakymo variantus)?

Miškas

Vandens telkinys

Želdynai

Viešieji pastatai

Gyvenamieji rajonai

Neturi reikšmės

Kita (įrašykite) .....

15. Kokios paskirties pastatus vertėtų projektuoti, pasitelkiant japonų architektų patirtį (pasirinkite kelis atsakymo variantus)?

Visuomeninės

Gyvenamosios

Industrinės

Komercinės

Religinės

Kita (įrašykite) .....

16. Kaip tokios architektūros pastate turėtų būti išdėstomos funkcijos, norint sukurti patrauklią erdvę įvairių interesų žmonėms (pasirinkite vieną atsakymo variantą) ?

Pagrindinė erdvė yra suskaidoma pagal interesų grupes

Kuriama bendra multifunkcinė erdvė

- Kuriami atskiri tūriai skirtingoms žmonių grupėms
- Kita (įrašykite) .....

17. Kas labiausiai dominuoja architektūroje, kuriai įtaką daro japonų architektūros kūrimo principai?

(Įvertinkite pagal svarbumą:

1 - faktorius darantis mažiausią įtaką,

7 - faktorius darantis didžiausią įtaką.

Vienodas balas gali būti skiriamas keliems atsakymo variantams)

- Pastato forma
- Pastate naudojamos medžiagos
- Pastato architektūros koncepcija
- Pastato erdvių struktūra
- Pastato reikšmė miesto struktūroje
- Pastato viduje sukurta atmosfera
- Pastato kultūrinė reikšmė

18. Kas labiausiai Jums padeda jaustis patogiai pastate?

(Įvertinkite pagal svarbumą:

1 - faktorius darantis mažiausią įtaką,

7 - faktorius darantis didžiausią įtaką.

Vienodas balas gali būti skiriamas keliems atsakymo variantams)

- Patogi planinė struktūra
- Pastato architektūros kuriama atmosfera
- Konkreti pastato funkcija

- Sukurtos bendros/multifunkcinės erdvės
- Atviros erdvės
- Pastato interjere naudojamoms medžiagoms

19. Kaip suvokiate terminą “architektūros atmosfera”? Ar pastato architektūra gali sukurti tam tikrą savitą atmosferą? Aprašykite savais žodžiais.

.....

.....

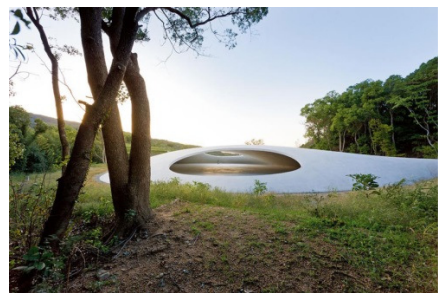
.....

.....

20. Kokia, Jūsų manymu, turėtų būti japonų architektūros principais remiantis sukurtos objekto forma kontekste (pasirinkite vieną atsakymo variantą)?

- Lengvai įsiliejanti į kontekstą/gamtinę aplinką
- Aiškus objektas/simbolis kontekste
- Priklauso nuo pastato koncepcijos
- Kontekstualumas neturi reikšmės
- Kita (įrašykite) .....

21. Kuris paveikslėliuose pavaizduotas japonų architektūros principais grįstos architektūros objektas Jums yra priimtinausias? (1 – labiausiai priimtinas; 6 – mažiausiai priimtinas)

Jeigu galite, pagrįskite savo pasirinkimą

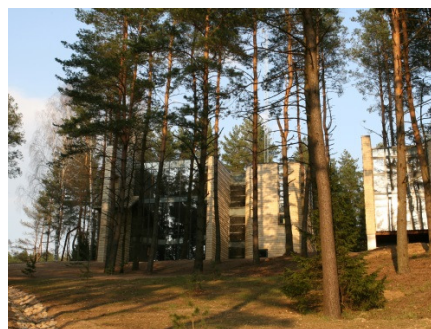
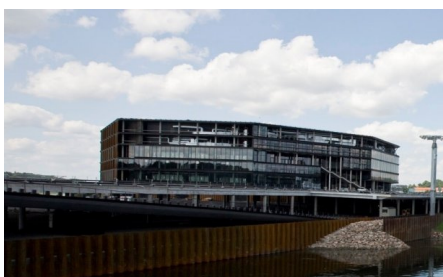
.....

.....

.....

.....

22. Kuris iš paveikslėlyje pavaizduotų lietuviškos architektūros objektų, Jūsų manymu, turi daugiausiai japoniškos architektūros bruožų? (1 – labiausiai priimtinas; 6 – mažiausiai priimtinas)

Jeigu galite, pagrįskite savo pasirinkimą

.....

.....

.....

Dėkoju už atsakymus ir skirtą laiką.